इंडियन एज्युकेशन सोसायटी

आदर्श गुरुकुल

स्वातंत्र्यदिन विशेषांक

१५ ऑगस्ट २०२६

स्मृतिशिल्प उद्घाटन सोहळा

प्राचार्य सीताराम व्यंकोजी नाबर - ०२/०८/२०२५

पद्माकर कृष्णाजी ढमढेरे - ०९/०४/२०२६

इंडियन एज्युकेशन सोसायटी

आदर्श गुरुकुल

१५ ऑगस्ट २०२६

वर्ष तेहतीसावे – अंक पहिला

एकूण अंक – १०९

(फक्त खाजगी वितरणासाठी)

पहावे आपणासी आपण।
त्या नाव ज्ञान।।

– समर्थ रामदास

कार्यालयः

राजा शिवाजी विद्यासंकुल,

हिंदू कॉलनी, दादर (पूर्व),

मुंबई -४०० ०१४.

दूरध्वनीः ०२२–३५१५९५००/

०२२–३५१५९५३४

मुखपृष्ठावरील फोटो : आय.इ.एस. माणिक लोटलीकर असेंब्ली हॉल, नवी मुंबई, वाशी विद्यासंकुलच्या उद्घटनाचे क्षणचित्र

या 'आदर्श गुरुकुल' अंकातील लेख, कविता, वगैरे साहित्य अन्यत्र छापायचे झाल्यास संपादक श्री. सागर सुळे यांच्या लेखी पूर्वपरवानगीची आवश्यकता आहे.

अंकात व्यक्त झालेल्या मतांशी संपादक सहमत असतील असे नाही.

हे श्री. सागर सुळे (मुद्रक व प्रकाशक) यांनी इंडियन एज्युकेशन सोसायटीच्या वतीने नाईन स्क्वेअर प्रिंटस् (इंडिया) प्रायव्हेट लि. अंधेरी (ई), मुंबई–६९ येथे मुद्रित करून सोसायटीचे कार्यालय, राजा शिवाजी विद्यासंकुल, मुंबई–४०००१४ येथे प्रसिध्द केले.

संपादकः श्री. सागर सुळे

संयोजिका : अश्विनी दामले

संपादकीय....

आजचा विद्यार्थी व शिक्षकांची जबाबदारी

नमस्कार,

सर्वांना २०२६–२७ या नवीन शैक्षणिक वर्षाच्या व ८० व्या स्वातंत्र्य दिनाच्या शुभेच्छा !!

शैक्षणिक वर्षाच्या सुरुवातीला नीट परीक्षेच्या संदर्भात बातमी ऐकून असं वाटलं की खरंच शिक्षकांवर केवढी मोठी जबाबदारी आहे या पिढीच्या मुलांना समजून घेऊन त्यांच्यावर योग्य ते संस्कार करण्याची.

भारतीय संस्कृतीमध्ये गुरुचे स्थान सर्वोच्च मानले गेले आहे. गुरु हा केवळ ज्ञानदाता नसून विद्यार्थ्याच्या व्यक्तिमत्त्वाचा शिल्पकार, संस्कारकर्ता आणि जीवनमार्गदर्शक आहे. परंतु काळानुसार समाज बदलला, शिक्षणपद्धती बदलली आणि विद्यार्थ्यांची मानसिकताही बदलली. आजची पिढी ही डिजिटल युगात वाढलेली पिढी आहे. कृत्रिम बुद्धिमत्ता (AI), इंटरनेट, सोशल मीडिया आणि स्मार्ट उपकरणे यांच्या सहवासात वाढलेल्या या पिढीसमोर संधी जितक्या मोठ्या आहेत, तितकीच आव्हानेही मोठी आहेत. त्यामुळे शिक्षकांची जबाबदारी पूर्वीपेक्षा अधिक व्यापक आणि संवेदनशील बनली आहे.

आजचा विद्यार्थी

हा माहितीच्या महासागरात वाढलेला आहे. कोणताही प्रश्न पडला की उत्तर काही सेकंदांत उपलब्ध होते. त्यामुळे ही पिढी जिज्ञासू, आत्मविश्वासू आणि तंत्रज्ञानस्नेही आहे. त्यांना पाठांतरापेक्षा अनुभवातून शिकणे, चर्चा करणे, प्रकल्पाधारित शिक्षण आणि प्रत्यक्ष कृतीतून ज्ञान मिळविणे अधिक आवडते.

परंतु याचबरोबर काही आव्हानेही दिसून येतात. सोशल मीडियामुळे लक्ष विचलित होणे, संयमाचा अभाव, सतत तुलना करण्याची प्रवृत्ती, मानसिक ताण, एकटेपणा आणि प्रत्यक्ष मानवी संवादात घट ही चिंतेची बाब आहे. त्यामुळे शिक्षकांनी विद्यार्थ्यांच्या मानसिक आणि भावनिक गरजाही ओळखल्या पाहिजेत.

शिक्षकांची बदलती भूमिका

पूर्वी शिक्षक हे ज्ञानाचे प्रमुख स्रोत होते. आज माहिती सर्वत्र उपलब्ध आहे; मात्र योग्य माहितीची निवड, तिचे विश्लेषण, सत्य–असत्याचा विवेक आणि त्या ज्ञानाचा योग्य उपयोग शिकविण्याचे कार्य शिक्षकांनाच करावे लागते.

आजचा शिक्षक हा केवळ अध्यापक नसून मार्गदर्शक, प्रेरणादाता, समुपदेशक, संस्कारकर्ता आणि आयुष्यभर शिकण्याची प्रेरणा देणारा सहप्रवासी आहे.

संस्कार आणि मूल्यशिक्षणाची गरज

संस्कृत सुभाषितात म्हटले आहे –

''विद्या ददाति विनयं विनयाद् याति पात्रताम् ।
पात्रत्वात् धनमाप्नोति धनात् धर्मं ततः सुखम्।।''

विद्या विनयं ददाति – विद्येमुळे विनय प्राप्त होतो.
विनयाद् पात्रतां याति – विनयशीलतेमुळे पात्रता येते.
पात्रत्वात् धनमाप्नोति – पात्रतेने धन प्राप्त होते.
धनात् धर्मं ततः सुखम् – धनाने धर्म (कर्तव्यपूर्ती) व त्यामुळे सुख प्राप्त होते.

म्हणून शिक्षणाचे अंतिम ध्येय उत्तम नागरिक घडविणे हे आहे.

आज विद्यार्थ्यांना कृत्रिम बुद्धिमत्तेचा वापर शिकविणे जितके आवश्यक आहे, तितकेच तिचा नैतिक वापर शिकविणेही आवश्यक आहे.

तंत्रज्ञानाचा सुयोग्य वापर

या पिढीला तंत्रज्ञानापासून दूर ठेवणे अशक्य आहे; परंतु त्याचा विधायक उपयोग शिकविणे शक्य आहे. शिक्षकांनी डिजिटल साधने, ई-लर्निंग, AI, आभासी प्रयोगशाळा आणि संवादात्मक अध्यापन यांचा उपयोग करून शिक्षण अधिक प्रभावी करावे.

तंत्रज्ञान हे शिक्षकांचा पर्याय नसून सहाय्यक आहे. विद्यार्थ्यांच्या मनात प्रेरणा, मूल्ये, संवेदनशीलता आणि मानवता जागृत करण्याचे सामर्थ्य आजही शिक्षकांकडेच आहे.

आज अनेक विद्यार्थी अभ्यास, स्पर्धा, सोशल मीडिया आणि करिअरच्या अपेक्षांमुळे तणावग्रस्त असतात. अशा वेळी शिक्षकांनी विद्यार्थ्यांचे बोलणे शांतपणे ऐकावे, त्यांना प्रोत्साहन द्यावे आणि आवश्यकतेनुसार योग्य मार्गदर्शन करावे.

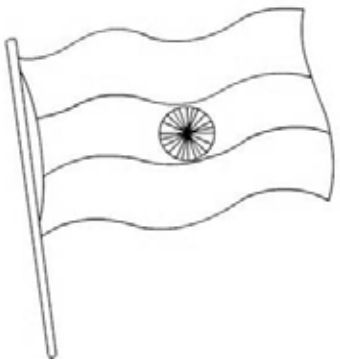
विद्यार्थ्यांना चुका करण्याची मुभा, प्रश्न विचारण्याचे स्वातंत्र्य आणि व्यक्त होण्यासाठी सुरक्षित वातावरण देणे हीही शिक्षकांची जबाबदारी आहे.

भारतीय शिक्षणपरंपरा आणि NEP २०२०

राष्ट्रीय शिक्षण धोरण २०२० विद्यार्थीकेंद्रित, कौशल्याधारित आणि मूल्याधिष्ठित शिक्षणावर भर देते. भारतीय ज्ञानपरंपरा, अनुभवाधारित शिक्षण, चिकित्सक विचार, सर्जनशीलता आणि जीवनकौशल्ये यांचा समतोल साधण्यावर त्यात विशेष भर देण्यात आला आहे.

ही उद्दिष्टे साध्य करण्यासाठी शिक्षकांनी स्वतःही सतत अध्ययन करणे, नवीन तंत्रज्ञान आत्मसात करणे आणि बदलत्या काळानुसार अध्यापनशैली विकसित करणे आवश्यक आहे.

श्री. सागर अरूण सुळे
संपादक
आदर्श गुरुकुल

स्वातंत्र्य दिनाच्या हार्दिक शुभेच्छा !

अनुक्रमणिका

अ. क्र.	विषय	लेखक/लेखिका कवी/कवयित्री	शाळा/संस्था	पृष्ठ क्र.
१.	संपादकीय	श्री. सागर अरूण सुळे	–	१
२.	अनुक्रमणिका	–	–	३
३.	अनावरण सोहळा – स्मृतिशिल्प कै. एस. व्ही. नाबर गुरुजी अहवाल	–	कलाविकास मंडळ	७
४.	माणिक लोटलीकर असेंब्ली हॉल उद्घाटन सोहळा अहवाल	सुरेखा मडके	नवी मुंबई हायस्कूल वाशी	८
५.	''माणिक लोटलीकर एज्युकेशन टॉवर भूमिपूजन सोहळा'' अहवाल दि. २/४/२०२६ (Demolition)	ऋजुता विश्वासराव	कलाविकास मंडळ	९
६.	कलाविकास मंडळ वार्षिक पारितोषिक वितरण समारंभ	ऋजुता विश्वासराव	कलाविकास मंडळ	१०
७.	मनोगत	डॉ. पल्लवी सुप्रिया प्रभाकर सापळे	माजी विद्यार्थिनी	११
८.	कलाविकास मंडळ – ''ती येते आणिक जाते'' या नाटकाचा अहवाल	शोभना हेगडे	कलाविकास मंडळ	१२
९.	कलाविकास मंडळ वारली चित्रशैली कार्यशाळा अहवाल	शोभना हेगडे	कलाविकास मंडळ	१४
१०.	संस्कृत शिक्षक प्रशिक्षण – मे २०२६	सोनल काळे / मनिषा दातार	प्रशिक्षणार्थी – प्रगत वर्ग	१५
११.	माणिक लोटलीकर एज्युकेशन टॉवर इमारतीचे भूमिपूजन अहवाल मुंबई, रविवार दि. २६ जुलै २०२६ आषाढ शुद्ध द्वादशी	सतीश रामा नायक	कलाविकास मंडळ	१८
१२.	**रामकृष्ण बजाज पुरस्कृत निबंध स्पर्धा** शाळा हे संस्कार केंद्र : शिक्षकांची जबाबदारी	वर्षा प्रशांत महाजन	मॉर्डन इंग्लिश स्कूल, दादर	१९
१३.	शाळा हे संस्कार केंद्र : शिक्षकांची जबाबदारी	रजनी विशाल धनके	गणेश नगर विद्यालय, टिटवाळा	२०
१४.	शाळा हे संस्कार केंद्र : शिक्षकांची जबाबदारी	शिल्पा समीर डोंगरे	माध्यमिक शाळा भांडुप.	२१
१५.	शाळा हे संस्कार केंद्र : शिक्षकांची जबाबदारी	मोहिनी विजय सुर्वे	सेकंडरी स्कूल भांडुप	२२
१६.	शाळा हे संस्कार केंद्र : ''शिक्षकांची जवाबदारी''	समीर मुरलीधर मयेकर	ज्युनियर कॉलेज, वांद्रे (पूर्व)	२३
१७.	शाळा हे संस्कार केंद्र : शिक्षकांची जबाबदारी	रुपाली प्रवीण देवरे	न्यू इंग्लिश स्कूल, वांद्रे (पूर्व)	२४
१८.	शाळा हे संस्कार केंद्र : शिक्षकांची जबाबदारी	संपदा पेडणेकर	ओरायन स्कूल, दादर	२७
१८.	साडीचा प्रवास	प्राजक्ता चारुदत्त वैद्य	संस्कृत केंद्र	२८
१९.	**कै. हेमा सुधीर जोशी लेख** जागतिकीकरण आणि भारतीय शिक्षणव्यवस्था	मनीषा साळुंके – फेपडे	माणिक विद्यामंदिर	३०
२०.	जागतिकीकरण आणि भारतीय शिक्षणव्यवस्था	अदिती प्रमोद टापसे	चंद्रकांत पाटकर विद्यालय	३१
२१.	जागतिकीकरण आणि भारतीय शिक्षणव्यवस्था	संगीता सचिन म्हात्रे	चारकोप के.जी.	३३
२२.	जागतिकीकरण आणि भारतीय शिक्षणव्यवस्था	मीनल सरंबळकर	के.जी. आणि बालोद्यान दादर	३४
२३.	जागतिकीकरण आणि भारतीय शिक्षणव्यवस्था	अनघा प्रकाश वाघ	ओरायन, दादर	३५

अ. क्र.	विषय	लेखक/लेखिका कवी/कवयित्री	शाळा/संस्था	पृष्ठ क्र.
२४.	जागतिकीकरण आणि भारतीय शिक्षणव्यवस्था	सुगंधा विनय धुळप	पाटकर गुरुजी विद्यालय, दादर	३६
२५.	जागतिकीकरण आणि भारतीय शिक्षणव्यवस्था	प्रणाली पारकर	न्यू इंग्लिश के.जी. वांद्रे	३८
२६.	शिक्षणातली माझी वारी ३६ वर्षाचा अविस्मरणीय प्रवास	शोभना हेगडे	कलाविकास मंडळ	३९
२७.	**कै. हेमा सुधीर जोशी कविता (इंग्रजी)** "Where My Heart Belongs" "Among Smiles and Chalks"	Geeta Kumar	Orion	४०
२८.	"My School, My Class, My Students are My World"	Mayuri K. Potdar	Orion	४०
२९.	"My School, My Class, My Students are My World."	Shilpa Samala	Orion Kindergarten	४१
३०.	"My School, My Students, My Class, My World."	Namrata Avekar	Orion (ICSE), KG Section	४२
३१.	"My School, My Students, My Class, My World."	Aparajita Sarkar	Orion School	४२
३२.	My School, My Class, My Students are My World	Nikita M. Sane	Manik Vidyamandir	४२
३३.	"My School, My Class, My Students are My World."	Chetna Puneet Vig	Orion	४३
३४.	"My School, My Class, My Students are My World."	Swati Milind Sable	Orion	४३
३५.	Where My Dreams Began My School - My Pride - My Strength	Shreya Jain	Orion	४४
३८.	My School - My Class, My Students are My World	Gurmit Kaur Matharu	Eng. Med Primary School, Bandup.	४४
३९.	My School - My Class, My Students are My World	Swarnalakshmi M. Gounder	Eng. Med Primary School, Bandup.	४५
४०.	My School, My Class, My Students are My World	Geetanjali Y. Desai	KG Ashlane	४५
४१.	My Students ..... My World !	Amit Vijay Bhojane	P.D.E.M.P. School	४६
४२.	My School, My Class, My Students are My World	Pooja Rapolu	P.D.E.M.P. School	४६
४३.	My School, My Class, My Students are My World	Pooja Gawade	P.D.E.M.P. School	४७
४४.	My School, My Class, My Students are My World	Sunanda S. Ramadhin	P.D.E.M.P. School	४८
४५.	My School, My Class, My Students are My World	Madhuri R. Belsarkar	Manjari Vidyamandir	४८
४६.	My School, My Class, My Students are My World	Pushpa Lahase	Manjari Vidyamandir	४९
४७.	My School, My Class, My Students are My World	Lubna A. Khan	KG Hindu Colony, Dadar	५०
४८.	My School, My Class, My Students are My World	Avanti Dikshit	KG Hindu Colony, Dadar	५०
४९.	My School, My Class, My Students are My World	Manisha S. Vichare	Eng. Med. Pri. School, Charkop	५१
५०.	My School, My Class, My Students are My World	Anagha Anaokar	KG Hindu Colony	५१

अ. क्र.	विषय	लेखक/लेखिका कवी/कवयित्री	शाळा/संस्था	पृष्ठ क्र.
५१.	My School, My Class, My Students are My World	Rajjvvee Kadam	KG Hindu Colony, Dadar	५२
५२.	My School, My Class, My Students are My World	Shital M. Dubey	GNV Titwala	५२
५३.	My School, My Class, My Students are My World	Minal S. Attarde	GNV Titwala	५३
५४.	My School, My Class, My Students are My World	Priti S Manna	GNV Titwala	५४
५५.	My School, My Class, My Students are My World	Chanchal R. Obhan	KG Ashlane	५४
५८.	My School, My Class, My Students are My World	Vaishali N. Tawde	Manik Vidyamandir	५५
५९.	My School, My Class, My Students are My World	Preeti Chadha	Manik Vidyamandir	५५
६०.	My School, My Class, My Students are My World	Aditi Prabhu	Manik Vidyamandir	५६
६१.	Roots of IES, Wings for Tomorrow	Arti Anil Velde	Manik Vidyamandir	५६
६२.	My School, My Class, My Students are My World	Nigar Ashfaqullah Khan	English Medium Primary School, Marol	५७
६३.	'Where Learning is a Fun'	Chhaya R Rade	G.N.V. Primary, Titwala	५७
६४.	My School, My Class, My Students are My World	Sahika Ateeque Shaikh	New Eng. Pri. School, Bandra (E)	५८
६५.	My World ..... My School, My Students	Gitanjali Patel	K G & Balodyan	५८
६६.	My School, My Class, My Students are My World	Annamuthu Michael	N.E.P. School	५९
६७.	My School, My Class, My Students are My World	Bharathi R Kamtam	Marol Pri. Eng. Med. School	६०
६८.	My School, My Class, My Students are My World	Dipti D Shah	KG Bhandup	६०
६९.	My School, My Class, My Students are My World	Karuna Gajjalla	ALPS	६१
७०.	My School, My Class, My Students are My World	Jansi Rani Jacob	Ash Lane English Primary School	६३
७१.	My School, My Class, My Students are My World	Shobha Bhosale	Ashlane English Primary School,	६३
७२.	**कै. हेमा सुधीर जोशी कविता (मराठी)** ''माझी शाळा माझा वर्ग, माझे विद्यार्थी हीच माझी दुनिया''	अनुजा अजित राणे	भांडूप प्रायमरी स्कूल, इं. माध्यम	६४
७३.	''माझी शाळा माझा वर्ग, माझे विद्यार्थी हीच माझी दुनिया''	सुचिता बेलणेकर	पद्माकर ढमढेरे इंग्लिश मिडीयम प्रायमरी स्कूल	६४
७४.	''माझी शाळा माझा वर्ग, माझे विद्यार्थी हीच माझी दुनिया''	वैशाली वसंत शेट्ये	दिगंबर पाटकर विद्यालय	६५
७५.	''माझी शाळा माझा वर्ग, माझे विद्यार्थी हीच माझी दुनिया''	सरिता वस्त	पद्माकर ढमढेरे इंग्लिश मि डीयम प्रायमरी स्कूल	६६

अ. क्र.	विषय	लेखक/लेखिका कवी/कवयित्री	शाळा/संस्था	पृष्ठ क्र.
७६.	माझा वर्ग	स्वराक्षी घेवडे	पि.डी.इ.एम.पी. स्कूल	६७
७७.	''माझी शाळा माझा वर्ग, माझे विद्यार्थी हीच माझी दुनिया''	तनु नारायण येसणे	के.जी. चारकोप, कांदिवली.	६७
७८.	शाळा म्हणजे	अमिता शैलेश पडवळ	माणिक विद्यामंदीर	६७
७९.	''माझी शाळा माझा वर्ग, माझे विद्यार्थी हीच माझी दुनिया''	संगीता सचिन म्हात्रे	एस. के.जी. चारकोप	६८
८०.	''प्रिय माझी शाळा''	रंजना नी. मुके	के.जी ॲशलेन	६८
८१.	''माझी शाळा माझा वर्ग, माझे विद्यार्थी हीच माझी दुनिया''	माधुरी मुकेश नंदनवन	गणेश नगर विद्यालय, टिटवाळा	६९
८२.	माझी शाळा, मुले ही माझी	मेधा निलेश पाटील	इंग्लिश मिडीयम प्रायमरी स्कूल, मरोळ	६९
८३.	''माझी शाळा माझा वर्ग, माझे विद्यार्थी हीच माझी दुनिया''	रजनी विशाल धनके	गणेशनगर विद्यालय, टिटवाळा	७०
८४.	''माझी शाळा माझा वर्ग, माझे विद्यार्थी हीच माझी दुनिया''	तन्वी सुहास साळवी	चंद्रकांत पाटकर विद्यालय के.जी. आणि बालोद्यान	७०
८५.	''माझी शाळा माझा वर्ग, माझे विद्यार्थी हीच माझी दुनिया''	स्वाती हर्षल कीर	व्ही.एन.सुळे गुरुजी इं.मि. सेकंडरी स्कूल	७१
८६.	''माझी शाळा माझा वर्ग, माझे विद्यार्थी हीच माझी दुनिया''	सुगंधा विनय धुळप	पाटकर गुरुजी विद्यालय, दादर	७२
८७.	माझी शाळा	पल्लवी तिरोडकर	व्ही.एन.सुळे गुरुजी विद्यालय	७२
८८.	मेरा विद्यालय, मेरी कक्षा...	संगीता पांडे	माणिक विद्यामंदिर	७३
८९.	माझी शाळा, माझी वर्ग, माझे विद्यार्थी, हीच माझी दुनिया	मनीषा साळुंके - फेपडे	माणिक विद्यामंदिर	७३
९०.	माझी शाळा, माझी वर्ग, माझे विद्यार्थी, हीच माझी दुनिया	संपदा पेडणेकर	ओरायन, दादर	७३
९१.	माझी शाळा, माझी वर्ग, माझे विद्यार्थी, हीच माझी दुनिया	उज्वला उदय घोणे	माणिक विद्यामंदिर, वांद्रे (प).	७४
९२.	प्रत्येकासाठीच	ऋजुता विश्वासराव	कला विकास मंडळ	७५
९३.	व्यक्तिमत्व विकास	ऋजुता विश्वासराव	कला विकास मंडळ	७५
९४.	स्वयंसूचना	ऋजुता विश्वासराव	कला विकास मंडळ	७६

''अनावरण सोहळा - स्मृतिशिल्प कै. एस. व्ही. नाबर गुरुजी'' अहवाल

संस्थेचे विश्वस्त व कलाविकास मंडळाचे अध्यक्ष श्री. सतीश नायक यांच्या मार्गदर्शनाखाली शनिवार दिनांक ०२ ऑगस्ट २०२५ रोजी सकाळी ११.०० वाजता राजा शिवाजी विद्यासंकुलच्या प्रवेशद्वार क्र. १५ जवळ ''कै. सीताराम व्यंकोजी नाबर गुरुजी यांच्या स्मृतिशिल्पाचा अनावरण सोहळा'' अत्यंत भावपूर्ण, आदरयुक्त आणि मंगलमय वातावरणात संपन्न झाला.

या विशेष प्रसंगी कै. सीताराम व्यंकोजी नाबर गुरुजी यांच्या स्नुषा श्रीमती दुर्गाताई नाबर व त्यांचे कुटुंबीय उपस्थित होते. तसेच संस्थेचे पदाधिकारी, सभासद, आमंत्रित, मुख्याध्यापक, शिक्षक, शिक्षकेतर कर्मचारी आणि संस्थेच्या मुख्य कार्यालयातील कर्मचारी मोठ्या संख्येने उपस्थित राहिले होते. उपस्थितांच्या सहभागामुळे संपूर्ण परिसरात स्मरण, कृतज्ञता आणि अभिमानाचे वातावरण निर्माण झाले होते.

कार्यक्रमाच्या प्रारंभी मान्यवरांचे स्वागत करण्यात आले. त्यानंतर कै. सीताराम व्यंकोजी नाबर गुरुजी यांच्या स्मृतिशिल्पाचे अनावरण श्रीमती दुर्गाताई नाबर आणि संस्थेचे उपाध्यक्ष श्री. रमेश राव यांच्या शुभहस्ते करण्यात आले. अनावरणाच्या क्षणी उपस्थितांमध्ये भावनिक वातावरण निर्माण होऊन अनेकांनी गुरुजींच्या कार्याबद्दल आदरभाव व्यक्त केला.

आपल्या मनोगतात श्री. सतीश नायक यांनी कै. सीताराम व्यंकोजी नाबर गुरुजी यांचा संस्थेप्रती असलेल्या निष्ठेचा, विद्यार्थ्यांप्रती असलेल्या प्रेमाचा आणि त्यांच्या प्रेरणादायी कार्याचा उल्लेख करत त्यांच्या आठवणींना उजाळा दिला. त्यांनी गुरुजींचा साधेपणा, शिस्तप्रियता आणि शिक्षण क्षेत्रातील योगदान याचा विशेष गौरव केला.

कार्यक्रमादरम्यान उपस्थितांनी कै. सीताराम व्यंकोजी नाबर गुरुजींना भावपूर्ण अभिवादन केले. सर्व उपस्थितांना पेढे वाटून आनंद व्यक्त करण्यात आला. कार्यक्रमाच्या शेवटी उपस्थितांनी स्मृतिशिल्पाजवळ जाऊन आदरांजली अर्पण केली.

अशा प्रकारे कै. सीताराम व्यंकोजी नाबर गुरुजी यांच्या कार्याला व स्मृतींना अभिवादन करणारा हा स्मृतिशिल्प अनावरण सोहळा अत्यंत भावनिक, प्रेरणादायी आणि संस्मरणीय वातावरणात संपन्न झाला.

कलाविकास मंडळ

शब्दांपेक्षा कृतीवर जास्त भर द्या,
कारण जग बोलणाऱ्याला नाही
तर करुन दाखवणाऱ्याला मान देते.

माणिक लोटलीकर असेंब्ली हॉल उद्घाटन सोहळा अहवाल

बुधवार दिनांक ११ फेब्रुवारी २०२६ रोजी आय.इ.एस. नवी मुंबई हायस्कूल वाशी येथे नव्याने उभारण्यात आलेल्या ''माणिक लोटलीकर असेम्ब्ली हॉल'' च्या उद्घाटनाचा भव्य आणि उत्साहपूर्ण सोहळा मोठ्या दिमाखात संपन्न झाला. त्याचबरोबर श्री सत्यनारायण महापूजाही भक्तीमय वातावरणात पार पडली. संपूर्ण परिसर आनंद, उत्साह आणि सांस्कृतिक उर्जेने भारावून गेला होता.

कार्यक्रमाची सुरुवात श्री सत्यनारायण पूजेद्वारे झाली. संस्थेचे उपाध्यक्ष श्री. रमेश राव यांच्या शुभहस्ते पूजा संपन्न झाली. श्री. मूर्तीभट यांनी विधिवत मंत्रोच्चारांसह पूजाविधी पार पाडला. त्यानंतर दीपप्रज्वलनाने कार्यक्रमाची औपचारिक सुरुवात करण्यात आली.

या सोहळ्याचे प्रमुख पाहुणे श्री. दशरथ भगत, उपम हापौर, नवी मुंबई महानगरपालिका यांच्या हस्ते ''माणिक लोटलीकर असेम्ब्ली हॉल''चे उद्घाटन करण्यात आले. उपस्थित मान्यवरांच्या टाळ्यांच्या गजरात उद्घाटन सोहळा अत्यंत उत्साहात पार पडला.

यानंतर नवी मुंबई हायस्कूल वाशीच्या विद्यार्थ्यांनी सादर केलेल्या मंगलमय स्वागतगीताने वातावरण प्रसन्न झाले.

संस्थेचे अध्यक्ष श्री. सागर सुळे यांनी उपस्थित मान्यवरांचे स्वागत करून प्रास्ताविकात संस्थेच्या प्रगतीचा आढावा घेतला. संस्थेचे उपाध्यक्ष श्री. गजानन सामंत यांनी प्रमुख पाहुण्यांचा परिचय करून दिला. अध्यक्षांच्या हस्ते प्रमुख पाहुण्यांचा पुष्पगुच्छ व स्मृतिचिन्ह देऊन सत्कार करण्यात आला.

प्रमुख पाहुणे श्री. दशरथ भगत यांनी आपल्या प्रेरणादायी मनोगतात संस्थेच्या उल्लेखनीय कार्याचे मनापासून कौतुक केले. विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगीण विकासासाठी अशा सुसज्ज सभागृहांची आवश्यकता अधोरेखित करताना त्यांनी हा हॉल विद्यार्थ्यांसाठी तसेच वाशी परिसरातील सामाजिक-सांस्कृतिक उपक्रमांसाठी महत्त्वपूर्ण ठरेल, असे मत व्यक्त केले. संस्थेच्या उज्ज्वल भविष्यासाठी शुभेच्छा देत त्यांनी संस्थेला आवश्यक ते सहकार्य करण्याचे आश्वासन दिले.

सांस्कृतिक कार्यक्रम हा सोहळ्याचा विशेष आकर्षण ठरला. नवी मुंबई हायस्कूल वाशीच्या विद्यार्थिनी कु. स्वरा बनसोडे हिने सादर केलेल्या भक्तिगीताने कार्यक्रमात भक्तिरसाची अनुभूती दिली.

संस्थेच्या कात्रप विद्यालय प्राथमिक शाळेच्या विद्यार्थ्यांनी ''ज्ञानदेवे रचिला पाया'' ही प्रभावी नृत्यनाटिका सादर करून उपस्थितांची वाहवा मिळवली. नवी मुंबई वाशी के.जी. विभागातील कुमार अर्णव भगत याने आपल्या निरागस आणि प्रभावी नाट्यछटेद्वारे प्रेक्षकांची मने जिंकली.

न्यू इंग्लिश सेकंडरी स्कूल वांद्रे या शाळेने सादर केलेली ''रक्तबीज'' ही नृत्यनाटिका कार्यक्रमाचे आणखी एक आकर्षण ठरली. विद्यार्थ्यांच्या अभिनय, नृत्य आणि सादरीकरणाने उपस्थितांकडून भरभरून दाद मिळाली.

या भव्य कार्यक्रमाचे संपूर्ण नियोजन संस्थेचे विश्वस्त व कलाविकास मंडळाचे अध्यक्ष श्री. सतीश नायक यांच्या मार्गदर्शनाखाली करण्यात आले.

पाहुण्यांच्या स्वागतासाठी एन.सी.सी. व बँड पथकातील विद्यार्थ्यांनी शिस्तबद्ध संचलन केले. प्रवेशद्वारावरील आकर्षक रांगोळी, समई सजावट व सुंदर स्वागत व्यवस्था यामुळे कार्यक्रमाच्या वैभवात अधिक भर पडली.

कार्यक्रमाचे आभार प्रदर्शन कलाविकास मंडळाच्या संचालिका श्रीमती ऋजुता विश्वासराव यांनी केले. कार्यक्रमाची सांगता ''वंदे मातरम्''ने झाली. हे सादरीकरण कु. स्वराली देशमुख व कु. स्वरा बनसोडे यांनी अत्यंत सुरेल स्वरांत सादर केले.

संपूर्ण कार्यक्रम अत्यंत शिस्तबद्ध, दिमाखदार आणि संस्मरणीय ठरला, व कार्यक्रम यशस्वी होण्यासाठी नवी मुंबई हायस्कूल वाशीच्या मुख्याध्यापिका श्रीमती चारुलता कोलते मॅडम, उपमुख्याध्यापिका श्रीमती स्वाती टूकरूल मॅडम व पर्यवेक्षिका श्रीमती वैशाली केरकर मॅडम सर्व शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचारी यांचे सहकार्य लाभले.

भोजन व प्रसाद वितरणाने कार्यक्रमाची गोड आणि आनंदमयी सांगता झाली.

सुरेखा मडके,
नवी मुंबई हायस्कूल वाशी.

''माणिक लोटलीकर एज्युकेशन टॉवर भूमिपूजन सोहळा'' अहवाल

संस्थेचे विश्वस्त व कलाविकास मंडळाचे अध्यक्ष श्री. सतीश नायक यांच्या मार्गदर्शनाखाली गुरुवार दिनांक ०२ एप्रिल २०२६ रोजी विश्वकर्मा माणिकराव लोटलीकर विद्यासंकुल येथे सकाळी १०.०० वाजता ''माणिक लोटलीकर एज्युकेशन टॉवर'' या महत्त्वाकांक्षी वास्तूच्या भूमिपूजन सोहळ्याचे उत्साहपूर्ण वातावरणात आयोजन करण्यात आले.

या प्रसंगी संस्थेचे पदाधिकारी, मान्यवर सभासद, देणगीदार, आमंत्रित तसेच माणिक विद्यामंदिर, मॅनेजमेंट कॉलेज ऑफ रिसर्च सेंटर आणि आर्किटेक्चर कॉलेजचे डायरेक्टर, प्राचार्य, शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचारी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते. उपस्थितांच्या उत्स्फूर्त सहभागामुळे संपूर्ण परिसरात आनंद, अभिमान आणि उत्साहाचे वातावरण निर्माण झाले होते.

संस्थेचे उपाध्यक्ष श्री.गजानन सामंत, विश्वस्त श्री.सतीश लोटलीकर व श्री.सतीश नायक तसेच संस्थेचे मानद सचिव व मुख्य कार्यकारी अधिकारी श्री.शैलेंद्र घारसे आणि आर्किटेक्चर कॉलेजचे डायरेक्टर श्री. गौरीश चंदावरकर यांच्या शुभहस्ते विधीवत कुदळ मारून कामाचा शुभारंभ करण्यात आला. मंगलमय वातावरणात पार पडलेल्या या सोहळ्याने उपस्थितांना एका नव्या शैक्षणिक पर्वाचे साक्षीदार होण्याचा आनंद दिला.

त्यानंतर संस्थेतील इतर मान्यवरांनीही भूमिपूजन विधीत सहभाग नोंदवत या उपक्रमास शुभेच्छा दिल्या. सर्व उपस्थितांना पेढे वाटून आनंदोत्सव साजरा करण्यात आला.

भूमिपूजनानंतर आर्किटेक्चर कॉलेजतर्फे अल्पोपहाराचे सुंदर आयोजन करण्यात आले होते. उपस्थितांनी त्याचा मनमुराद आस्वाद घेत एकमेकांशी संवाद साधला.

''माणिक लोटलीकर एज्युकेशन टॉवर'' ही वास्तू संस्थेच्या शैक्षणिक प्रगतीचा आणि दूरदृष्टीचा नवा टप्पा ठरणार असून विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगीण विकासासाठी ती प्रेरणादायी केंद्र ठरेल, असा विश्वास यावेळी व्यक्त करण्यात आला.

अशा उत्साहपूर्ण आणि मंगलमय वातावरणात ''माणिक लोटलीकर एज्युकेशन टॉवर'' भूमिपूजन सोहळा यशस्वीरित्या संपन्न झाला.

ऋजुता विश्वासराव
संचालिका, कलाविकास मंडळ.

◆❖◆❖◆

या जगात मनःशांतीपेक्षा
मोठी संपत्ती नाही.

कलाविकास मंडळ वार्षिक पारितोषिक वितरण समारंभ
बुधवार, दि. २५ मार्च २०२६

'कलेचा गौरव, गुणवंतांचा सन्मान आणि प्रेरणेचा उत्सव' या भावनेने इंडियन एज्युकेशन सोसायटी कलाविकास मंडळाचा वार्षिक पारितोषिक वितरण समारंभ बुधवार, दि. २५ मार्च २०२६ रोजी अत्यंत उत्साहपूर्ण, दिमाखदार आणि आनंदमय वातावरणात संपन्न झाला. संपूर्ण वर्षभर विविध सांस्कृतिक, साहित्यिक, संगीत, नृत्य, नाट्य, वक्तृत्व, चित्रकला तसेच इतर कलाविषयक स्पर्धांमध्ये उल्लेखनीय कामगिरी करणाऱ्या विद्यार्थी, शिक्षक आणि शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांचा यथोचित गौरव या सोहळ्यात करण्यात आला.

या सोहळ्याचे प्रमुख पाहुणे म्हणून मराठी चित्रपट, नाट्य आणि दूरदर्शन क्षेत्रातील ज्येष्ठ अभिनेते, सिनेनाट्य संहिता लेखक श्री. संजय मोने उपस्थित होते. विशेष अतिथी म्हणून आपल्या दमदार अभिनयाने रसिकांच्या मनात वेगळे स्थान निर्माण करणाऱ्या अभिनेत्री, सिनेनाट्य व दूरदर्शन कलाकार श्रीमती भार्गवी चिरमुले यांनी उपस्थित राहून कार्यक्रमाची शोभा वाढविली. त्यांच्या उपस्थितीमुळे सभागृहात कलाक्षेत्राविषयीचा आदर, प्रेरणा आणि उत्साहाचे वातावरण निर्माण झाले.

कार्यक्रमाची सुरुवात व्ही. एन. सुळे गुरुजी इंग्रजी माध्यमिक विद्यालयाच्या विद्यार्थ्यांनी सादर केलेल्या मंगलमय ईशस्तवनाने झाली. ईशस्तवनातील भक्तिभावाने संपूर्ण सभागृह प्रसन्न झाले. त्यानंतर न्यू इंग्लिश प्रायमरी स्कूलच्या विद्यार्थ्यांनी सादर केलेल्या 'चिरमी' या देखण्या नृत्याविष्काराने प्रेक्षकांची दाद मिळवली. ओरायन सेकंडरी स्कूलच्या कु. आर्या नाईक हिने सादर केलेल्या सुरेल एकल गायनाने वातावरण अधिकच भारावून गेले.

पारितोषिक वितरण समारंभाच्या औपचारिक सत्राची सुरुवात इंडियन एज्युकेशन सोसायटीचे अध्यक्ष श्री. सागर सुळे यांच्या स्वागत व प्रास्ताविकाने झाली. त्यांनी उपस्थित मान्यवर, शिक्षक, कर्मचारी, विद्यार्थी आणि पालकांचे स्वागत करत संस्थेच्या सर्वांगीण विकासामध्ये कलाविकास मंडळाचे महत्त्वपूर्ण योगदान अधोरेखित केले. विद्यार्थ्यांच्या सुप्त कलागुणांना वाव देऊन त्यांच्यात आत्मविश्वास, सर्जनशीलता आणि संघभावना विकसित करण्यासाठी कलाविकास मंडळ सातत्याने कार्यरत असल्याचे त्यांनी नमूद केले.

त्यानंतर कलाविकास मंडळाच्या संचालिका श्रीमती ऋजुता विश्वासराव यांनी प्रमुख पाहुणे श्री. संजय मोने आणि विशेष अतिथी श्रीमती भार्गवी चिरमुले यांचा परिचय अत्यंत ओघवत्या आणि प्रभावी शब्दांत करून दिला. त्यानंतर अध्यक्ष श्री. सागर सुळे यांच्या हस्ते दोन्ही मान्यवरांचा पुष्पगुच्छ, शाल आणि स्मृतिचिन्ह देऊन यथोचित सत्कार करण्यात आला.

यानंतर कलाविकास मंडळाच्या सहसंचालिका श्रीमती वर्षा सोमण यांनी सन २०२५-२६ या वर्षभरात कलाविकास मंडळामार्फत राबविण्यात आलेल्या विविध उपक्रमांचा, स्पर्धांचा आणि उल्लेखनीय यशाचा सविस्तर आढावा घेतला. विविध शाखांतील विद्यार्थी, शिक्षक आणि शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांच्या उत्स्फूर्त सहभागामुळे संस्थेची सांस्कृतिक परंपरा अधिकाधिक समृद्ध होत असल्याचे त्यांनी आपल्या अहवालातून अधोरेखित केले.

यावेळी विशेष अतिथी श्रीमती भार्गवी चिरमुले यांनी विद्यार्थ्यांना कला ही व्यक्तिमत्त्व विकासाची प्रभावी साधना असल्याचे सांगत प्रत्येकाने आपल्या कलागुणांचा सातत्याने विकास करावा, असे प्रेरणादायी मार्गदर्शन केले. प्रमुख पाहुणे श्री. संजय मोने यांनी आपल्या वैशिष्ट्यपूर्ण शैलीत विद्यार्थ्यांशी संवाद साधत, यशासाठी जिद्द, सातत्य, प्रामाणिक प्रयत्न आणि संवेदनशीलता या गुणांचे महत्त्व विशद केले. त्यांच्या अनुभवसमृद्ध आणि विनोदी शैलीतील मनोगताला उपस्थितांनी उत्स्फूर्त टाळ्यांच्या गजरात प्रतिसाद दिला.

त्यानंतर विविध सांस्कृतिक, साहित्यिक, क्रीडा आणि कलाविषयक स्पर्धांमध्ये उल्लेखनीय यश संपादन करणाऱ्या विद्यार्थी, शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांना प्रमुख पाहुणे श्री. संजय मोने आणि विशेष अतिथी श्रीमती भार्गवी चिरमुले यांच्या शुभहस्ते पारितोषिके प्रदान करण्यात आली. पुरस्कार स्वीकारताना विजेत्यांच्या चेहऱ्यावरील आनंद आणि सभागृहातील टाळ्यांचा कडकडाट हा त्यांच्या कर्तृत्वाचा साक्षीदार ठरला.

कार्यक्रमाच्या शेवटी कलाविकास मंडळाच्या सभासद श्रीमती प्रेरणा कांबळे यांनी मान्यवर पाहुणे, संस्थाचालक, शिक्षक, शिक्षकेतर कर्मचारी, विद्यार्थी, पालक तसेच कार्यक्रमाच्या यशस्वी आयोजनासाठी परिश्रम घेतलेल्या सर्वांचे मनःपूर्वक आभार मानले.

न्यू इंग्लिश सेकंडरी स्कूलच्या विद्यार्थ्यांनी सादर केलेल्या 'वंदे मातरम्' ने कार्यक्रमाची सांगता राष्ट्रभक्तीच्या आणि अभिमानाच्या वातावरणात झाली.

उत्कृष्ट नियोजन, मान्यवरांची प्रेरणादायी उपस्थिती, विद्यार्थ्यांच्या बहारदार सांस्कृतिक सादरीकरणांनी आणि गुणवंतांच्या गौरवाने नटलेला हा वार्षिक पारितोषिक वितरण समारंभ इंडियन एज्युकेशन सोसायटीच्या समृद्ध सांस्कृतिक परंपरेचा आणि कलासाधनेप्रती असलेल्या बांधिलकीचा एक अविस्मरणीय सोहळा ठरला.

ऋजुता विश्वासराव
संचालिका, कलाविकास मंडळ

◆❖◆❖◆

मनोगत – माजी विद्यार्थिनी

मी डॉ. पल्लवी सुप्रिया प्रभाकर सापळे, सध्या वैद्यकीय शिक्षण व संशोधन, संचालनालय महाराष्ट्र राज्य,मुंबई येथे संचालक, या पदावर कार्यरत आहे.

माझे शालेय शिक्षण King George School, Hindu Colony, Dadar (E) Mumbai या नामवंत शाळेत ज्युनिअर के.जी. पासून ते १० वी पर्यंत झाले ह्याचा मला सार्थ अभिमान आहे.

माझे महाविद्यालयीन शिक्षण (ज्युनिअर कॉलेज) हे रुईया महाविद्यालय, मुंबई येथे इयत्ता ११ वी आणि १२ वी पर्यंत झाले आणि त्यानंतर मला सर ज.जी. समूह रुग्णालये व ग्रॅन्ट शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई ह्या देशातील नामवंत वैद्यकीय महाविद्यालयात एम.बी.बी.एस पदवी अभ्यासक्रमासाठी प्रवेश मिळाला आणि एम.बी.बी. एस चे शिक्षण पूर्ण झाल्यानंतर सर ज.जी.रुग्णालय, तथा ग्रॅन्ट शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालयात मला Paediatrics या विषयात पदव्युत्तर अभ्यासक्रमासाठी प्रवेश मिळाला व माझे पदव्युत्तर शिक्षण पूर्ण झाले.

प्रसंगावशात नमूद करू इच्छिते की, King George School मधे शालेय शिक्षण घेताना मला माझ्या अध्यापकांकडून मिळालेल्या शिक्षणामुळे / मार्गदर्शनामुळे मी आज नामांकीत महाराष्ट्र शासनाच्या वैद्यकीय शिक्षण विभागातील संचालक या पदावर कार्यरत आहे.

आमच्या शाळेत अशी एक पद्धत होती की, इयत्ता ४थी पासून पहिल्या ५० ते ६० विद्यार्थ्यांसाठी एक वेगळा वर्ग केला असायचा, योगायोगाने माझे इयत्ता पहिली ते दहावीपर्यंतचे शिक्षण (अ) डिव्हिजन मध्येच झाले. गमतीचा भाग म्हणजे सातवीमध्ये मला स्कॉलरशीप देखील मिळाली होती, लगेच पुढच्या वर्षापासून शासनाने मुलींना मोफत शिक्षणाची घोषणा केल्यानंतर स्कॉलरशीपच्या माध्यमातून ७ ते ८ रुपये मिळत होते ते देखील बंद झाले, स्कॉलरशीप मिळो अथवा न मिळो हा भाग वेगळा आहे, परंतु आमचे स्कॉलरशीपचे वर्ग होते ते विशेषतः इंग्रजी विषयाचे वर्ग आणि माझ्या स्मरणातील शिक्षिका श्रीमती सीता मॅडम इंग्रजी विषयाच्या शिक्षिका होत्या, त्या मे

महिन्याच्या सुट्टीत आमचे इंग्रजीचे वर्ग घ्यायच्या, त्यामुळे इंग्रजी भाषेचे आकलन व इंग्रजी भाषेवरील प्राविण्यामुळे माझ्या शासकीय सेवेतील कामकाजाच्या वेळी होणाऱ्या बैठका, कार्यशाळा तसेच वैद्यकीय क्षेत्रात शिक्षकी पेशाचे काम करताना मला निश्चितपणे याचा फायदा झाला आहे व याचे संपूर्ण श्रेय हे माझ्या स्कॉलरशीपच्या प्रवासापासून ते शालेय शिक्षणापर्यंत मला घडविणाऱ्या सर्व शिक्षकांस जाते व मी त्यांची अत्यंत ऋणी आहे.

आजच्या शिक्षण पद्धतीमध्ये हे धोरण चुकीचे असो अथवा बरोबर असो यावर भाष्य न करता माझे शालेय शिक्षण ते पदवी पर्यंतच्या शिक्षणात मी (अ) डिव्हिजन मध्ये असल्यामुळेच मला नक्कीच शिक्षणाचे फळ मिळाले आहे.

मी वैद्यकीय शिक्षण घेत असताना माझ्या असे लक्षात आले की, इतर शाळेतील मुले शालेय व माध्यमिक शिक्षण घेताना शैक्षणिक दर्जा रहातात पण त्या मुलांची प्रथम एमबीबीएस अभ्यास वर्गात, पहिल्याच वर्षात अभ्यासाची क्षमता कमालीची ढासळून ही मुले मानसिकरीत्या खचून जातात, मुळातच त्यांनी आपल्या आयुष्यात Challenge पाहिलेले नसते परंतु, माझ्या शाळेत अभ्यास विषयक Healthy Competition असल्यामुळे मी आणि माझ्यासहित माझे सह विद्यार्थी / विद्यार्थिनीसुद्धा अश्याच प्रकारे तल्लख बुद्धीचे असल्याचे दिसून आले आहे, म्हणूनच शालेय जीवनातील तल्लख बुद्धीच्या या वर्गमित्रांच्या सहवासानेच आम्ही चांगले घडलो याचा मला सार्थ अभिमान आहे.

माझे शालेय शिक्षण १९८७ ला पूर्ण झाल्यानंतर शालेय जीवनातील काही वर्ग मित्र मैत्रिणींची नुकतीच भेट झाली, आम्ही ३० वर्षानंतर सर्व एकमेकींना भेटलो. याचा आनंद वेगळा होता. पण मला असे जाणवले की, आमचा एकच असा गण/ग्रुप आहे की, ज्याला भेटताना मधली सर्व वर्षे गळून जातात आणि जिथे सोडले तिथून पुन्हा गोष्टींची सुरुवात होते.

डॉ. पल्लवी सुप्रिया प्रभाकर सापळे
माजी विद्यार्थिनी

◆❖◆❖◆

कलाविकास मंडळ

शनिवार दि. १३ जून २०२६ ''ती येते आणिक जाते'' या नाटकाचा अहवाल

इंडियन एज्युकेशन सोसायटीच्या वतीने तसेच आय.इ.एस.चे विश्वस्त व कलाविकास मंडळाचे अध्यक्ष मा. श्री. सतीश नायक यांच्या मार्गदर्शनाखाली, संस्थेच्या सर्व शाळांतील मुख्याध्यापक, शिक्षक, शिक्षकेतर कर्मचारी आणि त्यांच्या कुटुंबीयांसाठी आकार प्रॉडक्शन निर्मित ''ती येते आणिक जाते'' या आशयघन दीर्घांकाचे तीन विशेष प्रयोग शनिवार, दि. १३ जून २०२६ रोजी आयोजित करण्यात आले होते. सकाळी ९.०० वा., दुपारी १२.०० वा. आणि दुपारी ३.०० वा. अशा तीन वेळांत हे प्रयोग यशस्वीरीत्या संपन्न झाले.

या तिन्ही प्रयोगांना संस्थेच्या कर्मचाऱ्यांकडून उत्स्फूर्त, भरभरून आणि मनापासून प्रतिसाद मिळाला. नाटकाचा विषय अत्यंत संवेदनशील, अंतर्मुख करणारा आणि सामाजिक वास्तवाला स्पर्श करणारा असला, तरी त्याची मांडणी अत्यंत प्रभावी, सुसंस्कृत आणि प्रेक्षकांच्या मनाचा ठाव घेणारी होती. त्यामुळे या दीर्घांकातील आशय, त्यामागील वेदना, सामाजिक जाणीव आणि प्रबोधनपर संदेश प्रेक्षकांपर्यंत अत्यंत परिणामकारकरीत्या पोहोचला.

''ती येते आणिक जाते'' या नाट्यप्रयोगात सामाजिक व्यवस्थेचे भान राखत विषयाची मांडणी अत्यंत संयत, नेमकी आणि परिणामकारक पद्धतीने करण्यात आली होती. दिग्दर्शनातील परिपक्वता, संवादांतील नेमकेपणा, प्रसंगानुरूप उभारलेले नेपथ्य, भावविश्वाला पूरक असे

संगीत आणि कलाकारांचा समर्पित अभिनय या सर्व घटकांनी नाटक अधिक प्रभावी बनवले. विषय जरी नाजूक आणि संवेदनशील असला, तरी त्याचे सादरीकरण कुठेही अतिरेक न करता, प्रेक्षकांच्या मनात विचारांची अस्वस्थ हालचाल निर्माण करणारे आणि एकाच वेळी सामाजिक जबाबदारीची जाणीव जागवणारे असे झाले.

या नाटकाच्या लेखिकेची तळमळ संपूर्ण सादरीकरणातून स्पष्ट जाणवत होती. हा विषय केवळ रंगमंचापुरता मर्यादित न राहता तो प्रत्येक घरापर्यंत, प्रत्येक कुटुंबापर्यंत आणि समाजाच्या प्रत्येक स्तरापर्यंत पोहोचला पाहिजे, ही तिची प्रामाणिक भूमिका नाटकाच्या प्रत्येक प्रसंगातून प्रकर्षाने उमटत होती. सामाजिक वास्तवावर भाष्य करताना कलात्मकतेची पातळी न घसरता, उलट संवेदनशीलतेला सर्जनशीलतेची जोड देत प्रेक्षकांना विचारप्रवृत्त करण्याची ताकद या दीर्घांकात अनुभवायला मिळाली.

नाटक संपल्यानंतर कलाकार, लेखक आणि दिग्दर्शिका यांनी उपस्थित प्रेक्षकांशी संवाद साधला. या संवाद सत्रात शिक्षक, शिक्षकेतर कर्मचारी आणि रसिक प्रेक्षकांनी अत्यंत उत्स्फूर्तपणे सहभाग घेत नाटकाविषयीची आपली मते व्यक्त केली. नाटकाचा विषय, त्यातील आशयघनता, संवादांची परिणामकारकता, कलाकारांची भूमिका जगण्याची ताकद आणि एकूण सादरीकरणाचा प्रभाव यांविषयी सर्वांनी मनापासून कौतुक व्यक्त केले. अनेकांनी या नाट्यप्रयोगामुळे मनाला स्पर्श झाला, विचारांना चालना मिळाली आणि सामाजिक प्रश्नांकडे नव्या दृष्टीने पाहण्याची प्रेरणा मिळाली, अशी भावना व्यक्त केली.

विशेष उल्लेख करावासा वाटतो तो कलाकारांच्या जिवंत, समर्पित आणि ऊर्जस्वल अभिनयाचा. तिन्ही प्रयोगांमध्ये कलाकारांनी प्रत्येक प्रसंग तितक्याच ताकदीने, एकाग्रतेने आणि भावनिक प्रामाणिकतेने साकारला. त्यामुळे प्रत्येक प्रयोग स्वतंत्रपणे तितकाच प्रभावी ठरला. भूमिकांमधील सहजता, संवादफेकीतील ताकद, प्रसंगांतील भावनिक चढ-उतारांचे अचूक चित्रण आणि रंगमंचावरील एकसंध टीमवर्क यांमुळे प्रेक्षक शेवटपर्यंत खिळून राहिले. नाटकाचा आशय केवळ समजला नाही, तर तो अंतर्मनात उतरला-हीच या सादरीकरणाची खरी पावती ठरली.

संस्थेच्या वतीने अशा आशयसमृद्ध, सामाजिक भान जागृत करणाऱ्या आणि कलात्मकतेची उंची जपणाऱ्या नाट्यप्रयोगाचे आयोजन करण्यात आल्याबद्दल कलाविकास मंडळाचे मनःपूर्वक अभिनंदन करावेसे वाटते. कला, सामाजिक जाणीव, संवेदनशीलता आणि प्रबोधन यांचा सुंदर संगम घडवून आणणारा हा नाट्यप्रयोग उपस्थित सर्वांसाठी एक संस्मरणीय सांस्कृतिक अनुभव ठरला. प्रेक्षकांच्या मनात विचारांची ठिणगी पेटवणारा, संवेदनशीलतेला स्पर्श करणारा आणि रंगभूमीच्या सामर्थ्याची प्रचिती देणारा हा प्रयोग कलाविकास मंडळाच्या सांस्कृतिक उपक्रमांतील एक उल्लेखनीय पर्व म्हणून निश्चितच स्मरणात राहील.

शोभना हेगडे
सह संचालिका, कलाविकास मंडळ

◆❖◆❖◆

कलाविकास मंडळ वारली चित्रशैली कार्यशाळा अहवाल
शनिवार दि. २७ जून २०२६

भारतीय लोककलेचा एक महत्त्वाचा वारसा म्हणून ओळखली जाणारी वारली चित्रशैली ही महाराष्ट्रातील आदिवासी संस्कृतीचे प्रतीक आहे. विद्यार्थ्यांमध्ये कला, सहनशीलता व सांस्कृतिक जाणीव निर्माण करण्याच्या उद्देशाने संस्थेच्या कलाविकास मंडळातर्फे सर्व शाळांतील शिक्षक शिक्षकेतर कर्मचारी यांच्यासाठी ''वारली चित्रशैली'' कार्यशाळा शनिवार दि. २७ जून २०२६ रोजी सकाळी १०.०० वाजता आयोजित केली होती.

शिक्षक, शिक्षकेतर कर्मचारी यांना वारली चित्रशैलीची ओळख करून देणे, त्या कलेचा इतिहास, वैशिष्ट्ये व परंपरा समजावून सांगणे, विविध वारली आकृती व रचना प्रत्यक्ष शिकवणे. विद्यार्थ्यांना कला शिक्षण देताना वारली शिक्षणाचा उपयोग कसा करता येईल याबाबत मार्गदर्शन करणे.

सर्व शिक्षक शिक्षकेतर कर्मचारी राजा शिवाजी विद्यालय दृकश्राव्य केंद्र येथे उपस्थित राहिले होते. या कार्यशाळेचे मार्गदर्शक श्री. विवेक प्रभूकेळूस्कर आणि श्रीमती निलांगी प्रभूकेळूस्कर यांचे संस्थेतर्फे स्वागत करून त्यांचा परिचय कलाविकास मंडळाच्या संचालिका श्रीमती ऋजुता विश्वासराव यांनी करून दिली व कार्यशाळेला सुरुवात झाली. वारली चित्रशैलीचा इतिहास सांगून त्यातील प्रसिद्ध चित्रकार जिव्या सोमा म्हसे यांची चित्र दाखवून व त्यांची चित्रशैली प्रोजेक्टरवर विविध चित्रे दाखवून करून दिली. सोबतच प्रशिक्षकांना वारली चित्रकलेची पार्श्वभूमी, तिच्यातील प्रतीकात्मकता व निसर्गाशी असलेले नाते स्पष्ट केले. शिक्षकांना ठिपके, रेषा, त्रिकोण, वर्तुळ यांचा वापर करून मानवी आकृती, प्राणी, झाडे, सण – उत्सव व दैनंदिन जीवनातील प्रसंग चित्रीत करण्याचे प्रात्यक्षिक देण्यात आले.

शिक्षकांनी उत्स्फूर्त सहभाग घेत स्वतः वारली चित्रकलेचा सराव केला व सुंदर कलाकृतीही पेपरवर उतरवल्या पहिले सत्र संपवून दुसऱ्या सत्रात शिक्षकांना विविध विषय जसे भारतीय सण, शाळा, आवडती नक्षी इत्यादी देऊन स्वतःच्या कल्पनेला चालना देऊन शिक्षकांनी अतिशय थोड्या वेळात वारली चित्रशैलीचा वापर करून सुंदर अशी चित्रे तयार केली.

आजकाल पारंपारिक वारली चित्रे भिंतीवर रेखाटण्या व्यतिरिक्त वारली डिझाईनचा वापर आधुनिक वस्तूंवर मोठ्या प्रमाणावर केला जातो. साड्या, कुर्ती, पर्स, कापडी पिशव्या, भेटवस्तू आणि घरगुती सजावटीच्या वस्तू, ज्यांना वारली चित्रशैली अवगत आहे. ते कलेच्या प्रसारासोबतच उत्पन्नाचा मार्ग निर्माण करू शकतात. थोडक्यात सांगायचे तर पारंपारिक भौमितिक आकार आणि निसर्गाशी जोडलेले विषय यांची सांगड घालून आधुनिक बाजारपेठेच्या मागणीनुसार उत्पादने बनविल्यास वारली चित्रशैली उदरनिर्वाहाचे एक उत्कृष्ट आणि स्वावलंबी साधन ठरू शकते. अशा प्रकारची कार्यशाळा संस्थेने शिक्षकांसाठी आयोजित करण्यासाठी संस्थेचे विश्वस्त आणि कलाविकास मंडळाचे अध्यक्ष मा. श्री. सतीश नायक सरांचे मोलाचे सहकार्य नेहमीच लाभते.

ही कला केवळ संस्कृतीचे जतन करत नाही तर योग्य व्यावसायिक दृष्टिकोनामुळे ग्रामीण आणि शहरी भागातील कारागीरांसाठी उत्पन्नाचे एक शाश्वत आणि फायदेशीर साधन बनली आहे.

वारली चित्रशैली कार्यशाळा ही शिक्षकांसाठी ज्ञानवर्धक व उपयुक्त ठरली या माध्यमातून लोककलेचे संवर्धन करण्याचा व भारतीय संस्कृतीचा वारसा पुढच्या पिढीपर्यंत पोहचविण्याचा आमचा छोटासा प्रयत्न यशस्वी झाला असे म्हणणे वावगे ठरणार नाही.

शोभना हेगडे
सह संचालिका, कलाविकास मंडळ

◆❖◆❖◆

आय.इ.एस. संस्कृत केंद्र
संस्कृत शिक्षक प्रशिक्षण – मे २०२६ – विद्यार्थी मनोगत

भारतीय मातीत प्रसवलेले 'संस्कृत, संस्कृती आणि संस्कार' या त्रिसूत्रीचे संवर्धन करण्याचा वसा घेतलेली अग्रगण्य संस्था म्हणजे राजा शिवाजी विद्यासंकुल, दादर येथील ''इंडियन एज्युकेशन सोसायटी'' – IES ! गुणवत्तापूर्ण संस्कृत शिक्षक घडविण्याचा समृद्ध वारसा जोपासणारी संस्था. मे २०२६ हे या संस्कृत शिक्षण प्रशिक्षण वर्गाचे ३५ वे वर्ष.

यंदा ४ मे २०२६ रोजी या वर्गाचा शुभारंभ झाला. संस्कृत अध्ययन आणि अध्यापनासाठी ही पर्वणी होती. वय वर्षे १७ ते ६५ वयोगटातील अनेक संस्कृत प्रेमी विद्यार्थ्यांनी या वर्गातील प्रवेश निश्चित केला होता. ग्रीष्म ऋतूच्या उष्ण असह्य झळा आणि मे महिन्याची सुट्टी असतानाही मुंबई आणि दूरच्या उपनगरातील अनेक जिज्ञासू विद्यार्थी तळमळीने उपस्थित होते. त्यांचा उत्साह, उमेद वाखाणण्याजोगा होता. 'संस्कृतस्य प्रसाराय नैजं सर्वं ददाम्यहम्' हे ब्रीद अंत:करणात जोपासलेला इथला शिक्षकवृंद हे या कार्यशाळेचे बलस्थान होते. समृद्ध ज्ञानाने आणि अध्यापन कौशल्याने परिपूर्ण !

IES संस्कृत केंद्राच्या आधारस्तंभ वीणाताई गोडबोले, संचालिका तरंगिणी खोत मॅडम आणि सहसंचालिका अश्विनी दामले यांच्यासारख्या ज्येष्ठ, अनुभवी, निष्ठावंत शिक्षिकांनी अत्यंत सर्जनशीलतेने या वर्गाची आखणी केली होती. ८, ९, १० वी ची पाठ्यपुस्तके, शालेय संस्कृत व्याकरण, संस्कृत संभाषण आणि पाठ प्रात्याक्षिके असे या वर्गाचे स्वरूप होते.

४ मे २०२६ ते ४ जून २०२६ या एका महिन्याच्या कालावधीत रोज सकाळी १० ते सायंकाळी ५ वाजेपर्यंत ज्ञानयज्ञ अखंडपणे सुरु होता. अध्यापन क्षेत्रातील अनेक वर्षांचा अनुभव गाठीशी असणारे बुद्धिवंत शिक्षक (वीणाताई गोडबोले, तरंगिणी खोत, अश्विनी दामले, स्वाती बापट, अदिती माधवन्, डॉ. प्रसाद भिडे, डॉ. विज्ञापना गोकर्णकर, डॉ. श्रीहरी गोकर्णकर, डॉ. लीना दोशी, आरती खरे) विद्यार्थ्यांना अनेक कठीण विषय सोपे करून शिकवत होते. त्यांचा व्यासंग, अध्ययन क्षमता विद्यार्थ्यांना अचंबित करणारी होती. प्रतिदिन सुरु असणाऱ्या उपक्रमांच्या सरावाने विद्यार्थी समृद्ध होऊ लागले. संस्कृत विषयातील आशयघन, ज्ञानवर्धक, नीतिपूर्ण श्लोक, सुभाषितांशी मैत्री झाली; फलकावर लिहिण्याचा सराव झाला. प्रदर्शनीच्या माध्यमातून दैनंदिन जीवनातील वस्तूंच्या संस्कृत नावांचा परिचय झाला. संस्कृत साहित्यात मोलाचे योगदान देणाऱ्या साहित्यिकांविषयी माहिती देताना विद्यार्थ्यांमधील वक्तृत्वकला विकसित झाली. त्यातून प्राचीन भारतातील अर्थकारण, विज्ञान, अध्यात्म, नीतिशास्त्र, नाट्यशास्त्र, व्याकरण, खगोलशास्त्र इत्यादी विषयांत हजारो वर्षांपूर्वी संस्कृत विषयात रचना करणाऱ्या मेधावी, द्रष्ट्या विभूतींविषयी सार्थ अभिमान वाटला.

या प्रशिक्षण वर्गातील पाठांची प्रात्याक्षिके कळसाध्याय होता. गद्य, पद्य, व्याकरण हे विषय अभ्यासपूर्ण आणि रंजक पद्धतीने मुलांना कसे शिकवावे याचे भान आले. अनेकांच्या पाठ सादरीकरणातून विद्यार्थ्यांमधील शिक्षक आकारास येऊ लागला. निरंतर अभ्यासाने त्यांचे सादरीकरण प्रभावी होऊ लागले.

आदर्श संस्कृत शिक्षक होण्यासाठी आवश्यक असलेल्या गुणांचे बीज विद्यार्थ्यांच्या अंत:करणात IES संस्कृत केंद्राच्या शिक्षकांनी रुजवले. कधी रागावून, कधी मायेने, कधी विद्यार्थ्यांच्या दैनंदिन जीवनातील चिंता, काळजी, दु:खे, वेदना यांच्याशी समरस होऊन त्यांच्यात संस्कृत विषयाची रुची मोठ्या खुबीने निर्माण केली, संस्कृत विषयाकडे पाहण्याची नवी दृष्टी प्रदान केली.

या एक महिन्याच्या कालावधीत संपन्न होत असलेल्या शैक्षणिक आनंदयात्रेत विद्यार्थी संस्कृतमय झाले होते.

विद्यार्थ्यांसाठी ती मर्मबंधातील ठेव होती. त्यांच्या जीवनातील शाळेतल्या सुवर्णमयी दिवसांना उजाळा मिळाला होता. मधल्या सुट्टीतल्या गोपाळकाल्याची जिभेवर रेंगाळणारी चव त्यांनी घेतली. अभ्यासाच्या जोडीला एकमेकांच्या सुखदु:खांशी एकरूप होऊन जीवाभावाचे मैत्र स्थापित झाले. या प्रशिक्षणवर्गाच्या अधिष्ठानावर आपण उत्कृष्ट संस्कृत शिक्षक होऊन उत्तम विद्यार्थी घडवू असा आशावाद त्यांच्या मनात निर्माण झाला.

साऱ्या विद्यार्थ्यांनी एकमेकांच्या सहकार्याने अभ्यास केला आणि उत्तम गुणांनी परीक्षा उत्तीर्ण झाले. इतक्या व्यग्र दिनक्रमातून वेळ काढून सांस्कृतिक कार्यक्रमाचीही तयारी केली. शुक्रवार दिनांक ५ जून २०२६ रोजी संपन्न झालेल्या निरोप समारंभात आपल्यातील वादन गायन, निवेदन, नृत्य, अभिनय या साऱ्या कलागुणांचे दिमाखदार प्रदर्शन केले. त्याचवेळी सर्व यशवंत विद्यार्थ्यांना प्रशस्तीपत्र, विशेष पारितोषिक देऊन गौरविण्यात आले; त्यासमयी सर्व शिक्षकांनी त्यांच्यावर शुभेच्छा आणि आशीर्वादाची पखरण केली. टाळ्यांच्या गजराने सभागृह दुमदुमून गेले, जल्लोषात ज्ञानयज्ञाचे समापन झाले. प्रत्येक चांगल्या गोष्टीचा समारोप हा भविष्यातील महान गोष्टींची नांदी असते; आपण उत्कृष्ट संस्कृत शिक्षक होऊ हा निर्धार करूनच प्रत्येकाने जड अंत:करणाने एकमेकांचा निरोप घेतला.

IES च्या संस्कृत शिक्षक प्रशिक्षण वर्गानेच विद्यार्थ्यांच्या मनातील अध्ययनाच स्फुल्लिंग चेतविले, उमेद निर्माण केली., त्यांच्या शिक्षकी व्यवसायाची पायाभरणी केली, त्यासाठी विद्यार्थी आजन्म ऋणी राहील.

गेल्या ३५ वर्षांपासून गुणवत्तापूर्ण संस्कृत शिक्षक घडविण्याचा वसा घेतलेल्या IES – इंडियन एज्युकेशन सोसायटीचा उत्तरोत्तर असाच उत्कर्ष होवो, हीच शारदेच्या चरणी प्रार्थना.

।। जयतु संस्कृतम् ।।

सोनल काळे

प्रशिक्षणार्थी – प्रगत वर्ग (मे २०२६)

शिलष्टा क्रिया कस्यचित् आत्मसंस्था सङ्क्रान्तिः
अन्यस्य विशेषयुक्ता ।
यस्य उभयं साधु स शिक्षकाणां धुरि प्रतिष्ठापयितव्य एव ।।

काही शिक्षकांचे आपल्या विषयावर उत्तम प्रभुत्व असते, तर काही शिक्षकांकडे आपले ज्ञान विद्यार्थ्यांपर्यंत पोहोचवण्याची (शिकवण्याची) अप्रतिम कला असते. परंतु, ज्यांच्याकडे हे दोन्ही गुण उत्कृष्टपणे एकत्र असतात, तेच शिक्षक सर्वश्रेष्ठ ठरतात. आपल्या आय.इ.एस. (IES) च्या संस्कृत विभागातील सर्वच शिक्षक याच तोडीचे आणि या उच्च क्षमतेचे आहेत.

तुम्ही मला केवळ संस्कृत विषय शिकवला नाही, तर तुमच्या उत्कृष्ट आणि सोप्या शिकवण्याच्या पद्धतीमुळेच मला या भाषेची खरी गोडी लागली. आपल्या समृद्ध ज्ञानाचा आणि अध्यापन कौशल्याचा माझ्यावर मनापासून प्रभाव पडला. मला एक उत्तम विद्यार्थी बनवल्याबद्दल आणि माझ्या मनात संस्कृतबद्दलचे प्रेम जागवल्याबद्दल मी आपली सदैव ऋणी राहीन.

आपली नम्र

मनिषा दातार

प्रशिक्षणार्थी – पायाभूत वर्ग (मे २०२६)

नमस्कार,

मी वयाच्या ५२व्या वर्षीही शिकण्याची आणि शिकवण्याची माझी जिद्द सोडलेली नाही. यावर्षी मी ठरवले की काहीतरी नवीन शिकायचे, आणि मला दादर येथे एक महिन्याचा वर्ग मिळाला. आर्थिक मर्यादा असूनही मी हा निर्णय घेतला.

४ मे पासून रोज सकाळी १० ते संध्याकाळी ५ वाजेपर्यंत वर्ग, त्यानंतर दातांच्या उपचारासाठी डॉक्टरकडे जाणे, घरी येऊन सर्व कामे पूर्ण करणे आणि रात्री उशिरापर्यंत अभ्यास करणे, हा माझा रोजचा दिनक्रम होता. कधी थकवा जाणवला, पण जिद्दीने मी एकही दिवस वर्ग चुकवला नाही.

गर्दीच्या ट्रेनमधून प्रवास करतानाही माझा एकच निर्धार होता–मला शिकायचेच आहे. या वर्गात मला खूप

चांगले शिक्षक आणि सहकारी मिळाले, आणि मी खूप काही नवीन शिकले.

''उद्योगिनं पुरुषसिंहमुपैति लक्ष्मीःदैवेन देयं
इति कापुरुषा वदन्ति ।
दैवं निहत्य कुरु पौरुषमात्मशक्त्या यत्नेन कृत्ये
यदि न सिद्ध्यति कोऽत्र दोषः।।''

या श्लोकाचा अर्थ असा की–परिश्रम करणाऱ्यालाच यश मिळते. म्हणून आपण आपल्या प्रयत्नांवर विश्वास ठेवून पुढे जात राहिले पाहिजे.

शेवटी, मी देवाचे मनापासून आभार मानते की मला ही संधी मिळाली.

आरती मिश्रा

प्रशिक्षणार्थी – पायाभूत वर्ग (मे २०२६)

नमस्कार,

बेळगावच्या रामकृष्ण परमहंस आश्रमात जाण्याचा योग आला आणि समोरील इंग्रजी वचन वाचून आपल्या संस्कृत वर्गाची आठवण आली.

Fill the brain with high thoughts, highest ideals, place them day and night before you, and out of that will come great work.

सातत्याने साडेतीन दशके चालू असलेला IES चा संस्कृत प्रशिक्षण वर्ग याच शब्दाची प्रचिती देत आहे. केवळ १ महिन्याच्या अल्प कालावधीत आमचा प्रत्येक दिवस सार्थकी लागला. क्लिष्ट वाटणारी भाषा दररोज उपक्रमांमधून श्लोक व कथांमधून सोपी वाटू लागली. दैनंदिन व्यवहारातील वस्तूंच्या नावांना संस्कृत मध्ये काय म्हणतात, हे कुतूहल वर्गाने आमच्यात रुजवले आहे. इतिहास, संस्कृती आणि भाषा यांची पाळेमुळे संस्कृतात आढळतात. यावर्षी संस्कृतातून मलाही या विषयांचा आणि वर्गाचा भाग होता आले याचा आनंद आहे.

जुई निमकर

प्रशिक्षणार्थी – प्रगत वर्ग (मे २०२६)

संस्कृत, संस्कृती आणि संस्कार! या तिन्ही घटकांचे पोषण करून, जाज्वल्य ठेवून, निरंतर पुढल्या पिढीपर्यंत पोहचवण्याचा वसा IES संस्कृत केंद्राच्या संस्कृत शिक्षक प्रशिक्षण वर्गाने घेतला आहे. गेल्या तीन दशकांपासून उत्कृष्ट संस्कृत शिक्षक घडवणारे कार्य पार पाडत असता, संस्कृत आणि संस्कृती यांची अमूर्त गुंफण अतिशय तरलतेने उलगडण्याचा हातखंडा केंद्राच्या प्रत्येक शिक्षकाकडे आहे. एवढेच नव्हे तर आपल्या संस्कृतभाषेत आणि संस्कृतीत दडलेले संस्कार होतकरू शिक्षकांमध्ये रुजवण्याचा केंद्राचा शाश्वत प्रयत्न सुरूच असतो. म्हणूनच संस्कृत, संस्कृती आणि संस्कार म्हणजेच IES संस्कृत केंद्र!

तन्वी रेगे

प्रशिक्षणार्थी – प्रगत वर्ग (मे २०२६)

◆❖◆❖◆

आय.इ.एस. माणिक लोटलीकर एज्युकेशन टॉवर इमारतीचे भूमिपूजन
अहवाल मुंबई, रविवार दि. २६ जुलै २०२६ आषाढ शुद्ध द्वादशी

महाराष्ट्र शासनाकडून आय.इ.एस. स्किल टेक विद्यापीठ, मुंबईला मान्यता, बांद्रा येथे 'माणिक लोटलीकर एज्युकेशन टॉवर'चे भूमिपूजन संपन्न आयइएसच्या १०८ वर्षाच्या इतिहासातील सुवर्णाक्षरांनी नोंदवला जाणारा ऐतिहासिक टप्पा

महाराष्ट्रातील १०८ वर्षांची गौरवशाली परंपरा लाभलेल्या आणि शिक्षण क्षेत्रातील अग्रगण्य संस्थांपैकी एक असलेल्या इंडियन एज्युकेशन सोसायटी (IES) च्या इतिहासात आज एक अभूतपूर्व आणि मैलाचा दगड ठरणारा क्षण नोंदविला गेला. महाराष्ट्र शासनाने आयइएस स्किल टेक विद्यापीठ, मुंबई स्थापन करण्यास अधिकृत मान्यता दिली असून, या ऐतिहासिक यशाची सुरुवात म्हणून नव्या १२ मजली 'माणिक लोटलीकर एज्युकेशन टॉवर' इमारतीचे भूमिपूजन आषाढ शुद्ध दादशी, रविवार दि. २६ जुलै २०२६ रोजी सकाळी ९.०० वाजता, लिलावती रुग्णालयासमोर, वांद्रे (पश्चिम), मुंबई येथील प्रस्तावित विद्यापीठ परिसरात संपन्न झाले. हे भूमिपूजन विश्वकर्मा माणिक लोटलीकर यांचे सुपुत्र व संस्थेचे विश्वस्त श्री. सतीश लोटलीकर यांच्या हस्ते झाले.

या मंगल सोहळ्यास आयइएसचे गव्हर्निंग कौन्सिल सदस्य, विश्वस्त, शिक्षणतज्ज्ञ, माजी विद्यार्थी, हितचिंतक, वास्तुविशारद, सल्लागार तसेच विविध क्षेत्रातील मान्यवर मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

सन १९१७ मध्ये स्थापन झालेल्या इंडियन एज्युकेशन सोसायटीच्या व्यवस्थापनाखाली आज मुंबई महानगर प्रदेशात ५० हून अधिक शाळा आणि तीन महाविद्यालये कार्यरत असून, हजारो विद्यार्थ्यांना दर्जेदार शिक्षण दिले जात आहे. आयइएस स्किल टेक विद्यापीठाची स्थापना ही संस्थेच्या १०८ वर्षाच्या इतिहासातील नवे पर्व सुरु करणारी आणि उच्च शिक्षणाच्या क्षेत्रात भरीव योगदान देणारी ऐतिहासिक कामगिरी ठरणार आहे.

प्रस्तावित विद्यापीठात कौशल्याधारित उद्योगाभिमुख आणि बहुविद्याशाखीय शिक्षणाला प्राधान्य देण्यात येणार असून, उदयोन्मुख तंत्रज्ञान, नवोपक्रम, उद्योजकता, संशोधन आणि जागतिक दर्जाच्या शैक्षणिक पद्धतींचा समन्वय साधला जाईल. भविष्यातील रोजगारक्षम मनुष्यबळ तयार करून भारताला जागतिक ज्ञान आणि कौशल्य महासता बनविण्याच्या राष्ट्रीय ध्येयात हे विद्यापीठ मोलाचे योगदान देईल.

यावेळी आयइएसच्या पदाधिकाऱ्यांनी महाराष्ट्र शासनाने संस्थेवर दाखविलेल्या विश्वासाबद्दल मनःपूर्वक कृतज्ञता व्यक्त केली. मूल्याधिष्ठित, आधुनिक, संशोधनाभिमुख आणि सामाजिक बांधिलकी जपणारे जागतिक दर्जाचे शिक्षण विद्यार्थ्यांना उपलब्ध करून देण्याचा आयइएसचा संकल्प त्यांनी यावेळी पुन्हा दृढ केला.

आयइएसच्या विकासात अमूल्य योगदान देणारे दिवंगत श्री. माणिक लोटलीकर यांच्या स्मृतिप्रीत्यर्थ या नव्या इमारतीला 'माणिक लोटलीकर एज्युकेशन टॉवर' असे नाव देण्यात आले आहे. ही अत्याधुनिक वास्तू नव्या विद्यापीठाचे शैक्षणिक केंद्र बनून अध्यापन, संशोधन, नवोपक्रम आणि कौशल्य विकासासाठी जागतिक दर्जाच्या सुविधा उपलब्ध करुन देईल.

या भूमिपूजन समारंभातून महाराष्ट्राच्या शैक्षणिक क्षेत्रात नवे पर्व सुरु झाले असून, विद्यार्थी, उद्योगक्षेत्र आणि समाजासाठी नव्या संधी निर्माण करणाऱ्या या महत्त्वाकांक्षी प्रकल्पाची आज औपचारिक मुहूर्तमेढ रोवली गेली आहे आयइएसच्या १०८ वर्षाच्या इतिहासात हा दिवस कायमस्वरूपी सुवर्णाक्षरांनी नोंदला जाईल.

श्री. सतीश रामा नायक
कलाविकास मंडळ

◆❖◆❖◆

रामकृष्ण बजाज पुरस्कृत निबंध स्पर्धा

शाळा हे संस्कार केंद्र शिक्षकांची जबाबदारी

तेज स्पर्शाने दूर होई अंधार
जैसा मुळांचा वृक्षास असे आधार
शिल्पास आकारी जैसा शिल्पकार
मना घडवी संस्कार

संस्कारांच मनुष्यजीवनातील स्थान वर्णन करणाऱ्या या अतिशय समर्पक ओळी, कारण मनुष्याचे वर्तन हे त्याच्या मनाच्या घडणीत आणि संस्कारांच्या भक्कम पायावर अवलंबून असते.

संस्कारांचे आदान-प्रदान ही स्वभावशुद्धी, विचारशुद्धी आणि चारित्र्य निर्मितीची सतत चालणारी प्रक्रिया आहे.

प्रत्येक मनुष्याचे पहिले संस्कार केंद्र हे त्याचे घर असते. कारण, घरातील वातावरण, बोलण्याची पद्धत, परस्परावरील प्रेम आणि समजूतदारपणा मनावर खोल ठसा उमटवतात. त्यानंतर मुलगा शाळेत प्रवेश घेतो आणि बालपणीच्या संस्कारक्षम वयात तो एका मोठ्या कालावधीसाठी शिक्षकांच्या सहवासात असतो. शाळेतून मिळणारे अनुभव आणि विद्यार्थ्यांचे पूर्वानुभव यातून विद्यार्थी आत्मपरीक्षण करतो आणि अधिक परिपक्व होत जातो.

संस्कार हा पुस्तकातला धडा नसून तो मनाला स्पर्श करणारा अनुभव असतो आणि हे अनुभव देण्याची सर्वात मोठी जबाबदारी शिक्षकांवर आहे, याचे बोलके उदाहरण म्हणजे पुढील प्रसंग.

एके दिवशी शाळेच्या मधल्या सुट्टीत दोन मुलांमध्ये किरकोळ वाद झाला. चुकीची संगत आणि क्षणिक रागामुळे त्यांचा वाद पुढे वाढला. त्यातून त्यापैकी एका विद्यार्थ्याला खूप वाईट वाटले. त्यानंतर तो काही न बोलता एकटाच वर्गाच्या कोपऱ्यात बसून हलकेच डोळे पुसत होता. तेव्हा इतर वर्गमित्र त्याला हसत म्हणाले ''अरे, एवढं असं काय झालं की तू रडतो आहेस, रडू नकोस. कारण, मुलगे रडत नाहीत.''

या अशा प्रतिसादामुळे तो विद्यार्थी आणखी गप्प झाला. त्याला वाटले की, रडणं म्हणजे कमजोरी. मुलांनी भावना व्यक्त करणे म्हणजे चूक.

पण , त्याचवेळी तिथे आलेल्या वर्गशिक्षकांनी त्याला समजून घेतलं. त्यांनी त्या विद्यार्थ्याचं भांडण तर सोडवलचं त्याच बरोबर त्याला आणि इतर मुलांनाही समजावलं ''भावना लपवणं'' ही ताकद नसून, स्वत:च्या वेदना, दु:ख, भीती व्यक्त करणं ही माणसाची नैसर्गिक गरज आहे. 'मुलगे रडत नाहीत.' असं कोणी म्हणत असेल तर ते चुकीचे असून मन मजबूत करायचं असेल तर भावना आत दाबायच्या नसतात. त्यांना समजून स्वीकारायचं असतं. 'धैर्य' भावना लपवण्यात नाही तर त्यांना योग्य प्रकारे हाताळण्यात आहे.'' ही वाक्ये त्या विद्यार्थ्यांना अगदी मनापर्यंत भिडली.

हा देखील एक संस्कारांचाच भाग होता. त्या दिवशी त्या वर्गातील मुले एक नवा संस्कार शिकली. तो म्हणजे ''भावना व्यक्त करताना मन मोकळं करणं आणि स्वत:ला स्विकारण'' वरील प्रसंगातून शालेय जीवनात विद्यार्थ्यांच्या वेदना, भीती, गोंधळ यांना समजून घेऊन त्यांच्यावर विश्वास दाखवून योग्य मार्गदर्शन करणे हेच खरे संस्कार हे आपल्या लक्षात येईल.

संस्कार ही केवळ शिकवण नसून ती जीवनाला योग्य दिशा देणारी प्रकाश किरणे आहेत. जेव्हा सुसंस्कार आपल्यात रुजतात. तेव्हा आपल्यामध्ये सत्य बोलण्याचे धैर्य, वडीलधाऱ्यांचा आदर, करुणा, सहकार्य, दया, शिस्त, प्रामाणिकपणा, विचारांतील शुद्धता या गोष्टी आपोआप विकसित होत जातात.

आजच्या काळात शिक्षकांची जबाबदारी फक्त अध्यापनापुरती मर्यादित नसून ती अभ्यासक्रम, तंत्रज्ञान आणि मूल्यशिक्षण या तिन्हींचा समतोल साधणाऱ्या मार्गदर्शकाची आहे. आजचा काळ हा तंत्रज्ञानाधारीत आणि सतत बदलणारा आहे. नवीन अभ्यासक्रम, नवी शैक्षणिक धोरणे, डिजीटल साधने, मोबाईल, इंटरनेट हे सर्व एकीकडे शिक्षण सुलभ करीत असले तरी ती विद्यार्थ्यांच्या वर्तनावर आणि भावनांवर मोठा परिणाम करीत आहेत. अशा परिस्थितीत शिक्षकांची विद्यार्थ्यांना योग्य संस्कार देण्याची जबाबदारी अधिक वाढली

आहे. अध्यापनाबरोबरच तंत्रज्ञानाच्या वापरात संयम, जबाबदारी, सुरक्षितता आणि सकारात्मकता यांची जाण विद्यार्थ्यांना करून देणे हेही आजच्या काळातील महत्त्वाचे संस्कार आहेत.

नवीन अभ्यासक्रमात कौशल्याधारीत शिक्षणावर भर दिला असल्याने संवेदनशीलता,सहकार्य, प्रामाणिकपणा इत्यादी मूल्ये शिक्षकांनीच विद्यार्थ्यांमध्ये अधिक चांगल्या प्रकारे त्यांच्या कौशल्यांबरोबर विकसित करायची आहेत. कधी कधी चुकीची संगत, सोशल मिडीयाचा वाढता वापर यांच्या प्रभावाखाली असणाऱ्या या (Gen Z, Gen Alpha) पिढीला योग्य मार्ग दाखवणे आणि त्यांना चांगल्या सवयी लावणे हे आजच्या शिक्षकांसमोर असलेले मोठे आव्हान तसेच जबाबदारीही आहे.

आज बदललेल्या शिक्षण व्यवस्थेतही शिक्षक म्हणजे विद्यार्थ्यांच्या भविष्याचा शिल्पकार आणि शाळा म्हणजे संस्कारांची कार्यशाळा हे समीकरण टिकून आहे. प्रत्येक शाळेला संस्कार केंद्र बनवण्याची ताकद शिक्षकांमध्येच आहे. ज्ञान देणारे आज अनेक पर्याय उपलब्ध आहेत पण संस्कार देण्याची क्षमता फक्त शाळेत आणि शिक्षकांत आहे. म्हणूनच शिक्षकांची जबाबदारी ही केवळ अध्यापनापुरती मर्यादित नसून तो माणूस घडविण्याचा पवित्र आणि कालातीत संस्कार आहे.

थोडक्यात,

शिक्षक आणि संस्कार
हे जीवनाचे शिल्पकार आहेत.
कारण; शिक्षकांनी दिलेले
शिक्षण कधी वाया जात नाही
आणि संस्कार कधी विसरता येत नाही.

वर्षा प्रशांत महाजन
मॉर्डन इंग्लिश स्कूल, दादर पश्चिम

◆❖◆❖◆

शाळा हे संस्कार केंद्र : शिक्षकांची जबाबदारी

'मंदिरात देव घडत नाही तर, तो घडतो शाळेच्या वर्गात'

''शाळा'' हा शब्द उच्चारताच आपल्या डोळ्यांसमोर केवळ ज्ञान देणारी संस्था उभी राहत नाही, तर एक असे पवित्र स्थळ उभे राहते, जिथे विद्यार्थ्यांचे व्यक्तिमत्व घडविले जाते. येथे मुलांच्या मनावर केवळ अक्षरांची नव्हे, तर जीवन-मूल्यांचीही छाप उमटवली जाते. शाळा म्हणजे केवळ पुस्तकी ज्ञान देण्याचे केंद्र नसून ते एक संस्कार केंद्र' आहे. इथेच मुलांच्या मनावर, योग्य विचारांची बीजे रोवली जातात. संस्कार ' म्हणजे नैतिक मूल्यांचा पाया. असे म्हणतात ना.....

''संस्कारांची शिदोरी ज्याच्यापाशी
त्याचीच वाट चालते योग्य मार्गाशी''

तर संस्कार म्हणजे एकंदरीत व्यक्तीच्या वर्तनात, विचारांत आणि जीवनशैलीत दिसणारे चांगले गुण. हे गुण केवळ शिकवून येत नाहीत, तर ते अनुभवातून आणि वर्तनातून येत असतात. आजच्या मुलांमध्ये आहूरपणा, हट्टीपणा आणि शिस्तभंगपणा वाढताना दिसतो. यामागे अनेक कारणे आहेत. तंत्रज्ञानाचा अति वापर, पालकांकडून जास्त लाड, स्पर्धेचा ताण आणि संवादाचा अभाव. मात्र, हे सर्व बदलण्याची ताकद एका शिक्षकाकडे असते. शिक्षक 'हा विद्यार्थ्यांसाठी केवळ ''ज्ञानदाता'' नसतो, तर तो एक मार्गदर्शक, प्रेरणादायी व्यक्तिमत्व आणि आदर्श असतो.

'शिक्षक आणि संस्कार' यांचा संबंध अत्यंत घट्ट आणि मूलभूत आहे. शिक्षक हा केवळ ज्ञान देणारा नसून विद्यार्थ्यांच्या व्यक्तिमत्वावर संस्कारांची छाप उमटविणारा ''शिल्पकार'' आहे. विद्यार्थ्यांच्या आयुष्यातील सुरुवातीच्या काळात ते जे पाहतात, ऐकतात अनुभवतात त्यावरच त्यांचे वर्तन घडत असते, आणि या प्रक्रियेत शिक्षकांची भूमिका निर्णायक ठरत असते. शिक्षकाच्या बोलण्यातील नम्रता, वागण्यातील शिस्त

आणि विचारांतील प्रामाणिकपणा ही सर्व विद्यार्थ्यासाठी जिवंत उदाहरणे आहेत. म्हणूनच म्हणतात....''शिक्षक शिकवत नाही, तो जगून दाखवतो'' योग्य संस्कार देण्यासाठी शिक्षकांनी केवळ उपदेश न देता स्वत: आदर्श घालून दिला पाहिजे. विद्यार्थी शिक्षकांच्या वागण्याचे अनुकरण करतात. त्यामुळे शिक्षकांनी स्वत: आदर्श वर्तन ठेवणे गरजेचे आहे.

शाळेत शिस्त ही संस्कारांची पहिली पायरी आहे, परंतु शिस्त लढून नव्हे तर समजावून दिली पाहिजे. कारण, ''शिस्त नसलेले ज्ञान म्हणजे, दिशाहीन प्रवास'' असे म्हटले जाते. शेवटी विद्यार्थ्याच्या विकासासाठी शिक्षक आणि पालक यांचा समन्वय ही तितकाच महत्त्वाचा आहे. घर आणि शाळा यांचा एकत्रित प्रयत्न झाल्यास विद्यार्थ्यांवर होणारे संस्कार अधिक प्रभावी ठरतात.

निष्कर्षत: शिक्षक हा विद्यार्थ्यांच्या आयुष्यातील एक महत्वाचा शिल्पकार आहे. योग्य मार्गदर्शन, आदर्श वर्तन आणि प्रेमळ दृष्टीकोन यांद्वारे शिक्षक विद्यार्थ्यांचे व्यक्तिमत्व सुंदर बनवू शकतो आणि म्हणूनच

''संस्काराची पेरणी घरात होते
आणि त्याला खतपाणी शाळेत मिळते''...
हे वाक्य पूर्णपणे सत्य ठरते.

रजनी विशाल धनके
गणेश नगर विद्यालय टिटवाळा (प्रायमरी)

◆❖◆❖◆

शाळा हे संस्कार केंद्र : शिक्षकांची जबाबदारी

शाळा म्हणजे ज्ञानाचे मंदिर, जेथे घडते भविष्य सुंदर, अक्षरांबरोबर देतो संस्कार, जीवनाला मिळे सुयोग्य आकार शिक्षक असती दीप ज्ञानाचे, मार्गदर्शक ठरती आयुष्याचे, कर्तव्य ज्यांचे पवित्र असे म्हणून विद्यार्थ्यांत अमूल्य मूल्य वसे.

शाळा – शिक्षक असती आयुष्याची शान
घडवती जे भविष्यातील मानव महान ।।

आजच्या गतिमान आणि स्पर्धात्मक युगात शिक्षण केवळ ज्ञान देण्यापुरते मर्यादित राहिलेले नाही तर ते व्यक्तिमत्व विकासाचे महत्वाचे साधन बनले आहे. या प्रक्रियेत शाळा हि केवळ शिक्षण देणारी संस्था नसून ती एक संस्कार केंद्र आहे. येथे विद्यार्थ्यांना केवळ पुस्तकी ज्ञान नव्हे, तर जीवन जगण्याची कला, मूल्ये आणि नैतिकता शिकवली जाते. या प्रक्रियेत शिक्षक केंद्रबिंदू असतो.

स्वामी विवेकानंदांचे विचार शिक्षकांना प्रेरित करतात. जसे ''शिक्षण म्हणजे माणसातील आधीपासून असलेल्या परिपूर्णतेचा विकास''

लहान वयात मिळालेले संस्कार आयुष्यभर टिकतात. म्हणूनच शाळेत राष्ट्रभक्ती, वक्तशीरपणा, संवेदनशीलता, स्त्री – पुरुष समानता, सर्वधर्मसहिष्णुता अशी विविध मूल्ये रुजवली जातात. ज्या मूल्यांमुळे विशिष्ट आकार जीवनास प्राप्त होऊन भविष्यवेधी वाटचालीसाठी मार्ग सुकर होतो.

शिक्षकांनी विद्यार्थ्यांना परीक्षार्थी न बनवता समाजात उत्तम नागरिक बनण्याची जाणीवही निर्माण करणे गरजेचे आहे. योग्य व अयोग्य गोष्टींची निवड करण्यासाठी चिकित्सक विचार करण्याची क्षमता विद्यार्थ्यांत निर्माण करणे महत्वाचे. शिक्षकांनी सर्जनशीलता आणि आत्मविश्वास विद्यार्थ्यांमध्ये वाढवणे आवश्यक आहे. असे विविध मूल्य, संस्काराधिष्ठीत जीवन विद्यार्थ्यांस स्वत:चे अस्तित्व अढळ ठेवण्यास मार्गदर्शक ठरेल.

आजच्या तंत्रज्ञानाच्या युगात विद्यार्थी, मोबाईल, सोशल मिडिया, इंटरनेट च्या जाळ्यात ओढला जात असताना शिक्षकांनी या डिजिटल साधनांचा योग्य व मर्यादित वापर विद्यार्थांच्या भविष्यासाठी उपयुक्त कसा होईल याचे मार्गदर्शन केल्यास विद्यार्थी योग्य मार्गावर प्रस्थान करतील. सद्य परिस्थितीत विविध आकर्षणाना

बळी पडणाऱ्या विद्यार्थांना विविध भाषांमधील साहित्य वाचनाकडे वळविणे शिक्षकांच्याच हाती आहे. विद्यार्थ्यांची विचारांची नाव योग्य दिशेने वल्ह्वण्यासाठी शिक्षकांकडे योग्य सुकाणू हवा.

शिक्षक विद्यार्थ्यांचा मार्गदर्शक आणि आदर्श असतो. त्यामुळे शिक्षकाचे वागणे अनुकरणीय असणे आवश्यक असते. शिक्षकाची जबाबदारी विविध मुद्द्यातून स्पष्ट होते. जसे मूल्यांची जोपासना, विद्यार्थ्यांचा सर्वांगीण विकास, चारित्र्य घडवणे, विद्यार्थ्यांत सकारात्मक दृष्टीकोन निर्माण करणे, वैज्ञानिक दृष्टीकोन विविध गोष्टीमागील कारणमिमांसा करण्यास प्रवृत्त्त करणे इत्यादी.

बदलत्या काळातील आव्हाने स्विकारण्यासाठी शिक्षकाने अद्यावत असणे अत्यावश्यक आहे. विद्यार्थ्यांचा कल जाणून सर्व विद्यार्थ्यांना समान दृष्टीने पाहणे व त्यांच्या गुणांना वाव देणे तसेच प्रत्येक विद्यार्थी वेगळा असल्याने त्याच्या क्षमतेनुसार प्रोत्साहन दिल्यास शिक्षक सुसंस्कृत पिढी घडवू शकतात. किंबहुना घडवतात.

शाळा ही संस्काराचे पवित्र केंद्र असून शिक्षक या केंद्राचे शिल्पकार असतात. योग्य मार्गदर्शनाने विद्यार्थी जबाबदार , यशस्वी नागरिक बनू शकतो.

शिक्षक हा राष्ट्राचा आधारस्तंभ तर विद्यार्थ्यांसाठी दीपस्तंभ आहे. आणि शाळा हि भविष्यातील सुजन नागरिकांची जननी आहे.

शिल्पा समीर डोंगरे
माध्यमिक शाळा भांडुप.

◆❖◆❖◆

शाळा हे संस्कार केंद्र : शिक्षकांची जबाबदारी

''विद्या विनयेन शोभते''

विद्या ही केवळ बुद्धी वाढवत नाही तर ती माणूस घडवते असे म्हटले जाते. या माणूस घडविण्याच्या प्रकियेत शाळेचे स्थान अत्यंत महत्त्वाचे आहे. म्हणूनच शाळेला संस्कार केंद्र असे संबोधले जाते. येथे विद्यार्थ्याच्या केवळ ज्ञानाची नव्हे तर त्यांच्या व्यक्तिमत्वाची जडण घडण होत असते. शाळेत येणारे प्रत्येक मूल हे मातीसारखे असते. त्या मातीला योग्य आकार देण्याचे कार्य शिक्षक करतात.

शिक्षक हे केवळ ज्ञान देणारे नसून ते विद्यार्थ्याचे मार्गदर्शक, प्रेरणादायी, व्यक्तिमत्त्व आणि आदर्श असतात. त्यांच्या विचारांचा वागण्याचा आणि शिकवण्याच्या पद्धतीचा विद्यार्थ्यावर, खोल परिणाम होत असतो.

शिक्षकांची जबाबदारी अत्यंत मोठी आणि पवित्र आहे, ते केवळ पुस्तकातील धडे शिकवत नाहीत तर जीवनाचे खरे धडे देतात. प्रामाणिकपणा, शिस्त, संयम, कष्ट, आणि सहनशीलता आणि इतरांप्रती आदर या मूल्यांची बीजे शिक्षक विद्यार्थ्यांच्या मनात पेरतात. हीच बीजे पुढे जाऊन मोठ्या वृक्षात परिवर्तित होतात आणि समाजाला एक चांगला नागरिक मिळतो.

एक चांगला शिक्षक विद्यार्थ्यांच्या क्षमतांना ओळखतो. त्यांना प्रोत्साहन देतो. आणि अपयशातून उभे रहायला शिकवतो.

तो विद्यार्थ्यांच्या मनात आत्मविश्वास निर्माण करतो ''मी करु शकतो'' ही भावना जागृत करणे हेच शिक्षकांचे खरे यश असते.

आजच्या युगात मुलांवर मोबाईल इंटरनेट आणि समाजातील विविध प्रलोभनांचा प्रभाव पडत असतो. अशा परिस्थितीत शिक्षकांनी विद्यार्थ्यांना योग्य आणि अयोग्य यातील फरक समजावून सांगणे अधिक आवश्यक झाले आहे. त्यांच्यात सकारात्मक विचार आत्मविश्वास आणि योग्य दृष्टीकोन निर्माण करणे ही शिक्षकांची मोठी जबाबदारी आहे.

शाळेत होणारे विविध उपक्रम जसे की खेळ, स्पर्धा, सांकृतिक कार्यक्रम यांमधून शिक्षक विद्यार्थ्यांच्या गुणांना

वाव देतात. यामुळे विद्यार्थांचा सर्वांगीण विकास होतो. आणि ते आत्मविश्वासाने जीवनातील आव्हानांना सामोरे जाऊ शकतात.

अशा प्रकारे, शाळा ही केवळ शिक्षण देणारी संस्था नसून ती संस्कारांचे पवित्र केंद्र आहे. आणि शिक्षक हे त्या केंद्राचे मुख्य शिल्पकार आहेत. त्यांच्या योग्य मार्गदर्शनामुळेच विद्यार्थी एक सुसंस्कृत, जबाबदार आणि आदर्श नागरिक बनतो.

मोहिनी विजय सुर्वे
सेकंडरी स्कूल भांडुप

◆❖◆❖◆

शाळा हे संस्कार केंद्र : ''शिक्षकांची जबाबदारी''

विद्या ददाति विनयं
विनयाद्याति पात्रताम् ।
पात्रत्वात् धनमाप्नोति
धनात् धर्मं ततः सुखम् ।।
ही आवडते मज मनापासून शाळा
लावती लळा ही जसा माऊली बाळा

जसं एखाद्या लहान रोपट्याचे रुपांतर एखाद्या मोठ्या वटवृक्षामध्ये होत असतं, अगदी त्याचप्रमाणेच आपली शाळा आपल्यावर संस्कारांचा वर्षाव करून, भावी पिढी घडविण्यासाठी सदैव प्रयत्नशील असते. शाळा म्हणजे केवळ पुस्तकी ज्ञान देणारी इमारत नसून ती विद्यार्थ्यांच्या चारित्र्याची जडणघडण करणारे एक पवित्र संस्कार केंद्र' आहे. ''शाळा हे ज्ञानमंदिर आहे'' असे आपण म्हणतो, पण केवळ पुस्तकी ज्ञान मिळवणे म्हणजे शिक्षण नव्हे. खऱ्या शिक्षणांतून विद्यार्थ्यांच्या अंगी उत्तम गुण विकसित व्हायला हवेत. घर ही मुलांची पहिली शाळा असली तरी प्रत्यक्ष जीवनाचे आणि जगाचे व्यवहार शाळेत शिकायला मिळतात. म्हणूनच शाळा हे खऱ्या अर्थाने व्यक्तिमत्त्व घडविणारे संस्कार केंद्र आहे.

खरोखरंच संस्कार हा शब्द विद्यार्थ्यांना समजला आहे का ? आणि मग समजलाच असेल तर, त्यांना रामायणातील राम, महाभारतातला श्रीकृष्ण, महाराष्ट्राचे आराध्य दैवत छत्रपती श्री शिवाजी महाराज, भारतीय घटनेचे शिल्पकार डॉक्टर बाबासाहेब आंबेडकर इ. समजले आहेत का ? म्हणूनच शाळा हे केवळ साक्षरता केंद्र नसून, विद्यार्थ्यांच्या व्यक्तिमत्वाला पैलू पाडणारे , नैतिक मूल्य रुजवणारे आणि जबाबदार नागरिक घडवणारे 'संस्कार केंद्र' असणे फारच गरजेचं आहे.

स्वामी तिन्ही जगाचा
आईविना भिकारी------

विद्यार्थ्यांची पहिली शाळा ही आईच असते, विद्यार्थांवर संस्कारांची सुरुवात ही आईपासूनच होत असते आणि त्यानंतर त्या विद्यार्थ्यांच्या संस्काराचे पालन पोषण करण्यासाठी शाळा सज्ज असते.

आपल्या जीवनामध्ये संस्काराचे महत्त्व अनन्यसाधारण आहे, विद्यार्थ्यावर योग्य ते चांगले संस्कार झालेले असतील तर, तो विद्यार्थी कुठल्याही प्रतिकूल परिस्थितीत अडचणींवर मात करून, योग्य ती दिशा शोधण्यासाठी प्रयत्नशील राहील, याउलट संस्काराविना काही विद्यार्थी अयोग्य मार्गाच्या वाटेवर सहजतेने जाताना दिसतात. कुंभाराने मातीच्या गोळ्यावर संस्कार करून, सुंदर घर तयार करावं किंवा पाथरवटाने दगडावर संस्कार करून सुंदर मूर्ती तयार करावी, त्याचप्रमाणे शिक्षक हे सुद्धा विद्यार्थ्यांमध्ये मूल्ये रुजवणारे, प्रगतीचे मूल्यांकन करणारे आणि पालकांशी संवाद साधून सुसंस्कारित पिढी घडविणारे मार्गदर्शक असतात.

शिक्षकांची भूमिका ही केवळ पुस्तकी ज्ञान देण्यापुरती मर्यादित नसून, मुलांवर योग्य संस्कार करणे, त्यांच्यातील सुप्त गुणांना वाव देणे आणि त्यांना सुसंस्कृत बनवणे ही त्यांची प्रमुख जबाबदारी आहे. शाळेत विद्यार्थ्यांवर सर्वात

पहिला संस्कार होतो तो शिस्तीचा. प्रार्थनेला वेळेवर उपस्थित राहणे, गणवेश परिधान करणे, शिक्षकाचा आदर करणे आणि रांगेत चालणे या गोष्टींमुळे मुलांमध्ये शिस्त रुजते. शाळेतील हे शिस्तबध्द वातावरण भविष्यात त्यांना जबाबदार नागरिक बनण्यास मदत करते. शाळेमध्ये विद्यार्थ्यांना खरे बोलणे, प्रामाणिकपणा, सहकार्य, प्रेम, दया आणि समाजाप्रती जबाबदारी याची शिकवण देणं आवश्यक आहे. विद्यार्थ्यांमध्ये 'वसुधैव कुटुंबकम्' ही भावना रुजविणे महत्त्वाचे आहे. शिक्षक हे केवळ अभ्यासक्रम शिकवत नाहीत तर ते विद्यार्थ्यांचे आदर्श असतात. ते आपल्या आचरणातून आणि विचारांतून मुलांना नैतिक मूल्यांची शिकवण देतात. कठीण प्रसंगात कसे वागावे, संकटांचा सामना कसा करावा हे शिक्षक आपल्या विद्यार्थ्यांना शिकवतात. शाळेत राष्ट्रगीत, राष्ट्रध्वजाला वंदन आणि राष्ट्रीय सण साजरे केले जातात. यातून मुलांच्या मनात आपल्या देशाबद्दल प्रेम, अभिमान आणि आदर निर्माण होतो. भारतीय संस्कृती आणि परंपरांची ओळख शाळेतूनच करून दिली जाते.

आजच्या धावपळीच्या युगात, जिथे पालकांकडे मुलांसाठी पुरेसा वेळ नाही, तिथे शाळा महत्त्वाची भूमिका बजावते. शाळा हे केवळ नोकरी मिळवण्याचे साधन नसून, एक सुसंस्कृत, चारित्र्य संपन्न आणि संवेदनशील पिढी घडवणारे राष्ट्रनिर्माणाचे केंद्र ठरणार आहे असे म्हणणे चुकीचे ठरणार नाही.

शाळेमध्ये केवळ गुणांच्या चढाओढीवर भर न देता जीवनमूल्यांवर आणि सामाजिक जाणिवेवर भर असावा. विद्यार्थांना स्वातंत्र्याने विचार करण्याची आणि समाजासाठी काहीतरी चांगले करण्याची प्रेरणा दिली पाहिजे. शिक्षकांनी केवळ माहिती देणारे न राहता, मार्गदर्शक आणि प्रेरणादायी व्यक्तिमत्व असावे, तसेच शाळेचे वातावरण विद्यार्थीप्रिय आणि अभ्यासाबरोबरच संस्कारक्षम असावे. शाळा ही देशाच्या उज्ज्वल भविष्यासाठी एक पवित्र कार्यक्षेत्र आहे. तेथे फक्त डॉक्टर, इंजिनियर, अधिकारी तयार होतात असे नाही, तर जबाबदार नागरिकही घडतात. म्हणूनच, शाळेची ओळख ही फक्त शिक्षणसंस्था म्हणून न राहता, ''भविष्यातील जबाबदार नागरिक घडवणारे पवित्र क्षेत्र'' म्हणून असायला हवी.

समीर मुरलीधर मयेकर
ज्युनियर कॉलेज, वांद्रे (पूर्व)

◆❖◆❖◆

शाळा हे संस्कार केंद्र शिक्षकांची जबाबदारी

ही आवडते मज मनापासूनी शाळा
लाविते लळा ही जसा माउली बाळा
हास–या फुलांचा बाग जसा आनंदी
ही तशीच शाळा मुले इथे स्वच्छंदी

केशवकुमार उर्फ प्र.के.अत्रे यांच्या सुंदर कवितेच्या ओळी आठवतात. आई ज्याप्रमाणे आपल्या बाळाचा सर्वांगीण विकास करण्यासाठी रात्रंदिवस झटत असते, त्या प्रमाणे शाळा ही विद्यार्थ्यांवर जीवापाड प्रेम करत असते. शाळा हे एक संस्कार शिबिरच आहे, यात शंका नाही.

ज्या प्रमाणे बागेत वेगवेगळ्या फुलझाडांवर विविध रंगांची फुले आनंदाची उधळण करत असतात. त्याचप्रमाणे शाळेमध्ये, विविध जाती, धर्माची मुले स्वच्छंदीपणे, आनंदाने बागडताना आपल्याला दिसतात.

शाळा म्हणजे ज्ञानाचे मंदिर आणि संस्काराचे माहेरघरच. शाळेत विद्यार्थ्यांना वाचन,लेखन गणित आणि विज्ञान या सोबतच शिस्त, खेळ, वर्तन, विनम्रता, स्वालंबन, श्रम प्रतिष्ठा याचेही शिक्षण दिले जाते. तसेच शाळेत जीवन जगण्याची कला शिकविली जाते. जेणेकरून आजचा बालक उद्याला परिपूर्ण पालक बनेल, हाच उद्देश असतो. त्यासाठी शिक्षकवर्ग जीवाचे रान करतो. आजचा बालक हा उद्याची राष्ट्रीय संपत्ती आहे, याचे भान ठेवून शिक्षक सदैव तत्पर असतो.

शाळा ही संस्था मुलांना स्वप्न पाहायला शिकवते. त्यांच्या पंखाना नवीन बळ देते. शाळेत शिकताना विद्यार्थी चुकतात, धडपडतात आणि उभे राहायला शिकतात आणि मग खऱ्या अर्थाने आयुष्याच्या पुढील वाटचालीत यशस्वी होतात.

जुन्या काळातील शिक्षण पद्धती ते आधुनिक काळातील शिक्षण पद्धतीत, शाळेच्या स्वरुपात अनेक बदल झालेले आपल्याला दिसून येतात. वैदिक /प्राचीन काळ (गुरुकुल पद्धती), मध्ययुगीन काळ, ब्रिटीश काळ, स्वातंत्र्योत्तर काळ आणि आधुनिक काळ असे विविध शिक्षणाचे टप्पे आपल्याला दिसून येतात. गुरु शिष्य परंपरा ते आजच्या काळातील आधुनिक शिक्षण यामधील फरक आपल्याला प्रकर्षाने जाणवतो. गुरु शिष्य परंपरेत नैतिक मूल्ये, अध्यात्म आणि जीवन कौशल्यावर भर देत असत. नालंदा व तक्षशीला ही शिक्षणाची प्रमुख केंद्रे होती. आधुनिक शिक्षणाचा उद्देश जागतिक स्पर्धेत टिकून राहण्यासाठी करिअर व तंत्रज्ञान आधारित कौशल्ये विकसित करणे हा आहे.

प्राचीन काळापासून तर आजच्या आधुनिक शिक्षणात आपणास अनेक बदल घडताना दिसून येतात. पाश्चात्य शिक्षण पद्धती ते भारतीय शिक्षण पद्धतीत अनेक शिक्षण तज्ञांनी योगदान दिलेले आपणास दिसून येते.

पाश्चात्य शिक्षण पद्धतीत लिओ टॉल स्टॉय, मार्टीन लेनीन, मॉंटेसरी, प्लेटो, मोटेस्क्यू, ॲरिस्टॉटल व रुमो यांना आपल्याला विसरता येत नाही. तसेच भारतीय शिक्षण पद्धतीत रविंद्रनाथ टागोर, महात्मा गांधी, स्वामी विवेकानंद, महात्मा फुले, छत्रपती शाहू महाराज, डॉक्टर बाबासाहेब आंबेडकर आणि डॉक्टर सर्वपल्ली राधाकृष्णन यांचे योगदान खूप मोठे आहे. त्याच बरोबर मध्यंतरीच्या काळात डॉक्टर मुदलियार, डॉक्टर कोठारी व १९८६ चे राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणाचे शिक्षणात आमूलाग्र योगदान आहे. त्यातून विद्यमान शिक्षकांना याचा मोठा फायदा झाला.

प्राचीन काळात आणि आजच्या माहिती आणि तंत्रज्ञानाच्या युगातही 'शाळा' या संस्थेवर समाजाची नितांत श्रद्धा आहे. याचे कारणच शाळा हे एक अद्भुत संस्कार केंद्र आहे. शाळेत फक्त ज्ञानार्जन होत नसून त्या सोबत विद्यार्थ्याच्या व्यक्तिमत्वाची जडणघडण केली जाते. घरानंतर, मुलांच्या आयुष्यात सर्वात प्रभाव टाकणारी, सुरक्षित, आनंददायी जागा म्हणजे शाळा. विद्यार्थ्यांना केवळ पुस्तकी ज्ञानच नव्हे तर, चांगले विचार, शिस्त, प्रामणिकपणा, सहकार्य आणि सामाजिक जबाबदारी यांचे ही शिक्षण दिले जाते. विविध उपक्रमांमधून – जसे की प्रार्थना, क्रीडा, सांस्कृतिक कार्यक्रम, समूहकार्य इ. मधून विद्यार्थ्यांमध्ये नेतृत्वगुण आणि आत्मविश्वास वाढतो. त्यामुळे शाळा हे केवळ शिक्षणाचे केंद्र नसून ते संस्काराचेही केंद्र आहे. म्हणूनच म्हणावेसे वाटते

धन्य धन्य ती शाळा
जी देशासाठी तयार करिते बाळा

शाळेत विद्यार्थी ज्ञानार्जनासाठी येतात. मानवी जीवनात ज्ञानाला अनन्यसाधारण महत्व आहे. म्हणून श्रीकृष्णांनी श्रीमद् भगवद्गीतेत श्लोकात ज्ञानाचे महत्त्व सांगितले आहे.

न हि ज्ञानेन सदृशं पवित्रमिह विद्यते । ज्ञान म्हणजे केवळ महती नसून योग्य वेळी, योग्य निर्णय घेण्याची क्षमता होय. ज्ञानामुळेच मनुष्य यशाच्या शिखरापर्यंत पोचू शकतात. ज्ञानामुळे अंधश्रद्धेचा नाश होऊन समाज व राष्ट्राची प्रगती होते.

न चोरहार्यं न राजहार्यं न
भ्रातृभाज्यं न च भारकारि ।
व्यये कृते वर्धते एव नित्यं
विद्याधनं सर्वधनप्रधानम् ।।

विद्या हे असे धन आहे जे चोर चोरू शकत नाही, राजा हिसकावून घेऊ शकत नाही, त्याची वाटणी होत नाही आणि दुसऱ्याला दिल्याने ते कमी होण्याऐवजी वाढतच जाते. म्हणूनच ज्ञानाला सर्व धनांमध्ये श्रेष्ठ मानले गेले आहे.

शिक्षक हा विद्यार्थी आणि ज्ञान यामधील दुवा असतो. शिक्षक विद्यार्थांना केवळ पुस्तकातील माहिती देत नाहीत. तर त्यांना योग्य मार्गदर्शन करून जीवनमूल्येही शिकवतात. शिक्षक हा शाळेचा अविभाज्य घटक आहे. विद्यार्थी आणि शिक्षक हे आदर्श असतात. त्यामुळे नकळतपणे विद्यार्थी शिक्षकांचे अनुकरण करत असतात. शिक्षक जसे वागतात, बोलतात, शिकवतात त्याचा परिणाम थेट विद्यार्थ्यांवर होतो. शिक्षकांनी केलेले मार्गदर्शन विद्यार्थांना आयुष्यभर पुरते. प्रेरणादायी ठरते, म्हणूनच शिक्षकांवर फार मोठी

जबाबदारी आहे. शिक्षक समाजात सकारात्मक परिवर्तन घडवतात, म्हणूनच समाजात त्यांचे स्थान अनन्यसाधारण आहे.

आजच्या आधुनिक माहिती तंत्रज्ञानाच्या युगात शिक्षकांची भूमिका बदलताना दिसत आहे. शिक्षकांनी आपले ज्ञान अद्ययावत करणे आवश्यक आहे. आजच्या काळातील विद्यार्थी तंत्रस्नेही आहे. यासाठी शिक्षकानेही तंत्रशिक्षित असणे काळाची गरज आहे. तंत्रज्ञानाच्या म दतीने विद्यार्थ्याला अधिक प्रभावीपणे आणि सोप्या पद्धतीने ज्ञान देऊ शकतो. संगणक, प्रोजेक्टर, इंटरनेट, शैक्षणिक ॲप्स यासारख्या साधनांचा वापर करून अध्यापन अधिक रंजन बनते. तंत्रशिक्षित शिक्षक विद्यार्थ्यांना नवीन माहिती मिळवण्याचे मार्ग दाखवितो आणि त्यांना आधुनिक जगाशी जोडतो. त्यामुळे विद्यार्थ्यांमध्ये जिज्ञासा, सर्जनशीलता आणि आत्मविश्वास वाढतो.

शिक्षकाला स्वत:च्या विषयाचे सखोल ज्ञान असणे आवश्यक आहे. विषयाचे सखोल ज्ञान असल्यास शिक्षक विद्यार्थ्यांना योग्य प्रकारे समजावून सांगू शकतो आणि त्यांच्या शंकाचे निरसन करू शकतो. उत्तमातील उत्तम आणि अचूक ज्ञान विद्यार्थ्यापर्यंत पोहचविणे हे शिक्षकाचे कर्तव्य आहे.

आदर्श शिक्षक हा अनंत काळापर्यंत विद्यार्थी असतो. शिक्षकाच्या अंगी सतत काहीतरी नवीन शिकण्याची उर्मी असली पाहिजे.

शिक्षक आणि विद्यार्थी यांचे नाते अतिशय पवित्र आणि महत्त्वाचे असते. शिक्षक आणि विद्यार्थी यांचे नाते, प्रेम, आदर आणि विश्वासावर आधारलेले असते. विद्यार्थ्यांचा पालकांपेक्षा शिक्षकांच्या शब्दावर जास्त विश्वास असतो. शिक्षकांवरील विश्वासाच्या नात्यामुळे शिक्षण अधिक अर्थपूर्ण आणि आनंददायी बनते. शिक्षकांनी सर्व विद्यार्थ्यांना समान वागणूक देणे अत्यंत आवश्यक आहे. प्रत्येक विद्यार्थ्यांची क्षमता आणि कुवतीनुसार त्यांना मार्गदर्शन केले पाहिजे. शिक्षकांने ज्ञानार्जन करताना संकुचित विचार न ठेवता उदार मनाने विद्यार्थांना ज्ञान द्यावे. थोडक्यात तर, शिक्षकाची वृत्ती ही श्री समर्थ रामदास स्वामीच्या दासबोध ग्रंथातील खालील ओळीप्रमाणे असावी.

जितुके काही आपणासी ठावे
तितुके हळूहळू शिकवावे
शहाणे करुनी सोडावे
बहुत जन
परोपरी शिकवणे
आडणुका सांगत जाणे
निवळ करून सोडणे
निस्पृहासी

रुपाली प्रवीण देवरे
न्यू इंग्लिश स्कूल, वांद्रे (पूर्व)

◆❖◆❖◆

चारित्र्याचा विकास सुसंगतीत होतो.
तर बुद्धीचा विकास एकांतात होतो.

शाळा हे संस्कार केंद्र – शिक्षकांची जबाबदारी

शाळा ही केवळ ज्ञान देणारी इमारत नव्हे तर विद्यार्थ्यांवर संस्कार घडविणारे एक संस्कार केंद्र आहे.

जेव्हा आईच्या पोटातून मूल जन्माला येते व ते ४–५ वर्षाचे होते, तेव्हा त्याचे पालक चांगली शाळा शोधत असतात. परंतु चांगली शाळा म्हणजे नक्की काय? मोठी इमारत, तंत्रज्ञानयुक्त सोयी, आधुनिक सुविधा, पिण्याचे पाणी, स्वच्छ जेवणाचे भोजनालय इ. माझ्या मते या सर्व गोष्टी तर आवश्यक आहेतच परंतु त्या शाळेत जर अनुभवी, प्रेमळ, शिकलेले शिक्षक नसतील तर ती आदर्श शाळा होऊ शकणार नाही.

शाळा ही विद्यार्थ्यांच्या आयुष्याला योग्य दिशा देणारे संस्कार केंद्र आहे. घरानंतर मुलांचा सर्वाधिक वेळ हा शाळेत घालवला जातो. म्हणूनच शाळेला Second Home असे म्हटले जाते. शाळेतच मुलांची विचारसरणी, वागणूक आणि मूल्यांची जडणघडण होते. या प्रक्रियेत शिक्षकांची भूमिका अत्यंत महत्त्वाची असते.

शिक्षक हे विद्यार्थ्यांचे मार्गदर्शक, प्रेरणा स्थान आणि आदर्श असतात. ते फक्त पाठ्यपुस्तकातील ज्ञान देत नाहीत तर योग्य – अयोग्य याची जाणीव करून देतात. प्रामाणिकपणा, शिस्त, सहकार्य आदर आणि जबाबदारी यांसारखे मूल्य विद्यार्थ्यांमध्ये रुजवण्याची जबाबदारी शिक्षकांची असते.

मी स्वत: एक शिक्षिका असल्यामुळे मला दररोज या जबाबदारीची जाणीव होते. माझ्या वर्गातील प्रत्येक विद्यार्थी वेगळ्या स्वभावाचा, वेगळ्या पार्श्वभूमीचा असतो. काही विद्यार्थी अभ्यासात चांगले असतात. तर काहीना मार्गदर्शनाची आवश्यकता असते. प्रत्येक विद्यार्थ्यांमध्ये काही न काही गुण असतात, ते गुण जाणून त्यांना योग्य दिशा देणे हे मी माझे कर्तव्य मानते. आता माझ्याच वर्गातील उदाहरण घ्यायचे झाल्यास, एक विद्यार्थी कधीच बोलत नसे, अभ्यासात पण तो बऱ्यापैकी हुशार होता, परंतु काही बोलायची वेळ आली तर तो समोरून उघडपणे काही बोलायचा नाही म्हणून त्याला मी वर्गप्रतिनिधी बनवले, शाळेतील कामांमध्ये त्याला सहभागी केले. विविध खेळ व विद्यार्थ्यांमधील चर्चा सत्रात त्याला सहभागी केले व्हायला सांगितले. काही दिवसांनी त्याच्यात सकारात्मक बदल दिसू लागला. तो आता वर्गात सक्रीयपणे सहभागी होतो, मित्रांशी बोलतो व आत्मविश्वासाने उत्तर देतो.

या अनुभवातूनच मला जाणवलं की, फक्त योग्य शिक्षण व सोयी– सुविधा मिळाल्या, तरच एक विद्यार्थी पुढे शिकतो, असे नाही पण त्या विद्यार्थ्यांमध्ये मूल्ये नसतील तर या धकाधकीच्या काळात विद्यार्थी पुढे तर जातील परंतु त्यांच्यात माणुसकी दिसून येणार नाही. स्वार्थी वृत्ती वाढेल. स्पर्धेच्या या युगात चांगले – वाईट यातील फरक समजून घेता आला पाहिजे. प्रत्येकजण कसा पुढे जाईल हे बघण्यापेक्षा, दुसऱ्यांना खाली कसे पाडले जाईल, ही वृत्ती हल्ली दिसून येते. परंतु हे सर्व कशामुळे, तर मूल्य शिक्षणाच्या अभावामुळेच. म्हणून शाळा व त्या शाळेतील शिक्षकांनी मुलांवर आधीपासूनच मूल्यशिक्षण, योग्य त्या संस्कारांची रुजवणूक केली तर त्या शाळेतील शिक्षक हे आदर्श तर बनतीलच परंतु त्या शाळेतून व त्या शिक्षकांच्या हातातून पडलेल्या मातीच्या गोळ्याला म्हणजे त्या विद्यार्थ्यालाही समाज 'आदर्श विद्यार्थी' म्हणूनच ओळखेल.

एक शिक्षक म्हणून मी माझ्या वर्तनातून विद्यार्थ्यांसमोर आदर्श ठेवण्याचा प्रयत्न करते कारण विद्यार्थी शिक्षकांकडूनच शिकतात. शिक्षकांचे बोलणे, वागणे शिस्त, कामाप्रती निष्ठा, विद्यार्थ्यासोबत त्यांची वागणूक यांचा विद्यार्थ्यावर थेट परिणाम होतो.

एकंदरीत या तंत्रज्ञान व सोशल मिडीयाच्या वातावरणात शिक्षकांनी विद्यार्थ्यांना योग्य मार्ग दाखवून, त्यांना चांगल्या सवयी लावून आणि नैतिक मूल्यांची जाणीव करून एक चांगला जबाबदार आणि संवेदनशील नागरिक घडवण्यासाठी प्रयत्न केले पाहिजे.

म्हणून प्रसिद्ध साहित्यिक प्रल्हाद केशव अत्रे (आचार्य अत्रे) उर्फ कवी केशव कुमार यांनी त्यांच्या 'माझी शाळा' या कवितेत म्हटले आहे, ''धन्य, धन्य ती शाळा, जी देशासाठी तयार करिते बाळा.''

संपदा पेडणेकर
ओरायन स्कूल, दादर

साडीचा प्रवास

साडी हा विषय खास महिलांचा जिव्हाळ्याचा, आवडीचा. साड्यांचे प्रकार, रंगसंगती यावर बोलू तेवढे कमीच. ह्या साड्या देखील आपल्या भारतामध्ये निरनिराळ्या राज्यात त्यांच्या त्यांच्या परंपरेनुसार नेसल्या जातात. इतकेच काय तर त्या साड्यांना ज्या राज्यात मिळतात, तशी नावे देखील पडली आहेत. साड्या नऊवारी, सहावारी, पाचवारी अशा प्रकारात येतात तर लहान मुलींची कल्पना साडी तर फारच लोकप्रिय झाली होती. तर मग राज्याप्रमाणे नावे, महाराष्ट्राची जिजामाता, पेशवाई, इरकल, पैठणी, तर बेळगावची बेळगावी, मध्य प्रदेशची इंदुरी, माहेश्वरी, चंदेरी, तर उत्तर प्रदेशची बनारस सिल्क, बनारसी शालू, गुजराथची बांधणी, पटोला, तर काश्मीरची पश्मिना सिल्क, मदुराईची मदुराई सिल्क, तामिळनाडूची कांजीवरम, छत्तीसगडची कोसा सिल्क, झारखंडची टसर सिल्क, ओडीसा ची बोमकाई. किती आणि काय सांगू.

म्हणतात ना साडीमध्ये स्त्रीचे खरे सौंदर्य असते. बाकी कितीही ड्रेस असोत काहीही असोत पण साडी नेसलेली असली की कुठल्याही कार्यक्रमाची शोभा आणि त्या स्त्रीचे सौंदर्य जास्तीच वाढते. साडीमुळे एक निराळी ओळख निर्माण होते. आजकालच्या तरूण मुली मोठमोठ्या हुद्यांवर, मोठमोठया कॉर्पोरेट कार्यालयात कार्यरत असल्या तरी त्या सुद्धा सणासुदीला आवडीने साडी नेसून ऑफिस मध्ये येतात आणि सण साजरा करतात.

तर अशाच एका साडीची गोष्ट सांगावीशी वाटली. आपल्या सर्व महिलांकडे साड्या तर भरपूर असतात. आपण विकत घेतो. भेट म्हणून देतो. आपल्याला भेट म्हणून मिळतात. काही देवीला नेसवलेल्या साड्या आपण प्रसाद म्हणून विकत घेतो. साडीचा हव्यास बायकांना भारीच. इतके असूनही साड्या कमीच पडतात. एकदा नेसलेली साडी परत दुसऱ्या कार्यक्रमात नेसायला मागत नाहीत. म्हणून मग प्रश्न पडतो आता कुठली साडी नेसायची. श्रावण चालू व्हायच्या अगोदरच आम्हा सर्वांची साडीची तयारी करून ठेवायची सवय होती. साडी पाहून ठेवणे तिला फॉल बिडिंग करून ठेवणे ब्लाउज शिवून तयार ठेवणे मग त्यावर घालायचे दागिने, वगैरे वगैरे.

भाद्रपद महिना चालू झाला. आमच्या कार्यालयात गणपती आणण्याची प्रथा खूप वर्षांपासूनची आहे. शनिवार होता. गणपतीसाठी तयार करण्यात आलेले डेकोरेशन जवळ जवळ पूर्ण होत आले होते. तुळजापूरच्या देवीचे डेकोरेशन तयार होत होते. देवीला साडी नेसवायची होती. एक दोन जणींनी देवीसाठी साड्या घरून आणल्या देखील होत्या. सोमवारी गणपती होते. सोमवारी पाऊस असेल तर, म्हणून शनिवारीच मी साडी ऑफिसमध्ये आणून ठेवली होती. जी मला कुणीतरी भेट दिली होती. आणलेल्या साड्या काही झाले तरी देवीला नेसवण्यासाठी पसंतीस येत नव्हत्या. माझी मैत्रीण आमच्या ऑफिसमध्ये येऊन म्हणाली ''तुमच्या कुणाकडे साडी आहे का ?'' मी तिला लगेच माझ्या जवळील साडी दिली. जी मी मला नेसण्यासाठी आणली होती आणि ती नवीन कोरी साडीच होती. देवीला नेसवण्यासाठी नवीन कोरी साडी देवीनेच स्वतःसाठी निवडली होती. माझे आपले एक मत आहे. सत्यनारायण पूजा आणि ऑफिसमध्ये गणपती या दोन सणांना मी नवीन कोरी साडीच नेसते. ती साडी खूप सुंदर होती. आणि रंग देखील सुरेख होता. देवी सजली. गणपतीच्या मागील देवीचे डेकोरेशन खूपच छान झाले होते. गणपतीच्या दिवशी सरांनी विचारले ही साडी कुणाची आहे? मग सांगितले की माझी घरची आणलेली आहे. मग ते म्हणाले ''या साडीचे नंतर काय करणार,'' अशा साड्याचा लिलाव केला जातो. नंतर त्यांनी एक घडलेली हकीगत सांगितली. सर आणि त्यांच्या पत्नी एका देवीच्या देवळात दर्शनाला गेले होते. तिथल्या देवळात त्या देवीला आलेल्या साड्या ज्या देवीला नेसवल्या जातात, त्यांचा लिलाव केला जातो. देवीचा प्रसाद म्हणून त्या साड्या घेतात. त्यांच्या पत्नीने

तिथली साडी विकत घेऊन, हॉटेल मध्ये जाऊन, त्या साडी नेसून लगेच देवळात आल्यासुद्धा. म्हटले चांगली कल्पना आहे. मी घरी जाऊन ते सांगितले. माझे पती म्हणाले मग तू पण असेच कर. गणपतीसाठी लावलेली साडी आहे त्यासाठी ऑफिसमधील सर्वांच्या नावाच्या चिठ्ठया तयार कर. ज्याचे नाव येईल तिला ती साडी दे. आणि शिवलेला ब्लाऊज देखील त्यासोबतच दे. मी म्हटले चिठ्ठी काही बनवत नाही. पण कुणी विचारले, मागितली तर मी नक्की साडी त्या व्यक्तीला देईन. पण ती साडी माझ्याकडे घडी करून परत आली. मी तो देवीचा प्रसाद म्हणून ठेवून घेतली. नंतर आमच्या वाशी च्या शाळेत नवीन हॉल बांधला आहे. त्याचे उद्घाटन होते. त्या निमिताने तिथे सत्यनारायणाची पूजा होती. तिकडे आम्ही जाणार होतोच. तेव्हा त्या साडीची मी घडी मोडली. सर्वांना साडी आवडली. साडी होती सुंदर. पण मला आठवत नव्हते की ही साडी मला दिली कुणी. पूजा झाली, हॉल चे उद्घाटन झाले, भोजन झाले. सर्व कार्यक्रम व्यवस्थित झाला. आम्ही घरी जायला निघालो. घरी आल्यावर शेजारीच माझी जाऊ रहाते. तिच्याकडे गेले. तेव्हा मी नेसलेली साडी पाहून ती मला म्हणाली 'अरे, साडी छान दिसतेय, मी दिलेली साडी' चला मला माझ्या प्रश्नाचे उत्तर सापडले होते. माझी जाऊ फिरायला गेली होती अयोध्या, प्रयागराज, वाराणसी तेथूनच ती साडी आणली होती. म्हणजे साडी पण अशा पवित्र ठिकाणाहून आली होती. ती साडी गणपतीच्या डेकोरेशन साठी देवीला नेसवली. नंतर त्याची घडी मोडली गेली ती देखील वाशी येथे नवीन बांधण्यात आलेल्या हॉल साठी आणि त्या निमित तेथे सत्यनारायण पूजा होती त्यासाठी सर्वच शुभ, असा एकंदरीत साडीचा प्रवास.

आणखी एक विशेष साडीचे म्हणजे माझ्याकडची साडी जशी गणपती डेकोरेशनसाठी लावली गेली. तसेच माझ्याकडे घरी माघी गणपती असतो त्या गणपतीला योगायोगाने मला ऑफिसकडून मिळालेली साडी डेकोरेशन साठी लावलेली होती. गणपतीने लगेच मला साडीची परत फेड केलेली होती

प्राजक्ता चारुदत्त वैद्य
संस्कृत केंद्र

◆❖◆❖◆

वेळ आणि नशिबावर कधीही घमेंड करु नका,
कारण दोन्ही बदलण्यायोग्य आहेत.

कै. हेमा सुधीर जोशी लेख

जागतिकीकरण आणि भारतीय शिक्षणव्यवस्था

आजचे जग हे जागतिक खेडे बनले आहे. या प्रक्रियेला आपण 'जागतिकीकरण' म्हणतो. याचा सर्वाधिक परिणाम जर कोणत्या क्षेत्रावर झाला असेल, तर ती आहे आपली शिक्षणव्यवस्था. जागतिकीकरणामुळे केवळ व्यापाराच्या सीमा ओलांडल्या नाहीत, तर ज्ञानाच्या कक्षाही रुंदावल्या आहेत. भारतीय शिक्षण व्यवस्थेसाठी हे एक दुधारी शस्त्र ठरले आहे.

जागतिकीकरणामुळे शिक्षणाची दारे सातासमुद्रापार उघडली गेली आहेत. आज भारतीय विद्यार्थी केवळ वर्गात बसून शिकत नाही, तर डिजिटल क्रांतीमुळे जागतिक विद्यापीठांमधील ज्ञान एका क्लिकवर मिळवत आहे. नवीन शिक्षण धोरण २०२० मध्ये जागतिक दर्जाचे शिक्षण आणि भारतीय मूल्ये यांचा जो संगम घातला आहे, तो जागतिकीकरणाच्या गरजा लक्षात घेऊनच केला आहे.

प्रसिद्ध शिक्षणतज्ञ डॉ. अनिल काकोडकर यांच्या मते, केवळ पदव्या मिळवणे शिक्षण नव्हे, तर जागतिक स्पर्धेत टिकण्यासाठी आपल्या तरुणांमध्ये संशोधक वृत्ती आणि कौशल्य विकसित होणे काळाची गरज आहे. त्याचप्रमाणे, जे.पी. नाईक यांनी म्हटल्याप्रमाणे, शिक्षणात समानता, गुणवत्ता आणि प्रमाण यांचा समतोल असणे आवश्यक आहे. जो जागतिकीकरणाच्या रेट्यात हरवता कामा नये.

आज आपण पाहतो की, खेड्यातील एखादा मुलगा युट्यूबच्या माध्यमातून कोडींग शिकतो किंवा परदेशी भाषा आत्मसात करतो. हे जागतिकीकरणाचे उत्तम उदाहरण आहे. मात्र त्याच वेळी कॉर्पोरेट जगात टिकण्यासाठी होणारी जीवघेणी स्पर्धा मुलांच्या मानसिक आरोग्यावर परिणाम करत आहे, हेही नाकारता येणार नाही.

जागतिकीकरण ही काळाची गरज आहे. पण याचा अर्थ पाश्चिमात्य संकृतीचे अंधानुकरण असा मुळीच नाही. तंत्रज्ञान जागतिक असावे, पण विचार भारतीय असावेत. हे कार्य आपल्या सर्वांचे आहे. आपण जागतिक नागरिक घडवण्याच्या नादात आपली स्थानिक भाषा आणि संस्कृतीचा पाया तर कमकुवत करत नाही आहोत ना? याचा विचार गांभीर्याने करावा. आजचा विद्यार्थी केवळ इतिहास- भूगोल न शिकता 'आर्टिफिशीयल इंटेलिजन्स' 'डेटा सायन्स' आणि 'हवामान बदल'यासारख्या विषयावर प्रभुत्व मिळवत आहे. केवळ घोकंपट्टीपेक्षा चिकित्सक विचार 'सृजनशीलता' यावर भर दिला जात आहे.

भारताचे माजी राष्ट्रपती आणि थोर शिक्षणतज्ञ डॉ. ए.पी.जे. अब्दुल कलाम नेहमी म्हणायचे की, शिक्षणाचे ध्येय हे असे तरूण घडवणे असावे, जे नोकरी मागणारे न होता नोकरी देणारे बनतील. जागतिकीकरणाने ही संधी उपलब्ध करून दिली आहे. मात्र, रवींद्रनाथ टागोर यांनी ज्या नैसर्गिक आणि सांस्कृतिक शिक्षणाचा पुरस्कार केला होता, त्या मूल्यांची जपणूक करणे हे मोठे आव्हान आहे.

एकीकडे शहरांमधील आतंरराष्ट्रीय शाळा जागतिक दर्जाच्या सोयी सुविधा देत आहेत, तर दुसरीकडे ग्रामीण भागातील शाळा अजूनही मूलभूत सुविधांसाठी झगडत आहेत. जागतिकीकरणामुळे निर्माण झालेली ही 'डिजिटल दरी' आपल्या शिक्षणव्यवस्थेतील एक कटू सत्य आहे. उदाहरणार्थ, लॉकडाऊन दरम्यान ज्यांच्याकडे हाय -स्पीड इंटरनेट होते त्यांचे शिक्षण सुरु राहिले, पण वंचित घटकातील मुले प्रवाहाबाहेर फेकली गेली, आणि त्यांचे खूपच नुकसान झाले.

आज शिक्षण हे 'उत्पादन' आणि विद्यार्थी हे ग्राहक बनले आहेत. जागतिकीकरणामुमुळे शिक्षणाचे बाजारीकरण होत असून, केवळ परदेशांत नोकरी मिळवणे हेच शिक्षणाचे अंतिम उद्दिष्ट ठरले आहे का ? असा प्रश्न उपस्थित होत आहे.

आज आपल्याला अशा शिक्षणव्यवस्थेची गरज आहे जी ग्लोबल असण्यासोबतच लोकल सुध्दा असेल. म्हणजेच तंत्रज्ञान जगाचे असले तरी संस्कार आणि संवेदनशीलता ही आपल्या मातीतील असावी. तसेच २१ व्या शतकातील कौशल्ये आपल्या भावी पिढ्यांमध्ये रुजू होतील.

फक्त स्मरणात असू द्या, जागतिक स्पर्धेत धावताना आपण अशा पिढ्या तर निर्माण करत नाही ना, ज्यांच्याकडे बुद्धिमत्ता (आयक्यू) प्रचंड आहे पण संवेदनशीलता (इ.क्यू.) शून्य आहे ?'

मनीषा साळुंके – फेपडे
माणिक विद्यामंदिर

जागतिकीकरण आणि भारतीय शिक्षणव्यवस्था

"Education is the most powerful weapon which you can use to change the world ."

Nelson Mandela.

शिक्षण हे व्यक्ती आणि राष्ट्राच्या विकासाचे मूलभूत साधन आहे. २१ व्या शतकात जागतिकीकरणामुळे जग एकमेकांशी आर्थिक, सामाजिक सांस्कृतिक आणि शैक्षणिक स्तरावर जोडले गेले आहे. माहिती – तंत्रज्ञानाच्या क्रांतीमुळे ज्ञानाच्या सीमा नाहीशा झाल्या आहेत. या बदलाचा भारतीय शिक्षण व्यवस्थेवर खोलवर प्रभाव पडला आहे. भारतीय शिक्षण आज जागतिक स्पर्धेत उरतले आहे, परंतु त्याचवेळी मूल्ये, समानता आणि सांस्कृतिक ओळख जपण्याचे आव्हानही समोर आहे.

१) जागतिकीकरण – संकल्पना आणि पार्श्वभूमी

जागतिकीकरण म्हणजे देशांच्या सीमा ओलांडून आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक आणि बौद्धिक देवाण घेवाण वाढण्याची प्रक्रिया, माहिती – संचार तंत्रज्ञान, इंटरनेट, उपग्रहे, माध्यमे, जागतिक व्यापार आणि स्थलांतर यामुळे जग 'ग्लोबल व्हिलेज' बनले.

शैक्षणिक क्षेत्रात जागतिकीकरणाचे स्वरूप पुढील प्रमाणे दिसून येते – आंतरराष्ट्रीय अभ्यासक्रम, विद्यार्थी व शिक्षक देवाणघेवाण, परदेशी विद्यापीठांशी सहकार्य, डिजिटल शिक्षण प्लॅटफॉर्म, जागतिक संशोधन नेटवर्क.

जगभर शिक्षणाचा दर्जा उंचावण्यासाठी UNESCO सारख्या संस्थांनी अनेक उपक्रम राबवले. तर ते world bank ने विकसनशील देशांमध्ये शिक्षण सुधारणा कार्यक्रमांना मदत केली. भारतानेही या जागतिक प्रक्रियेचा स्वीकार केला.

२) भारतीय शिक्षण व्यवस्थेतील संरचनात्मक बदल

अ) उदारीकरणानंतरचे परिवर्तन – १९९१ मध्ये भारताने आर्थिक उदारीकरण स्वीकारले. त्यानंतर खाजगी शिक्षण संस्थाची संख्या वाढली. अभियांत्रिकी, वैद्यकीय, व्यवस्थापन आणि आय. टी. शिक्षण संस्थांनी जागतिक उद्योगांच्या गरजा लक्षात घेऊन अभ्यासक्रम तयार केले.

ब) माहिती – तंत्रज्ञानाचा प्रभाव – डिजिटल क्रांतीमुळे शिक्षण पद्धतीत अमूलाग्र बदल झाला. ऑन-लाइन क्लासेस, स्मार्टबोर्ड, ई लायब्ररी, व्हर्च्युअल लॅब्स, ई परीक्षा यांचा वापर वाढला. कोविड-१९ काळात लाखो विद्यार्थ्यांनी ऑनलाईनवर्ग, वेबिनार आणि डिजिटल कोर्सेस पूर्ण केले. UNESCO च्या अहवालानुसार, महामारीच्या काळात जगातील अब्जावधी विद्यार्थ्यांचे शिक्षण ऑनलाईन माध्यमांद्वारे सुरु ठेवण्यात आले. यामुळे डिजिटल शिक्षणाची गरज आणि महत्त्व अधोरेखित झाले. तसेच World Bank च्या आकडेवाडी नुसार विकसनशील देशांमध्ये उच्च शिक्षणातील प्रवेशदर सातत्याने वाढत आहे. आणि भारत त्यात आघाडीवर आहे. आंतरराष्ट्रीय विद्यार्थी देवाण घेवाण कार्यक्रम, संशोधन सहकार्य, आणि परदेशी विद्यापीठांशी करार यामुळे भारतीय शिक्षण जागतिक स्तरावर पोहोचले.

क) राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण २०२० – भारत सरकारने जाहीर केलेल्या राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण २०२० मध्ये बहुविषयक शिक्षण आणि डिजिटल साक्षरता यावर भर देण्यात आला आहे, हे धोरण जागतिक दर्जा आणि भारतीय मूल्ये यांचा समतोल साधण्याचा प्रयत्न करते.

३) जागतिकीकरणाचे सकारात्मक परिणाम –

अ) शिक्षणाची गुणवत्ता वाढली – आंतरराष्ट्रीय सहकार्यामुळे भारतीय विद्यापीठांनी संशोधन, पायाभूत सुविधा आणि अध्यापन पद्धती

सुधारल्या. आंतरराष्ट्रीय परिषद, संयुक्त संशोधन प्रकल्प यामुळे ज्ञानाचा दर्जा उंचावला.

ब) कौशल्याधारित शिक्षण – आज शिक्षण केवळ पाठांतरावर आधारित नाही. संवाद कौशल्य, संगणक कौशल्य, सर्जनशीलता, समस्या सोडविण्याची क्षमता, टीमवर्क यांना महत्त्व दिले जाते. डेटा सायन्स, कृत्रिम बुद्धिमत्ता, रोबोटिक्स, सायबर सुरक्षा, यांसारख्या विषयांचा अभ्यास वाढला.

क) रोजगाराच्या संधी वाढल्या – जागतिक कंपन्यांमध्ये काम करण्यासाठी आवश्यक कौशल्ये विद्यार्थ्यांना मिळत आहे. परदेशात शिक्षण आणि नोकरीच्या संधी वाढल्या. भारतीय विद्यार्थी जगभरातील संशोधन संस्थेमध्ये आपली गुणवत्ता सिद्ध करत आहेत.

ड) संशोधन आणि नवोपक्रमाला चालना – स्टार्टअप संस्कृती, इनोव्हेशन लॅब्स आणि इन्क्युबेशन सेंटर्स यांना प्रोत्साहन मिळाले. अनेक तरुणांनी नवीन उद्योग सुरु केले. संशोधनासाठी आंतरराष्ट्रीय निधी आणि सहकार्य मिळू लागले.

इ) ज्ञानाचा मुक्त प्रसार – इंटरनेट मुळे जगातील कोणतीही माहिती विद्यार्थ्यांना सहज उपलब्ध झाली. MOOCS (Massive Open Online Course) ऑनलाइन कोर्सेस , वेबिनार्स आणि डिजिटल लायब्ररी यामुळे शिक्षण अधिक सुलभ झाले.

४) जागतिकीकरणामुळे निर्माण झालेली आव्हाने –

अ) शिक्षणाचे व्यापारीकरण – खाजगी शिक्षण संस्थांची वाढ झाली, पण फी मात्र खूपच जास्त झाली. शिक्षण सेवा बनले, हक्क नाही. अशी परिस्थिती निर्माण झाली. गरीब विद्यार्थ्यांना गुणवत्ता पूर्ण शिक्षण घेणे कठीण झाले.

ब) सामाजिक आणि डिजिटल विषमता – शहरी भागात आधुनिक सुविधा उपलब्ध असताना ग्रामीण भागात अजूनही इंटरनेट संगणक आणि प्रशिक्षित शिक्षकांची कमतरता आहे. त्यामुळे डिजिटल दरी वाढत आहे.

क) सांस्कृतिक ओळखीचा प्रश्न – पाश्चात्य संस्कृतीचा प्रभाव वाढल्याने भारतीय भाषा, परंपरा आणि मूल्यांकडे दुर्लक्ष होण्याची भीती आहे. शिक्षण हे केवळ करिअरकेंद्री न राहता संस्कारकेंद्री असावे.

ड) मानसिक ताण आणि स्पर्धा – जागतिक स्पर्धेमुळे विद्यार्थ्यावर प्रचंड दबाव येतो. गुण, रँकिंग, करिअर, आणि पगार यावर केंद्रित शिक्षणामुळे ताण वाढतो.

इ) शिक्षकांवरील वाढती जबाबदारी – आधुनिक तंत्रज्ञान, संशोधन, डिजिटल अध्यापन यामुळे शिक्षकांवर अधिक कामाचा ताण येतो. त्यांना सतत प्रशिक्षणाची गरज भासते.

५) भारतीय शिक्षण व्यवस्थेची पुढील दिशा :–

अ) समावेशक आणि परवडणारे शिक्षण – सार्वजनिक शिक्षणाची गुणवत्ता वाढवून सर्वांना दर्जेदार शिक्षण उपलब्ध करणे आवश्यक आहे.

ब) मातृभाषा आणि जागतिक भाषा – प्राथमिक शिक्षण मातृभाषेतून दिल्यास विद्यार्थ्यांचा बौद्धिक विकास होतो. त्याचवेळी इंग्रजी सारख्या जागतिक भाषांचे ज्ञानही आवश्यक असते.

क) संशोधन आणि नवोपक्रम उद्योग – विद्यापीठ सहकार्य, स्टार्ट अप्स, संशोधन निधी आणि प्रयोगशाळा यांना प्रोत्साहन द्यावे.

ड) मूल्याधारित शिक्षण – संविधानिक मूल्ये, पर्यावरण संरक्षण सामाजिक समरसता, नागरिक कर्तव्य यांचा अभ्यासक्रमात समावेश असावा.

इ) **शिक्षक प्रशिक्षण –** आधुनिक तंत्रज्ञान वापरण्यासाठी शिक्षकांना नियमित प्रशिक्षण देणे आवश्यक आहे.

६) **जागतिकीकरण आणि भारतीय संस्कृती – समतोलाची गरज**

भारतीय शिक्षण व्यवस्थेची ताकद म्हणजे संस्कार व मूल्ये. गुरुकुल परंपरेपासून आधुनिक शिक्षणापर्यंत भारताने ज्ञान आणि नैतिकता यांचा समतोल राखला. जागतिकीकरण स्वीकारताना भारतीय संस्कृती, भाषा, परंपरा आणि कुटुंब व्यवस्था यांचे जतन करणे आवश्यक आहे.

जागतिक ज्ञान + भारतीय संस्कार = सक्षम राष्ट्र

जागतिकीकरण ही अपरिहार्य प्रक्रिया आहे. तिने भारतीय शिक्षण व्यवस्थेला नवीन संधी दिल्या.ज्ञानाची मुक्त देवाण घेवाण, आंतरराष्ट्रीय सहकार्य, संशोधन आणि रोजगाराच्या संधी, परंतु त्याच वेळी सामाजिक विषमता व्यापारीकरण आणि सांस्कृतिक मूल्यांचे जतन यासारखी आव्हानेही निर्माण झाली.

भारतीय शिक्षण व्यवस्थेचे उद्दिष्ट केवळ जागतिक बाजारासाठी मनुष्यबळ तयार करणे नसून संवेदनशील, जबाबदार आणि मूल्यनिष्ठ नागरिक घडवणे हे असले पाहिजे. आधुनिक तंत्रज्ञान, जागतिक दृष्टीकोन आणि भारतीय संकृती यांचा संतुलित संगम साधला तर भारतीय ज्ञान महाशक्ती बनू शकते.

''जागतिक ज्ञान'' भारतीय संस्कार, हाच शिक्षणाचा खरा आधार !'' असे म्हणत ज्ञान कौशल्य आणि संस्कार यांचा त्रिवेणी संगम घडवणारी शिक्षण व्यवस्था निर्माण करणे हीच आजची गरज आहे.

अदिती प्रमोद टापसे
चंद्रकांत पाटकर विद्यालय,
मराठी प्राथमिक विभाग, डोंबिवली

◆❖◆❖◆

जागतिकीकरण आणि भारतीय शिक्षणव्यवस्था

आजचा काळ हा जागतिकीकरणांचा काळ आहे .जग खूप लहान झालं आहे अस आपण नेहमी ऐकतो. इंटरनेट, मोबाईल आणि आधुनिक तंत्रज्ञानामुळे एका क्लिकवर संपूर्ण जग आपल्या समोर येतं. या सगळ्या बदलांचा परिणाम आपल्या भारतीय शिक्षण व्यवस्थेवरही मोठ्या प्रमाणात झाला आहे. ''ज्ञानाला सीमा नसते'' या आपल्या म्हणी आजच्या जागतीकीकरणाच्या युगात अगदी तंतोतंत लागू पडतात.

पूर्वी शिक्षण म्हणजे शाळा, शिक्षक आणि पाठ्यपुस्तक एवढेच मर्यादित होते. पण आज शिक्षणाची व्याख्याच बदलली आहे. आता ऑनलाइन क्लास 'डिजिटल क्लास' 'व्हर्च्युअल क्लासरूम' हे शब्द अगदी सामान्य झाले आहेत. म्हणजेच शिक्षण आता फक्त वर्गातच राहिल नाही तर ते जागतिक झाले आहे.

भारतीय शिक्षण व्यवस्थेत आता नवीन अभ्यासक्रम आले आहेत. डेटा सायन्स , आर्टीफिशियल इंटेलिजन्स, डिजिटल मार्केटिंग .....पूर्वी डॉक्टर किंवा इंजिनियर हेच पर्याय होते, पण आता या जागतिकीकरणामुळे मार्ग खूप वाढले आहेत. नवीन संधी उपलब्ध झाल्या आहेत. जागतिकीकरणामुळे भारतीय शिक्षण व्यवस्था आधुनिक, व्यापक आणि संधीपूर्ण झाली आहे. त्यामुळे स्पर्धाही वाढली आहे . पूर्वी गावातील शाळेत पहिला येण हे मोठे यश मानल जायचं. पण आता सर्व विद्यार्थी ९९% पर्यंत पोहचले आहेत. आज विद्यार्थ्याला वाटतं मला जागतिक स्तरावर काहीतरी करायचं आहे. ही भावना चांगली आहे. पण ती ताणही निर्माण करते.

एक सुंदर विचार आहे. शिक्षण म्हणजे केवळ माहिती गोळा करणे नव्हे, तर विचार करण्याची क्षमता विकसित

करणे होय.' जागतिकीकरणामुळे माहिती लगेच मिळते, पण विचार करणे यालाही महत्त्व आहेच.

या सगळ्यात काही आव्हाने आहेत. सर्वांना समान सुविधा मिळतात का ? 'Right for Education' सर्वांना शिक्षण मिळाले पाहिजे. हा कायदा निघाला आहे. शहरातील विद्यार्थ्यांना इंटरनेट, लॅपटॉप सहज मिळतो, पण ग्रामीण भागात अजूनही अनेक अडचणी आहेत. म्हणूनच जागतिकीकरणाचा फायदा सर्वांपर्यंत पोहचणं गरजेच आहे. जागतिकीकरणामुळे इंग्रजी भाषेचं महत्वही अधिक वाढलं आहे, हे चांगल आहे, पण त्याचवेळी आपल्या मातृभाषेचं महत्व कमी होता कामा नये. कारण भाषा ही आपल्या संस्कृतीची ओळख असते. या सर्वांमध्ये शिक्षिकांची भूमिकाही बदलती आहे. पूर्वी शिक्षण म्हणजे ज्ञान देणारा, गुरु पण आज शिक्षक म्हणजे मार्गदर्शक, विद्यार्थ्यांना योग्य दिशा दाखवणारा ठरला आहे.

जागतिकीकरण आणि शिक्षण व्यवस्था याचं नातं गुंतागुंतीचं आहे पण जर आपण समजूतदारपणे विचार केला, एकमेकांचा आदर केला, शिक्षणाचा खरा अर्थ समजून घेतला तर आपण अधिक चांगला आणि सुंदर समाज निर्माण करू शकतो. शिक्षण हीच खरी संपत्ती आहे.' म्हणूनच गोल्बल व्हा. पण आपल्या मुलांशी जोडलेले रहा .... कारण खरा विद्यार्थी तोच, जो जग शिकतो आणि स्वत:लाही ओळखतो.

संगीता सचिन म्हात्रे
चारकोप के.जी.

◆❖◆❖◆

जागतिकीकरण आणि भारतीय शिक्षणव्यवस्था

भारतीय शिक्षणाची परंपरा जुनी
मूल्ये संस्कार यांची ठेवण खाणी
नवीन विचारांची झाली भर
जगाशी जोडला शिक्षणाचा दर

जागतिकीकरण म्हणजे जगातील विविध देशांमधील आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक आणि तांत्रिक संबंध अधिक दृढ होण्याची प्रक्रिया होय. ह्या प्रक्रियेमुळे जग एकमेकांशी अधिक जवळ आले आहे. जागतिकीकरणाचा परिणाम अनेक क्षेत्रांवर झाला असून शिक्षणक्षेत्रही त्याला अपवाद नाही. भारतीय शिक्षण व्यवस्थेवरही जागतिकीकरणाचा मोठा पडलेला प्रभाव पडलेला दिसून येतो.

जागतिकीकरणामुळे शिक्षण क्षेत्रात आधुनिक तंत्रज्ञानाचा वापर मोठ्या प्रमाणावर वाढला आहे. इंटरनेट, ऑनलाईन शिक्षण, डिजिटल साधने यामुळे विद्यार्थ्यांना जागतिक स्तरांवरील ज्ञान सहज उपलब्ध झाले आहे.आज विद्यार्थी घरबसल्या परदेशातील नामांकित विद्यापीठांचे अभ्यासक्रम शिकू शकतात. यामुळे शिक्षणाची गुणवत्ता सुधारण्यास मदत झाली आहे.

माणसावर पाच प्रकारचे ऋण असते. मातृऋण, पितृऋण, देवऋण, गुरुऋण व समाजऋण पण त्यांच्या बरोबर मातृभाषेचे ऋण आपल्यावर असते इतर पंचऋण फेडण्याचे अनेक मार्ग ज्ञानवंतांनी सांगितले आहेत. पण मातृभाषेचे ऋण आपण फेडू शकत नाही. म्हणूनच भारतीय शिक्षण व्यवस्थेत मातृभाषेला विशेष स्थान असावे.

जागतिकीकरणामुळे इंग्रजी भाषेचे महत्व वाढले आहे. जागतिक स्तरावर संवाद साधण्यासाठी इंग्रजी आवश्यक असल्यामुळे भारतीय शिक्षण व्यवस्थेतही इंग्रजी माध्यमाकडे झुकाव वाढला आहे त्यामुळे विद्यार्थ्यांना आंतरराष्ट्रीय स्तरावर स्पर्धा करण्याची संधी मिळते. विविध संस्कृतींचा परिचय घेऊन विद्यार्थ्यांचा दृष्टीकोन अधिक व्यापक होतो.

परंतु जागतिकीकरणाचे काही नकारात्मक परिणामही दिसून येतात. शिक्षणाचे व्यापारीकरण वाढले आहे.

खाजगी शिक्षणसंस्था वाढल्यामुळे शिक्षण महाग झाले आहे आणि सर्व सामान्य विद्यार्थ्यांना गुणवत्ता पूर्ण शिक्षण मिळणे कठीण झाले आहे. याशिवाय स्थानिक भाषा आणि संस्कृती यांकडे दुर्लक्ष होण्याची शक्यता निर्माण झाली आहे.

भारतीय शिक्षण व्यवस्थेसमोर आणखी एक आव्हान म्हणजे गुणवत्तेतील असमानता शहर आणि ग्रामीण भागातील शिक्षणाच्या सुविधा आणि दर्जांमध्ये मोठी तफावत आहे. जागतिकीकरणाच्या युगात ही दरी कमी करणे आवश्यक आहे.

एकूणच जागतिकीकरणामुळे भारतीय शिक्षण व्यवस्थेत अनेक सकारात्मक बदल झाले आहेत. परंतु त्याच बरोबर काही आव्हानेही निर्माण आली आहेत. या प्रक्रियेचा योग्य वापर करून शिक्षण सर्वांसाठी सुलभ, परवडणारे आणि गुणवत्ता पूर्ण करण्यासाठी प्रयत्न करणे आवश्यक आहे. त्यामुळेच भारत जागतिक स्तरावर सक्षम आणि प्रगत राष्ट्र म्हणून उदयास येईल.

जागतिकीकरणाची झेप मोठी
ज्ञानाची सीमा झाली छोटी
तंत्रज्ञानाने दिला नवा मार्ग
शिक्षणात झाला नवा उजेड तू जाग

मीनल सरंबळकर
के.जी. आणि बालोद्यान दादर

◆❖◆❖◆

जागतिकीकरण आणि भारतीय शिक्षणव्यवस्था

जागतिकीकरणाचा हा सुंदर प्रवास
शिक्षणाला देतो नवा प्रकाश

आजच्या आधुनिक युगात जागतिकीकरणामुळे जगाच्या सीमा केवळ नकाशा पुरत्याच मर्यादित राहिल्या आहेत. ज्ञान, तंत्रज्ञान आणि कौशल्याचा मुक्त प्रवाह जगभर सुरु झाला आहे. या बदलाचा थेट परिणाम शिक्षण क्षेत्रावर होत असून भारतीय शिक्षण व्यवस्थाही नव्या प्रवाहाशी जुळवून घेत आहे. पारंपारिक मूल्ये आणि आधुनिक गरजा यांचा समतोल साधत भारतीय शिक्षणपध्दती नव्या दिशेने वाटचाल करत आहे.

आजच्या काळात जागतिकीकरण ही संकल्पना सर्व क्षेत्रांवर प्रभाव टाकत आहे. त्यात शिक्षणक्षेत्रही अपवाद नाही. जागतिकीकरण म्हणजे विविध देशातील आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक आणि शैक्षणिक संबंध अधिक मजबूत होणे यामुळे भारतीय शिक्षण व्यवस्थेतही अनेक सकारात्मक बदल झाले आहेत.

सर्वप्रथम जागतिकीकरणामुळे शिक्षणाची गुणवत्ता वाढली आहे. आज भारतीय विद्यार्थांना परदेशातील शिक्षणपद्धती, अभ्यासक्रम, आणि नवीन तंत्रज्ञान यांची माहिती सहज उपलब्ध होते. इंटरनेट व डिजिटल साधनांमुळे, ऑनलाइन शिक्षण, इ-लर्निंग व्हर्च्युअल क्लासेस यांचा प्रसार झाला आहे. त्यामुळे विद्यार्थ्यांना जागतिकदर्जाचे शिक्षण मिळवण्याची संधी निर्माण झाली आहे.

तसेच इंग्रजी भाषेचे महत्त्व वाढले आहे जागतिकी करणामुळे इंग्रजी ही आंतरराष्ट्रीय भाषा बनली असून भारतीय शिक्षण व्यवस्थेत तिचा वापर अधिक प्रमाणात होऊ लागला आहे. यामुळे विद्यार्थ्यांना परदेशात शिक्षण व नोकरीच्या संधी वाढल्या आहेत.

जागतिकीकरणामुळे भारतीय शिक्षण व्यवस्थेत झालेले सकारात्मक बदल विद्यार्थ्यांच्या प्रगतीसाठी आणि उज्वल भविष्यासाठी खूप उपयुक्त ठरतात.

जागतिकीकरणामुळे भारतीय शिक्षण व्यवस्थेत अनेक चांगले बदल झाले आहेत. विद्यार्थ्यांना नवीन गोष्टी शिकण्याची आणि पुढे जाण्याची संधी मिळत आहे. जागतिकीकरणाच्या या वेगवान युगात भारतीय शिक्षणव्यवस्थे समोर आव्हाने व संधी दोन्ही उभ्या आहेत. जर आधुनिकतेसोबत आपल्या संस्कृतीची जोड कायम

ठेवली तर भारतीय शिक्षण केवळ जगाशी स्पर्धा करणार नाही तर जगाला दिशा देणारे ठरेल.

परंपरेची मुळे आणि आधुनिकतेची साथ.
भारतीय शिक्षण चालते नव्या दिशेची वाट
जागतिकीकरण देत आहे ज्ञानाला विस्तार
विद्यार्थ्यांच्या स्वप्नांना मिळतो नवा आकार.

अनघा प्रकाश वाघ
ओरायन दादर

◆❖◆❖◆

जागतिकीकरण आणि भारतीय शिक्षणव्यवस्था

२१ व्या शतकात जग एका ग्लोबल व्हिलेज मध्ये परिवर्तीत झाले आहे. तंत्रज्ञान, अर्थव्यवस्था, संस्कृती आणि शिक्षण या सर्व क्षेत्रांमध्ये झपाट्याने झालेल्या बदलांमुळे जागतिकीकरण ही संकल्पना आपल्या दैनंदिन जीवनाचा अविभाज्य भाग बनली आहे. या बदलांचा सर्वाधिक परिणाम जर कोणत्या क्षेत्रावर झाला असेल, तर ते म्हण जे शिक्षणव्यवस्था. भारतीय शिक्षणपद्धतीही या जागतिक प्रवाहात सामील होत आहे. नव्या संधी आणि आव्हानांना सामोरी जात आहे.

जागतिकीकरण म्हणजे काय ?

जागतिकीकरण म्हणजे जगभरातील देश, समाज आणि अर्थव्यवस्था यांच्यातील परस्परसंबंध वाढवण्याची प्रक्रिया, माहिती तंत्रज्ञान इंटरनेट, आंतरराष्ट्रीय व्यापार, सांस्कृतिक देवाण घेवाण यामुळे जगातील अंतर कमी झाले असे. शिक्षणाच्या दृष्टीने पाहता, जागतिकीकरणामुळे ज्ञानाचा प्रसार वेगाने होत आहे.

आज विविध देशांच्या शिक्षणपद्धतींचा अभ्यास मुलांना करता येतो. आंतरराष्ट्रीय संधी उपलब्ध होतात. आणि विद्यार्थ्यांना 'जागतिक नागरिक' म्हणून घडवण्याची संधी देशाला मिळते.

जागतिकीकरणाच्या पार्श्वभूमीवर परदेशी शिक्षण हे आजच्या विद्यार्थ्यासाठी एक महत्त्वाचे आकर्षण आणि संधी बनले आहे. विकसित देशांतील प्रगत शिक्षणपद्धती संशोधनासाठी उपलब्ध सुविधा व आंतरराष्ट्रीय दर्जाचे अभ्यासक्रम यामुळे भारतीय विद्यार्थी मोठ्या प्रमाणात परदेशाकडे वळत आहेत. यामुळे त्यांच्या ज्ञानाचा विस्तार होतो. विविध संस्कृतीचा परिचय मिळतो आणि जागतिक स्तरावर स्पर्धा करण्याची क्षमता विकसित होते. जिथे गुणवत्तापूर्ण विद्यार्थी परदेशात स्थायिक होण्याचा मार्ग निवडतात. त्यामुळे भारतीय शिक्षणव्यवस्थेनेही आपल्या दर्जात सुधारणा करून विद्यार्थांना देशातच जागतिक दर्जाचे शिक्षण उपलब्ध करून देणे अत्यावश्यक ठरते. यासाटी संशोधन, नवोपक्रम व उद्योगांशी संलग्न शिक्षण यावर अधिक भर देणे गरजेचे आहे.

त्याचप्रमाणे आंतरराष्ट्रीय सहकार्य व शैक्षणिक देवाण घेवाण या संकल्पनांमुळे भारतीय शिक्षण व्यवस्थेला एक नवीन दिशा मिळत आहे. विदेशी विद्यापीठांशी सहकार्य, संयुक्त संशोधन प्रकल्प आणि द्विपक्षीय शिक्षण करार यामुळे विद्यार्थ्यांना जागतिक अनुभव मिळत आहे. 'ट्विनिंग प्रोग्राम्स' व्हर्च्युअल डिग्री' व 'स्टुडंट एक्सचेंज' यांसारख्या संधी विद्यार्थ्यांच्या शैक्षणिक आणि वैयक्तिक विकासाला चालना देतात. यामुळे विद्यार्थ्याची दृष्टी अधिक व्यापक होते आणि ते केवळ स्थानिक नव्हे तर जागतिक समस्यांकडेही सजगपणे पाहू लागतात. अशा प्रकारे जागतिकीकरणामुळे शिक्षण हे केवळ ज्ञानप्राप्तीचे साधन न राहता, एक समृद्ध, बहुआयामी आणि अनुभवाधारित प्रक्रिया बनत आहे. जी विद्यार्थ्यांना जागतिक स्तरावर सक्षम बनवते.

भारतीय शिक्षणव्यवस्थेवर जागतिकीकरणाचा प्रभाव –

१. शिक्षणाचे आंतरराष्ट्रीयीकरण –

आज भारतीय विद्यार्थी परदेशातील शिक्षणसंस्थांशी सहज जोडले जात आहेत. ऑनलाइन कोर्सेस , विदेशी विद्यापीठांची भागीदारी, एक्सचेंज प्रोग्राम्स यामुळे शिक्षणाला जागतिक व्यासपीठ मिळाले आहे.

२. तंत्रज्ञानाचा वाढता वापर

स्मार्ट क्लासरूम, ई – लर्निंग, डिजिटल प्लॅटफॉर्म्स

यामुळे शिक्षण अधिक सुलभ आणि आकर्षक झाले आहे. ऑनलाइन शिक्षण हे आजचा काळाचे वास्तव बनले आहे.

३. कौशल्याधारीत शिक्षणावर भर –

जागतिकीकरणामुळे फक्त पाठांतरावर आधारित शिक्षण पुरेसे राहिले नाही. आज क्रिटीकल थिंकिंग, कम्युनिकेशन, क्रिएटिव्हिटी आणि कोलॅबोरेशन या २१व्या शतकाच्या कौशल्यांवर भर दिला जात आहे.

४. स्पर्धेची तीव्रता वाढली –

जागतिक स्तरावर स्पर्धा वाढल्यामुळे विद्यार्थ्यांमध्ये ताण, अपेक्षा आणि दडपण वाढले आहे

५. सांस्कृतिक बदल –

पाश्चात्य संकृतीचा प्रभाव वाढल्यामुळे भारतीय मूल्ये आणि परंपरा जपण्याचे आव्हान उभे राहिले आहे.

जागतिकीकरणाचे सकारात्मक परिणाम –

ज्ञानाचा मुक्त प्रवाह ''इंटरनेटमुळे माहिती सहज उपलब्ध झाली आहे.

संधीची वाढ : परदेशी शिक्षण, नोकरी, संशोधनाच्या संधी वाढल्या.

नवीन अध्यापन पद्धती, प्रोजेक्ट – बेस्ट लर्निंग, ॲक्टीव्हलर्निंग यांचा वापर वाढला.

विद्यार्थ्याचा सर्वांगीण विकास ''व्यक्तिमत्त्व विकासावर अधिक भर.''

नकारात्मक परिणाम आणि आव्हाने –

मूल्यांची घसरण : स्पर्धेच्या युगात नैतिक मूल्यांकडे दुर्लक्ष होते.

शिक्षणाचे व्यापारीकरण : शिक्षण हे व्यवसाय बनत चालले आहे.

डिजिटल दरी: ग्रामीण शहरी भागात तंत्रज्ञानाची असमानता.

ताण आणि नैराश्य: विद्यार्थ्यांमध्ये मानसिक आरोग्याच्या समस्या वाढत आहेत.

या बदलांमध्ये शिक्षकांची भूमिका :–

या बदलांच्या केंद्रस्थानी उभा आहे – शिक्षक, कारण शिक्षण हे केवळ माहिती देण्याचे माध्यम नाही, तर मूल्ये, विचारसरणी आणि व्यक्तिमत्त्व घडवण्याची प्रक्रिया आहे. त्यामुळे जागतिकीकरणाच्या युगात शिक्षकांची भूमिका अधिक व्यापक, अधिक जबाबदारीची आणि अधिक संवेदनशील झाली आहे.

डॉ. सर्वपल्ली राधाकृष्णन शिक्षकांबद्दल म्हणत –

"The true teachers are those who help us think for ourselves."

(खरे शिक्षक तेच, जे विद्यार्थ्यांना स्वत: विचार करायला शिकवतात).

जागतिकीकरणाच्या या वादळात शिक्षक म्हणजे दिशादर्शक दीपस्तंभ आहे.

१. ज्ञानस्रोत नव्हे, तर मार्गदर्शक–

आज माहिती सर्वत्र उपलब्ध आहे , पण योग्य माहितीची निवड आणि त्याचा उपयोग शिकवणारा शिक्षक असतो.

२. मूल्यसंवर्धनाचे कार्य –

जागतिकीकरणाच्या प्रभावातही भारतीय संस्कृती, नैतिकता आणि मूल्ये विद्यार्थ्यांमध्ये रुजवणे ही शिक्षकांची महत्त्वाची जबाबदारी आहे.

३. तंत्रज्ञानाशी सुसंगता –

शिक्षकांनी डिजिटल साधनांचा वापर आत्मसात करून विद्यार्थ्यांना आधुनिक शिक्षण देणे आवश्यक आहे.

४. समुपदेशकाची भूमिका –

विद्यार्थ्यांवरील ताण, नैराश्य यांना समजून घेऊन त्यांना योग्य मार्गदर्शन करणे.

५. सर्जनशीलता आणि नवोपक्रम प्रोत्साहन –

विद्यार्थ्यांना विचार करण्यास, प्रश्न विचारण्यास आणि नवीन कल्पना मांडण्यास प्रोत्साहित करणे.

भारतीय शिक्षणव्यवस्थेचे भविष्य आणि शिक्षक –

भारतीय शिक्षणव्यवस्था आज राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण २०२० सारख्या उपक्रमांद्वारा अधिक समावेशक, कौशल्या धारित व जागतिक दर्जाची बनत आहे. यात शिक्षकांची भूमिका अत्यंत महत्त्वाची आहे. शिक्षकांनी सतत नवीन कौशल्ये आत्मसात करणे, विद्यार्थ्यांना केवळ परीक्षेसाठी नव्हे तर त्यांना जीवनासाठी तयार करणे, जबाबदर, संवेदनशील आणि जागतिक नागरिक बनवणे आवश्यक आहे. शिक्षक हा मार्गदर्शक, मूल्यसंवर्धक, तंत्रज्ञानाचा वापरकर्ता, समुपदेशक, सर्वांगीण विकास

करणारा समाजाचा खरा शिल्पकार आहे. त्यांनी केवळ ज्ञान देणारे नसून, विचार घडवणारे, मूल्ये रूजवणारे आणि भविष्य घडवणारे असावे.

जागतिकीकरणाच्या या युगात, शिक्षकांनी परंपरा आणि आधुनिकता यांचा समतोल साधत विद्यार्थ्यांना योग्य दिशा दिली, तरच भारत खऱ्या अर्थाने ज्ञानसमृद्ध, संस्कार समृद्ध जागतिकदृष्ट्या सक्षम राष्ट्र म्हणून उभा राहील. शेवटी जागतिकीकरण ही केवळ आर्थिक किंवा तांत्रिक प्रक्रिया नसून ती मानवी विचारसरणी, मूल्ये आणि जीवनपध्दती यांमध्ये घडणारी व्यापक क्रांती आहे. शिक्षणव्यवस्था ही या परिवर्तनाची केंद्रबिंदू असल्याने तिची दिशा योग्य ठेवणे अत्यंत आवश्यक ठरते.

National Education Policy 2020 च्या माध्यमातून भारताने स्थानिकतेपासून जागतिकतेकडे जाणारा संतुलित मार्ग स्वीकारण्याचा प्रयत्न केला आहे. महात्मा गांधी यांनी म्हटल्या प्रमाणे, ''शिक्षण म्हणजे केवळ माहिती मिळवणे नव्हे, तर चांगला माणूस बनणे आहे.'' ही संकल्पना आज अधिक महत्त्वाची ठरते. त्याच प्रमाणे रविंद्रनाथ टागोर यांनी शिक्षणाला मुक्त, सर्जनशील आणि निसर्गाशी जोडलेले असावे असे प्रतिपादन केले होते. या विचारांचा अंगीकार करूनच आपण जागतिकीकरणाच्या प्रवाहात आपली ओळख जपू शकतो.

आज गरज आहे ती अशा शिक्षणव्यवस्थेची, जी विद्यार्थ्यांना केवळ नोकरीसाठी नव्हे, तर जीवनातील आव्हानांना समर्थपणे सामोरे जाण्यास सक्षम बनवेल. जागतिक ज्ञान आणि भारतीय मूल्ये यांचा समन्वय साधणे हीच खरी प्रगती ठरेल. शिक्षक, विद्यार्थी, पालक आणि समाज या सर्वांनी मिळून शिक्षणाला अधिक मानवी, मूल्याधिष्ठीत आणि भविष्योन्मुख बनवले, तरच जागतिकीकरणाचा खरा लाभ देशाला मिळू शकेल.

सुगंधा विनय धुळप
पाटकर गुरुजी विद्यालय, दादर

◆❖◆❖◆

जागतिकीकरण आणि भारतीय शिक्षणव्यवस्था

जागतिकीकरण म्हणजे जगभरातील देश, संस्कृती आणि अर्थव्यवस्था यांचा परस्पर संबंध वाढून एकत्रित जग बनण्याची प्रक्रिया. या जागतिकीकरणमध्ये 'शिक्षण क्षेत्र' सर्वात महत्वाचे आहे. जागतिकीकरणाने भारतीय शिक्षण पद्धतीत आमूलाग्र बदल घडवून आणले आहेत.

जीवनात शिक्षणाचे अनन्यसाधारण महत्त्व आहे. कारण ते केवळ ज्ञान देत नाही तर विचारशक्ती विकसित करून योग्य, अयोग्य समजण्यास मदत करते, शिक्षण आत्मविश्वास वाढवते, उत्तम करिअर देते व विद्यार्थ्यांचा सर्वांगीण विकास करते.

जागतिकीकरणाच्या स्पर्धात्मक युगात देशातील महाविद्यालये व विद्यापीठांना गुणवत्तापूर्ण शिक्षणावर लक्ष केंद्रित करावे लागणार असून शिक्षण व्यवस्थेच्या शुद्धीकरणाचे कठीण कार्य हाती घेण्याचे, तसेच गुणवत्तेचा ध्यास बाळगणारे निष्ठावान शिक्षक निर्माण होणे ही काळाची गरज आहे.

भारतीय शिक्षणातील जागतिकीकरणामुळे शिक्षण क्षेत्रात आमूलाग्र बदल झाले असून, तंत्रज्ञान, इंग्रजी भाषेचे महत्त्व आणि खाजगीकरण वाढले आहे. यामुळे जागतिक दर्जाचे शिक्षण, ऑनलाइन अभ्यासक्रम आणि परदेशी विद्यापीठाशी संलग्नता वाढली असली तरी स्थानिक मराठी भाषा, सरकारी शाळा आणि ग्रामीण भागातील विद्यार्थ्यांसमोर आव्हाने उभी राहिली आहेत. शिक्षण आता एक व्यापार बनू लागले आहे. महागड्या फी मुळे सामान्य आणि गरीब विद्यार्थ्यांसाठी दर्जेदार शिक्षण घेणे कठीण झाले आहे. तसेच पाश्चात्य संस्कृतीच्या प्रभावामुळे आपली पारंपरिक मूल्ये आणि प्रादेशिक भाषांकडे दुर्लक्ष होत असल्याची भीती व्यक्त केली जात आहे.

जागतिकीकरणाच्या युगात भारतीय शिक्षण पद्धतीत आपली संस्कृती आणि परदेशी तंत्रज्ञान यांचा

सुवर्णमध्य साधावा लागेल नवीन राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण (N.E.P.) या दृष्टीने पावले टाकत आहे. सरकारने मंजूर केलेले एक क्रांतिकारी धोरण आहे. शिक्षणात ५+३+३+४ ही नवीन रचना लागू करते. या धोरणाचे उद्दिष्ट मातृभाषेतून शिक्षणासह, रटाळ पद्धत कमी करून विद्यार्थ्यांचा सर्वांगीण विकास करणे आहे.

थोडक्यात सांगायचे तर जागतिकीकरण ही काळाची गरज आहे. आपण त्याचे फायदे स्वीकारले पाहिजेत, पण त्याचवेळी आपली संस्कृती आणि सर्वसमावेशक शिक्षण पद्धती जपली पाहिजे.

प्रणाली पारकर
न्यू इंग्लिश के.जी. वांद्रे.

◆❖◆❖◆

शिक्षणातली माझी वारी ३६ वर्षांचा अविस्मरणीय प्रवास

वारी म्हणजे श्रद्धा, सेवा, समर्पण आणि सातत्य पंढरपूरच्या वाटेवर चालणारा वारकरी जसा विठ्ठलाच्या भेटीसाठी निघतो, तशीच माझी पावले तीन दशकांपूर्वी शिक्षणाच्या पवित्र मंदिराकडे वळली तेव्हापासून आजपर्यंतचा हा प्रवास म्हणजे माझी अखंड शैक्षणिक वारी आहे.

या वारीत मला हजारो विद्यार्थ्यांना भेटण्याचे भाग्य लाभले प्रत्येक विद्यार्थ्यांमध्ये एक वेगळे व्यक्तिमत्व, एक वेगळे स्वप्न आणि एक वेगळी क्षमता दडलेली होती. शिक्षक म्हणून केवळ पाठपुस्तक शिकवणे हे माझे ध्येय नव्हते, तर विद्यार्थ्यांना माणूस म्हणून घडवणे, त्यांच्यात प्रामाणिकपणा, संवेदनशीलता, आत्मविश्वास आणि देशप्रेमाची मूल्ये रुजवणे, हेच माझ्या सेवाकार्याचे खरे सार होते.

या प्रवासात अनेक बदल अनुभवले. फळा-खडू पासून डिजिटल वर्गापर्यंत, पारंपारिक अध्यापनापासून आधुनिक तंत्रज्ञानाधारित शिक्षणापर्यंत अनेक टप्पे पार केले. बदलत्या काळाशी जुळवून घेत असतानाही विद्यार्थीकेंद्रित शिक्षणाचा ध्यास कधी सोडला नाही.

अनेक विद्यार्थी आज विविध क्षेत्रात यशस्वी झाले आहेत. त्यांचे यश त्याचा आदर आणि त्यांनी व्यक्त केलेली कृतज्ञता हीच माझी इतक्या वर्षांच्या वारीची सर्वात मोठी कमाई आहे.

आज या तीन-साडेतीन दशकाच्या उंबरठ्यावर उभी असताना मनात एकच भावना दाटून येते कृतज्ञतेची. ज्ञानदान हे केवळ एक काम नाही; तर समाज घडविण्याचे पवित्र व्रत आहे. या व्रताची सेवा करण्याची संधी मिळाली हेच माझे भाग्य.

माझी ही वारी आज एका टप्प्यावर येऊन पोहोचली असली तरी शिक्षणाविषयीचे प्रेम विद्यार्थ्यांविषयीची माया आणि समाजासाठी काहीतरी करण्याची प्रेरणा कायम राहील. कारण शिक्षक कधीच निवृत्त होत नाही तो आयुष्यभर शिकत राहतो आणि इतरांनाही शिकवत राहतो.

शिक्षकांची खरी कमाई पगारात नसते ती विद्यार्थ्यांच्या यशात त्यांच्या प्रेमात आणि त्यांच्या मनात जपलेल्या आठवणींमध्ये असते. अशा असंख्य आठवणींनी समृद्ध झालेली ही साडेतीन दशकाची शिक्षणवारी खऱ्या अर्थाने यशस्वी आणि प्रेरणादायी आहे.

''ज्ञानाची ज्योत तेवत ठेवणे, संस्कारांची बीजे पेरणे आणि माणुसकीचा सुगंध पसरवणे'' – हीच माझ्या शिक्षणवारीची खरी फलश्रुती आहे.

शोभना हेगडे
कलाविकास मंडळ

◆❖◆❖◆

कै. हेमा सुधीर जोशी कविता (इंग्रजी)

"Where My Heart Belongs" "Among Smiles and Chalks"

My school stands as a sanctuary of enlightenment,
A sacred space where aspirations find fulfillment,
Its corridors echo with stories untold,
of young hearts discovering courage and gold.

My classroom is not by walls alone,
It is a vibrant universe where seeds are sown.
Where curiosity spacer, lively and free.
And minds are nurtured to think and to be.

Each desk is a witness to journey begun
To questions explored and victories won.
The blackboard transforms into a canvas divine.
Where ideas take shape in each thoughtful line.
Mistake are not failures that lead to despair.
But gentle reminders to lean and repair,
Each effort ignites a relent flame.
Encouraging growth beyond face or shame.

My students are jewels in a radiant crown,
Each one unique, no two alike are found.
Their eyes shimmer brightly with dreams yet untold.
A because far richer than silver or gold.
For in their smiles, my whole world swifter
My school, my class, my students .....my world

Geeta Kumar
Orion

◆❖◆❖◆

"My School, My Class, My Students are My World"

In the morning light, my school stands bright,
With walls that echo dreams in flight,
Each corner filled with laughter and cheer,
A place I cherish, year by year.

My classroom is a little universe,
Where stories bloom and minds immerse,
with every lesson, big or small,
I watch young stars begin to glow.

Rows of faces, curious and kind,
with questions dancing is each mind,
Every child a world so new,
with endless wonders to pursue.

Their giggles ring like joyful song,
A melody that lasts lifelong,
In every smile and every try,
I see their spirits touch the sky.

Through ups and downs, we learn and grow,
More than just things we come to know,
we build a bond so pure and true
In all we say and all we do.

For their dreams, my hopes take flight,
In their success, my heart feels light,
My school, my class, my guiding role,
My students are my world my soul

My students are my pride, my delight -
They are my world, my shinning light.

Mayuri K. Potdar
Orion

◆❖◆❖◆

माणिक लोटलीकर असेंब्ली हॉल, वाशी, नवी मुंबई
श्री सत्यनारायण पूजा व उद्घाटन सोहळा - ११/०२/२०२६

आय.इ.एस्. कला विकास मंडळ, वार्षिक पारितोषिक वितरण समारंभ - २५/०३/२०२६

Bhoomi Poojan Ceremony Of
MANIK LOTLIKAR EDUCATION TOWER
IES Skill - Tech University, Mumbai 02/04/2026

पद्माकर ढमढेरे स्मृतिशिल्प उद्घाटन सोहळा - ०९/०४/२०२६

आय. इ. एस्. संस्कृत शिक्षक प्रशिक्षण वर्ग – मे २०२६
समारोप समारंभ – दिनांक ५ जून २०२६

प्रमख पाहुण्या :– श्रीमती कांचन जोशी

पारितोषिक वितरण, श्री शैलेंद्र घारसे
संस्थेचे मानद सचिव मुख्य कार्यकारी अधिकारी

संस्थेचे विश्वस्त श्री सतीश नायक सर
विद्यार्थ्यांचे कौतुक करताना

प्रशिक्षण वर्गातील - पुरुष विद्यार्थी

प्रशिक्षण वर्गातील विद्यार्थी, मार्गदर्शक शिक्षकांसमवेत

आय. इ. एस्. कला विकास मंडळ आयोजित
"ती येते आणिक जाते" - दीर्घांक - १३ जून २०२६
नाटकातील कलाकार, लेखक, दिग्दर्शक, तंत्रज्ञ मंडळींचा
आय. इ. एस्. पदाधिकाऱ्यांतर्फे सत्कार

IES Ganesh Nagar Vidyalaya

Secondary School, Titwala (E)

IES Ganesh Nagar Vidyalaya Secondary School, Titwala (E), organized a tree plantation activity under the theme "Ek Ped Maa Ke Naam". Students of Std VIII enthusiastically participated in planting saplings along with teachers, promoting the message of environmental conservation. The activity aimed to create awareness about the importance of trees and inspire students to contribute towards a greener and healthier future. Through this initiative, students learned the values of responsibility, care for nature, and sustainable living. The programme was conducted successfully with great enthusiasm and active participation from all.

अभिनंदन!

श्री. सतीश रामा नायक - विश्वस्त, इंडियन एज्युकेशन सोसायटी

अत्यंत आनंद व अभिमान वाटतो की, रविवार दि. २९ मार्च २०२६ रोजी प्रतिष्ठित टाइम्स फूड अवॉर्ड समारंभात, आपल्या इंडियन एज्युकेशन सोसायटी चे विश्वस्त श्री सतीश रामा नायक यांना ''होप अँड हॉस्पिटॅलिटी अवॉर्ड'' अंतर्गत VFM विभागातील मानाचा ''लिटल जेम्स अवॉर्ड'' बहाल करण्यात आला.

हा बहुमान १९४२ सालापासून रसिकांच्या सेवेत असलेल्या, सुप्रसिद्ध व ऐतिहासिक ''ए. रामा नायक उडपी श्रीकृष्ण बोर्डिंग, माटुंगा'' या संस्थेसाठी प्रदान करण्यात आला. विशेष अभिमानाची बाब म्हणजे, ए. रामा नायक यांनी १९४२ साली स्थापना केलेल्या या संस्थेचे उद्घाटन थोर समाजसेवक व साहित्यिक कै. साने गुरुजी यांच्या शुभहस्ते झाले होते.

हा पुरस्कार नामांकित व ख्यातनाम खाद्य समीक्षक व लेखिका रश्मी उदय सिंह यांच्या हस्ते प्रदान करण्यात आला.

श्री सतीश रामा नायक व त्यांच्या परिवारासाठीच नव्हे, तर इंडियन एज्युकेशन सोसायटी साठी सुद्धा हा अत्यंत अभिमानाचा क्षण आहे. ''ए. रामा नायक उडपी श्रीकृष्ण बोर्डिंग'' हे अनेक दशकांपासून उत्कृष्ट गुणवत्ता, पारंपरिक आदरातिथ्य, सात्त्विक संस्कार व अस्सल खाद्यपरंपरेचे तेजस्वी प्रतीक राहिले आहे.

या मानाच्या व अत्यंत गौरवास्पद यशाबद्दल श्री. सतीश रामा नायक यांचे मन:पूर्वक हार्दिक अभिनंदन! त्यांच्या या उज्ज्वल यशाचा आम्हा सर्वांना अत्यंत अभिमान आहे.

IES Sports Centre Activity 2025-26

IES Sports Centre Activity 2025-26

IES Sports Centre Activity 2025-26

IES Sports Centre Activity 2025-26

IES Sports Centre Activity 2025-26

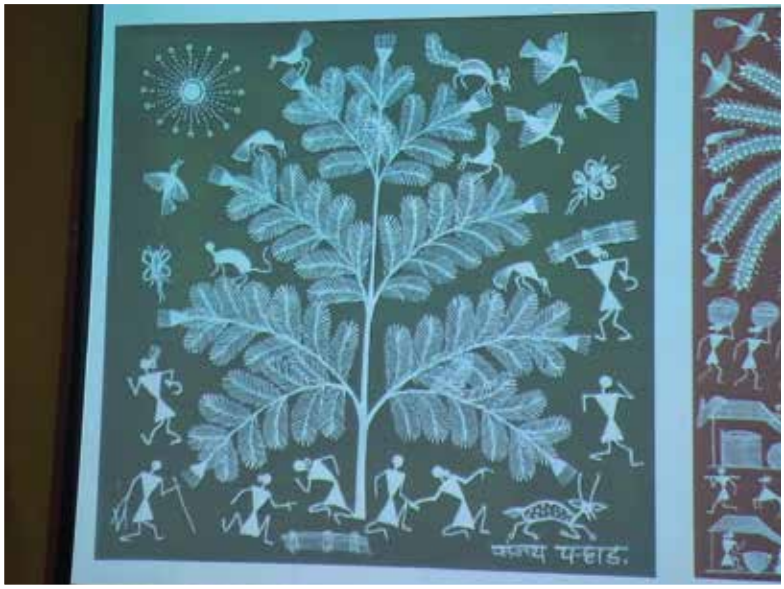

आय. इ. एस्. कलाविकास मंडळ शिक्षक शिक्षकेतर कर्मचारी वारली पेंटिंग कार्यशाळा शनिवार दि २७ जून २०२६

आय.इ.एस्. कला विकास मंडळातर्फे शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचारी, विविध स्पर्धा शनिवार दि. ११/०७/२०२६

आय.इ.एस्. माणिक लोटलीकर एज्युकेशन टॉवर - इमारतीचे भूमिपूजन - २६/०७/२०२६

संस्थेच्या वाटचालीतील एक ऐतिहासिक क्षण - वर्तमानपत्राने घेतलेली दखल

वांद्रे येथे खासगी कौशल्य विद्यापीठ

मुंबई टाइम्स टीम - शनिवार १ ऑगस्ट, २०२६

इंडियन एज्युकेशन सोसायटीच्या विद्यापीठाला राज्याची मान्यता

मुंबईतील वांद्रे परिसरात आणखी एका खासगी कौशल्य विद्यापीठाची भर पडणार आहे. 'इंडियन एज्युकेशन सोसायटी'च्या (आयईएस) प्रस्तावित 'आयईएस स्किल टेक युनिव्हर्सिटी'ला राज्य सरकारने मान्यता दिली आहे.

कौशल्याधारित आणि उद्योगांच्या गरजांशी निगडित उच्च शिक्षणावर या विद्यापीठाचा भर असेल. विद्यापीठासाठी वांद्रे पश्चिम येथे १२ मजली 'माणिक लोटलीकर एज्युकेशन टॉवर' उभारण्यात येणार असून, या इमारतीच्या उभारणीला नुकतीच भूमिपूजनाने सुरुवात झाली.

वांद्रे पश्चिम येथील लीलावती रुग्णालयासमोर या विद्यापीठाचे प्रस्तावित संकुल उभारण्यात येणार आहे. गेल्या १०० पेक्षा जास्त वर्षांपासून मुंबई महानगर प्रदेशात शालेय आणि महाविद्यालयीन शिक्षण क्षेत्रात कार्यरत असलेल्या आयईएसने आता कौशल्य विद्यापीठाच्या माध्यमातून उच्च शिक्षण क्षेत्रात झेप घेतली आहे.

नव्या विद्यापीठात पारंपरिक पदवी शिक्षणापेक्षा कौशल्याधारित, उद्योगाभिमुख आणि बहुविद्याशाखीय अभ्यासक्रमांवर भर दिला जाणार असल्याचे संस्थेकडून सांगण्यात आले. उद्योगाभिमुख तंत्रज्ञान, नवकल्पना, उद्योजकता आणि संशोधन या क्षेत्रांचा अभ्यासक्रमांमध्ये समावेश करण्याचे नियोजन आहे. उद्योग क्षेत्राच्या बदलत्या गरजांनुसार विद्यार्थ्यांना आवश्यक कौशल्यांचे प्रशिक्षण देण्यावरही भर असेल.

विद्यापीठाचे शैक्षणिक केंद्र म्हणून १२ मजली 'मणिक लोटलीकर एज्युकेशन टॉवर'चा वापर केला जाणार आहे. या इमारतीमध्ये अध्यापनासह संशोधन, नवकल्पना आणि कौशल्य विकासासाठी आवश्यक सुविधा उभारण्याचे नियोजन आहे.

mumbai
Mumbai, Thursday, March 5, 2026

IES: A humble beginning for a university in the making

Proposal for IES Skill Tech University likely to be approved this year, says trustee Satish Nayak; Achala Joshi has compiled a book on the journey

Shreya Jachak
MUMBAI

The walls standing tall and spread across three acres of Raja Shivaji Vidyalaya, Hindu Colony, Dadar, hold the history of revolt against the British rule, while being an embodiment of the nationalistic education system based on the values of Lokmanya Tilak.

What started in a modest bungalow near Dadar's Portuguese church has today evolved into a vast educational institute of over 50 schools and three colleges under the umbrella of the Indian Education Society (IES) with 25,000 students.

The roots of this movement lie in Pune, where Tilak, Vishnushastri Chiplunkar and Gopal Ganesh Agarkar founded a school in 1880 to counter the British model of education, which largely aimed at producing clerical manpower for the East India Company. Their curriculum emphasised Indian scriptures, Sanskrit and nationalist thought.

Gopalrao Akshikar, studying in Pune, expressed interest in joining the mission. As the Pune institutions were being managed by the trio, Akshikar moved to the then Bombay Presidency and founded Chhabildas English medium school in Dadar. Soon, five teachers from this school – Nagesh Kale, Krishnaji Barre, Deshmukh, Aras and Koranne – moved out and laid the IES' foundation.

The first batch had just 23 students studying in a friend's bungalow near the Portuguese Church. It was also the first school with Indian values to have a uniform. The institution was initially named the King George English School, marking King George V's visit to India, before shifting to the Hindu Colony, the city's first planned neighbourhood. In 1918, they also started the first girls' school in Dadar.

In 1924, Kale purchased land in the Hindu Colony, giving the school a permanent base. The nationalist spirit remained evident in 1942, when the students participated in the Quit India rally at the Gowalia Tank. A defining moment came when headmaster S V Nabar encountered his former student, businessman Manik Lotlikar, in the market and reprimanded him for distancing himself from the institution that had shaped him. Lotlikar then began actively managing school affairs, said Achala Joshi, the seniormost trustee of IES.

On Lotlikar's initiative, educationist, former University of Bombay vice-chancellor and seasoned politician N G Chandavarkar visited the school. He extended his support and advised forming a governing council for better management. In 1917, the IES was formally established.

In 1974, the school was renamed Raja Shivaji Vidyalaya and adopted Marathi as its medium of instruction. Over the years, it transitioned to a semi-English format, while one IES institution switched from the state board to the Indian School of Secondary Education, other non-state board schools also started coming up. Over 50% of the schools under IES continue to remain semi-English medium. However, changing educational preferences took a toll on the legacy institution. In 2025, IES's Nabar Guruji Vidyalaya in Dadar, the oldest Marathi-medium school, closed.

Interestingly, majority of the governing members of the IES are alumni. Carrying the torch forward, the institute aims to establish a university. "We have started building the university on the Bandra campus where there will be a ground-plus-ten-storey building. The proposal for the IES Skill tech university is expected to be approved this year. It will be run on a hub and spoke model so that the students in all campuses across the institution can study the courses designed by the university," said Satish Nayak, IES trustee.

The history of the 50 schools, three colleges and the upcoming university have been compiled by Achala Joshi in a book set to be released soon. "With very little documentation available, it took me over eight years to only write the first chapter. The history and legacy has to be documented, so I took the onus myself to do it," she said.

(This is the first in a series of reports on institutions that have made Mumbai what it is today)

FPJ INITIATIVE

ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಸರಕಾರದಿಂದ ಐಇಎಸ್ ಸ್ಕಿಲ್ ಟೆಕ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅನುಮತಿ

ಮಣಿಕ್ ಲೋಟ್ಲೀಕರ್ ಎಜುಕೇಶನ್ ಟವರ್‌ಗೆ ಭೂಮಿ ಪೂಜೆ

ಮುಂಬಯಿ, ಜು. 29: ರಾಜ್ಯದ ಖ್ಯಾತ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲೊಂದಾಗಿರುವ 108 ವರ್ಷಗಳ ಇತಿಹಾಸವುಳ್ಳ ಇಂಡಿಯನ್ ಎಜುಕೇಶನ್ ಸೊಸೈಟಿ (ಐಇಎಸ್) ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ರಾಜ್ಯ ಸರಕಾರವು ಐಇಎಸ್ ಸ್ಕಿಲ್ ಟೆಕ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ಅನುಮತಿ ನೀಡಿದೆ.

ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾವಿತ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕಾಗಿ ಬಾಂದ್ರಾ ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿನ ಲೀಲಾವತಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ಮುಂಭಾಗದ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಳ್ಳಲಿರುವ 12 ಮಹಡಿಗಳ ಮಣಿಕ್ ಲೋಟ್ಲೀಕರ್ ಎಜುಕೇಶನ್ ಟವರ್ ಕಟ್ಟಡಕ್ಕೆ ಜು. 26ರಂದು ಭೂಮಿಪೂಜೆ ನೆರವೇರಿತು. ಈ ವೇಳೆ ಐಇಎಸ್ ಆಡಳಿತ ಮಂಡಳಿ ಸದಸ್ಯರು, ಟ್ರಸ್ಟಿಗಳು, ಶಿಕ್ಷಣ ತಜ್ಞರು, ಹಳೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು, ಹಿತೈಷಿಗಳು, ವಾಸ್ತುತಿಲಿಗಳು ಹಾಗೂ ಗಣ್ಯರು ಉಪಸ್ಥಿತರಿದ್ದರು.

ಈ ಸಂದರ್ಭದ ಐಇಎಸ್ ಪದಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಮಾತನಾಡಿ, ಸಂಸ್ಥೆಯು ಮೇಲಿಟ್ಟಿರುವ ವಿಶ್ವಾಸಕ್ಕಾಗಿ ರಾಜ್ಯ ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಕೃತಜ್ಞತೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ, ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟವೆನಿಸಿದ ದಿಟಿ ಮೌಲ್ಯಾಧಾರಿತ, ನವೋದ್ಯಮ ಮಾಣಿಕ್ ಲೋಟ್ಲೀಕರ್ ಅವರ ಯುತ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಗೌರವಾರ್ಥ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯ ವಿಶ್ವಮಟ್ಟದ ಈ ಶಿಕ್ಷಣ ಗೋಪುರವು ಹೊಸ ಶಿಕ್ಷಣ ಒದಗಿಸುವ ಬದ್ಧತೆಯನ್ನು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಶ್ರೇಷ್ಠಣಿಕ ಪುನರುಚ್ಚರಿಸಿದರು. ಐಇಎಸ್ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿ ಸಲಿದ್ದು ಬೋಧನೆ, ಸಂಶೋಧನೆ, ನವೋದ್ಯಮ ಹಾಗೂ ಕೌಶಲಾಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಅತ್ಯಾಧುನಿಕ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲಿದೆ ಎಂದರು.

ಈ ಯೋಜನೆಯು ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಆಯಾಮ ನೀಡುವ ಜತೆಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು, ಕೈಗಾರಿಕೆ ಹಾಗೂ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲಿದೆ ಎಂದು ಐಇಎಸ್ ತಿಳಿಸಿದೆ. 1918ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದ ಇಂಡಿಯನ್ ಎಜುಕೇಶನ್ ಸೊಸೈಟಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಮುಂಬಯಿ ಮಹಾನಗರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ 50ಕ್ಕೂ ಅಧಿಕ ಶಾಲೆಗಳು ಹಾಗೂ ನಾಲ್ಕು ಕಾಲೇಜುಗಳನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದು, ಸಾವಿರಾರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡುತ್ತಿದೆ. ಆಡಳಿತ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ, ತುಳು-ಕನ್ನಡಿಗರೂ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವುದು ವಿಶೇಷತೆಯಾಗಿದೆ.

"My School, My Class, My Students are My World."

At IES orion, in a room so bright,
Where tiny footsteps begin their flight,
My Nursery class, so pure, so true,
My three-year-olds-my world in view.

Day one arrives with teary eyes,
Soft goodbyes and silent cries,
Little hearts still wrapped in home,
Not yet ready to be alone.

But days go by, and slowly then,
They smile, they laugh, they trust again,
Two weeks pass a change so sweet,
They find their place, their world complete

An hour grows to three each day,
with routines guiding them on their way,
A challenge faced with courage small,
Yet growing stronger, one and all.

They sing their rhymes with actions wide,
They dance with joy they cannot hide,
Through games and play, they learn and grow,
More than they will ever know.

In every task, in every art,
They build their mind, their soul, their heart
From fine motor skills to thinking deep,
Foundations strong they slowly keep.

With colours bright, they paint their dreams,
With sand-traced letters, learning gleams,
Counting beads on tiny strings,
Creating magic in simple things.

Finger paints and paper torn,
Little artists being born,
Each small step, a victory grand,
Guided by a gentle hand.

I, Miss Shilpa Samala, stand each day,
In love with this beautiful, growing way,
A mother, teacher, guide and friend,
On whom these little hearts depend.

With pride I watch them learn to be,
Independent, confident, joyful free,
From opening tiffins to bags they wear,
Each moment shows how much they care.

And in their growth, my heart does find,
A deeper peace, a joy refined,
For in their smiles, my purpose stays,
Lighting up my every day.

To be a teacher, a role so noble,
To shape young lives, so pure, so able,
I feel content, fulfilled and true -
For I learn as much as I teach them too.

In IES Orion's loving space,
I see each child, each shining face,
For I am a teacher, I truly see,
Because my students believe in me.

Experience grows with every day,
In every smile, in every play,
For without these children, pure and bright,
My path would miss its guiding light.

With folded hands and a grateful heart,
To God, my parents - my very start,
To teachers who shaped the values I hold,
Their wisdom lives in stories told.

Because of them, I stand today,
To guide my little ones on their way,
To inspire young minds, so eager so new,
And help them see the world I knew.

A heartfelt thanks to parents dear
Who trust our care, who hold us near,
For IES Orion, with vision strong,
Where holistic growth has always belonged.

With values deep and learning true,
We nurture each child in all they do,
Not just lessons from book and pen,
But shaping kind and thoughtful men.

Jai Bhavani ! Jai Shivaji ! we say with pride,
With history and courage by our side,
In Raja Shivaji's legendary space,
We carry forward a timeless grace.

A privilege it is, beyond all measure,
To teach these children - life's true treasure
In a campus rich with a noble story,
Guiding young minds toward their glory.

With every child who learns to stand,
I see the future of our land,
And in this journey, I humbly play,
A small, yet meaningful, guiding ray.
Thank You !

Shilpa Samala
Orion Kindergarten

"My School, My Students, My Class, My World."

In little Footsteps that enter my door,
I see a universe waiting to explore,
Tiny hands with dreams so wide,
In their laughter, my purpose resides.

My school is not just walls and space,
Its a temple of love, a nurturing place,
Where every corner softly whispers,
stories of blooming hearts and thinkers.

My students, my stars, shining so bright,
Each one a future glowing with light,
In their innocence, pure and true
I see a beautiful world anew.

I am Namrata, a guide by heart,
Nurturing value right from the start,
Not just teaching what books may say,
But shaping lives in my own way.

Through you breaths and moments still,
I teach then calm, strength, and will,
little minds learning balance each day,
Growing withing in a mindful way.

From art and craft to colours so bright,
Last year's exhibition was pure delight,
Tiny hands created, hearts full of cheer,
Moments I will always hold dear.

With dancing steps on annual day stage,
confidence blooming at such a young age,
From ESP roots to cave so deep
Each child's emotion I gently keep.

My class, my world, my pride, my way,
Where I grow with them every day,
For my school, my students, I truly say -

You are my world, in every way

Namrata Arekar
Orion (ICSE), KG Section

"My School, My Students, My Class, My World."

My school is my happy place,
A warm and loving little space.
My class is full of joy and cheer,
with smiling faces I hold dear.

My students are my shining stars,
Each one special, just unique as they are,
They learn, they laugh, they grow each day,
In their own bright and wonderful ways.

Chalk and Dusters, books and pens,
Every lesson comes from the heart and brain
Together we dream, together we grow,
There is so much we all can know!

My school my class, my students all,
Are my whole world,
And my dream come true
With love and care, I guide their way,
And learn from them, each passing day,

Aparajita Sarkar
Orion School

◆❖◆❖◆

My School, My Class, My Students are My World

My School is a place of happy start,
It stays forever close to my heart,
Where bright young dreams begins to rise,
Like smiling stars in open skies.
My class is filled with learning light,
We read our books and feels so bright,
We laugh, our grow, we learn with care,
And make each moment bright and fair.
I guide them gently everyday,
To choose the good, to find their way.
I give them hope to stand up tall,
And rise again if they ever fall.
My school, my class, my world so true,
Together we build a better view,
In every clan I clearly see
A brighter world for you and me.

Nikita M. Sane
Manik Vidyamandir

"My School, My Class, My Students are My World."

My school, my class, my students, my world,
Where tiny questions are always hurled,
"Ma'am is homework really a must?"
"Yes", I reply ..... While gaining their trust

Chalk in my hand, smile on my face,
Trying to keep up their learning pace.
One wants water, one wants glue,
One says, "Ma'am, I finished.... can I go to loo?"
"My pencil broke !" " My erase fell!"
"My friend is talking!" - they quickly tell.
One is dreaming, one draws a car,
One thinks Lunch break is never too far!
"My dog ate homework," The classic line,
Creative excuses, truly divine!
One forgets book, one forgets pen,
Yet they forget .... and forget again!

Bell rings loudly - what a sound'
Suddenly angels are nowhere found
Running faster than athletes in race,
Lunch boxes open at lightning pace !

Yet when they smile and softly say
"Teacher, we enjoyed school today,"
All the noise just fades away,
And makes my tired heart happy and gay.
My school, my class my bring some whirl,
But my students are truly my world

Chetna Puneet Vig
Orion School

"My School, My Class, My Students are My World."

My school is not just walls and space,
It's tiny dreams in every place,
It's little shoes that runs around,
And laughter - my favourite sound.

My class - Jr. K G golden sun,
Where every day is full of fun,
I walk in thinking "Be strict today...."
But one "Swati Teacher" and I melt away !

"Teacher, look !" - a drawing so sweet,
A purple sun and a green - apple tree!
"Teacher, see I wrote my name!"
(It's upside down - but I praise the same!)

"Teacher, he pushed !" "Teacher, she cried!"
"Teacher, sit here, be by my side!"
So many stories, big and small,
And somehow - I remember them all.

One sleepy head, one Chatter box,
One hiding crayon's in their socks !
One gives hug without a reason,
Every single day, every season.

Lunch time comes ... my heart just melts,
"Teacher Share" is what it felt,
Tiny hands with food to give,
Teaching me a better way to live.

Sometimes I'm tired a little low,
But these small hearts always know,
A sudden hug, a smile so wide,
And all my worries run and hide.

Their love is pure, no doubt, no fear,
The kind that wipes away each tear.
And what I give comes back to me,
In way so deep, so honestly.

I teach them letters, numbers, rhyme,
But they teach me love, every time,
In their innocence, I clearly see
The happiest version of me.

So yes, it's loud, it's wild, it's fun,
In Jr. KG Golden Sun,
Because with every laugh and twirl,
My students are my whole wide world.

And I am proud, as all can see
They are not just kids..... they're family to me.
Your own Swati Teacher, full of cheer,
Loving you more with every year.

Swati Milind Sable
Orion School, Kindergarden

Where My Dreams Began
My School - My Pride - My Strength

Like roots that hold growing tree,
Amenity has always nurtured me.
Though every step, through every stride,
It stood beside me-my strength, my pride

Like a child safe in a mother's womb,
My school became my sweetest home.
Whatever I am and hope to be,
It's loving arms have shaped me.

Within these walls, I found my way,
A brighter dream in everyday.
From timid steps to voices strong,
It taught me where I belong.

My teachers guiding stars above,
They filled my heart with care and love.
With wisdom deep and patience rare,
They built my future with tender care.

My friends the colours of my sky,
with them, even time would fly.
In laughs and tears, in work and play,
We made memories that forever stay.

These classrooms echo stories untold,
of fearless hearts and futures bold.
Each lessons learned, each values gained
A treasure that will always remain

Today I stand at this goodbye,
With a heavy heart and teary eye.
Yet deep within I truly know,
This is not an end, but a chance to grow

Stars are many the moon is one,
Schools are many - but mine outshine everyone.
Proud to be an Amenite, I say,
This bond will never fade away.

If we are brave enough to say goodbye,
Life rewards us with a new "hi".
Though paths may change and distances glow
Our hearts will stay connected, I know

So here I leave, but not a part,
My school still lives within my heart,
Forever grateful, forever tied-
My Amenity my school....
My pride.... my strength

Shreya Jain
Orion school

My School - My Class,
My Students are My World

My world has angles cutee
They are my school, my class and my beauty

My students enter with smiling face
and fills the class with love and grace

They fall they cry,
But they never forgets to give a new try

My class always has, one is talking,
One is fighting, one is drawing instead of writing

My students fills world of mine
always with laughter and shine

I wander without them, My life
will be incomplete, It seems .....

Naughty, Smart, gentle and cool
my cute little world is most beautiful

Gurmit Kaur Matharu
Eng. Med Primary School, Bandup.

My School - My Class, My Students Are My World

My school is not just bricks and boards,
It is the sound of tiny footsteps
running late,
The smell of chalk dust,
The buzz before the frist bell rings.

My class is truly a mosaic,
Not perfect, not silent, not
always neat -
But beautifully alive.

There is the shy child who whispers answers,
The talkative one who cannot sit still
The artist who fills margins with drawings,
The dreamer who stares out of the window.

The helper who always shares things
Each one different,
Each one important.

Their laughter is sometimes too loud
Their questions never end.
They forget homework
They fight and make up in five minutes

And yet, when they smile at me,
when they say, "Teacher, see what I did!",
That is when I know
This is my world

I am not just teaching lessons,
I am wiping tears.
Tying shoelaces
Listening to stories, about lost pencils
and new puppies.

Clapping for small victories,
Every day, we learn more than subjects.
We learn kindness, patience, courage

And in their growing confidence,
In their improved Handwriting,
In their brave attempts to speak,
I see the light - not magical,
not distant; but real.

A light that shines in ordinary moments
And maybe - they think I am guiding them.
But truly - They are teaching me too

Swarnalakshmi M. Gounder
Eng. Med Primary School, Bandup

My School, My Class, My Students are My World

IES KG Ashlane, the one & only
which imparts knowledge, education
follows globalisation, yet truly Indian.

Spreads awareness, love & care,
& wishes to impart insight
from tiny ones to their parents,
through wisdom of eyesight.

The young minds are moulded,
to adapt all the domains,
the learning outcomes are excellent,
when together cherished & trained.

My KG is a ray of hope
for all the beloved tiny tots
as they grow up with values & morals,
& learn to respect one & all

IES Ashlane KG the lifeline
to all its community,
I wish the branches of this huge tree
blossom & bear fruits.
multifaceted & best personality

Geetanjali Y. Desai
KG Ashlane, Dadar (W),

My Students ..... My World !

My students are my shining light,
My hope, my dream, my guiding sight.
In every step, in all you do,
My world begins and ends in you.

You are my God, in you I pray,
A living temple every day.
Not made of stone, nor carved above,
But built with trust, with care, with love.

I stand for you, you stand for me,
A bond of truth and dignity.
Through trials faced and lessons learned,
A flame of wisdom brightly burned.

This world may glitter, false and wide,
With hollow truths it tries to hide.
But do not bend, do not just flow,
Stand tall with values, let them grow.

Let honestly be your shining guide,
Let kindness always walk beside.
Be brave in heart, be pure in soul,
Let goodness be your lifelong goal.

For in your dreams, I clearly see,
The future of our destiny
My students dear, forever true-
begins with You!

Amit Vijay Bhojane
PDEMP

◆❖◆❖◆

My School, My Class, My Students are My World

My school stands tall like a guiding light,
A place of hope, a future bright.
With every bell and every day,
It shows young minds a better way.

My class, a space of hope and cheer,
Where every voice is free and clear.
Through laughter, questions, work and play,
We build tomorrow, day by day.

And my students.....
Ah, they are not just names in a register
They are sparks.... waiting to become flames.
Some quiet, some restless, some unsure-
But each carrying a future I cannot yet see.

I teach them lessons written in books,
But they teach me lessons written in life.
Patience..... when they struggle,
Joy... when they succeed.
And faith..... when they try again after falling.

Every smile they give becomes are reward,
Every tear they shed becomes my responsibility.
And slowly, silently, they become part of me-
As I become a part of them.

So I stand here, not just as a teacher..... but as a believer.
A believer in every child who walks into my class.
And I realize, again and again -
My school is my breath.....
My class is my heart.....
And my students.....
ARE MY WORLD

Pooja Rapolu
PDEMP School

◆❖◆❖◆

My School, My Class, My Students are My World

In the bustling heart of Mumbai's lively streets,
Stands my school, where every morning greets.
With laughter echoing down the corridors wide,
A second home where dreams and hopes collide.

My classroom, a cozy nest of coloured walls,
Chalk dust dancing as the sunlight falls,
Desks in rows, yet hearts beat as one,
Here learning blooms beneath the rising sun.

And then there are my students, bright and true,
My little stars, my sky of 'every hue.'
With curious eyes and questions bold and free,
They paint my days with joy and possibility.

When they call me "Teacher" with voices sweet,
My heart swells full, my world feels complete.
They are my reason, my purpose, my light,
Turning ordinary movements into something bright.

My school, my class, these walls I hold so dear,
But my students..... they are my world, crystal clear.
In their growth I find my greatest pride,
For in their hands, the future opens wide.

They are my mornings, my laughter, my song,
In every lesson, with them I belong.
My school may have gates, my class may have a door.
But my students are my world.... forevermore.

Pooja Gawade
PDEMP School

My School, My Class, My Students are My World

My world is not so big, so wide,
It's not in books I keep with pride.
It's not in lands I've never known
It's right here, by my side.

My school it make with morning prayer
With tiffins shared and burdens bare.
It teachers me as much I teach
And hope can live in broken speech

My class has laughs and bright wide, eyes,
Scraped knees and dreams that learn to rise.
It's fifty futures in one room,
Each doubt a seed, each win a bloom.

My students are my world, it's true
They learn from me, I learn too.
I teach them sums, I teach them right,
I teach them how to share their light.

When they grow up and stand up tall,
When they are kind and help all,
I'll know my work is truly done.
My school, my class - my world is won.

Sunanda Sandeep Ramadhin
PDEMP School, Hindu Colony, Dadar

◆❖◆❖◆

My School, My Class, My Students are My World

I do not count my world in miles or maps,
Nor in the noise the busy city makes.
My world begins where the school bell taps,
And ends where a child's curiosity wakes.

My school-these walls that learn my name,
These corridors that hold my everyday.
Not made of brick, but made of aim,
Where young minds come to find their way.

My class - a room, yet more than four walls,
A garden where I plant a thought, a seed
In every question, in every call,
I see the person they are meant to be.

My students-my laughter, my pride, my test,
Their doubts, their dreams, their fearless why
I teach them, yes, but I confess-
It is from them that I truly learn to fly.

So, do not ask me of the world outside,
of Fame, of wealth, of grander schemes.
For I have found my place, my pride-
My school, my class, my students.... are my dreams.

- Ms. Madhuri R. Belsarkar
Manjarli Vidyamandir, Badlapur (W)

◆❖◆❖◆

Life is hard
but
not impossible.

My School, My Class, My Students are My World

Although my school stands in the interior heart of our city.
Then too it has become the integral part of my life.
One who glances it from the beginning till the end.
Surely would realise the depth of its motto-
Value addition through education
It doesn't only focus on academics
We (teachers) know how to fill the colours of Indian culture and traditions on student's raw mind.
As festival celebrations can nurture little kids life.
Skill of sportsmanship developed through collaboration Brotherhood.
IES Manjarli Vidyamandir's students with full confidence participate in tournaments & Annual sports meet.
They play with fun and win with pride.
Sowing seeds of bravery, Patriotism and sacrifice.
We teach to respect the bravery of each and every patriots.
Our students try to enact and dramatize their character and make them alive.
My School through co-curricular activities makes remarkable the importance of each and every field/ profession in social life.
As they are the pillars of our modern progressed life.
My classroom is full of dreams where students explore and learn. With deep curiosity their imagination skills blooms.
And thus they can debate on space oceans and widely spread facts of life.
My students pure heart and innocent smile.
And their belief on me as their mother figure.
Makes me more duty - bound.
I promise to be a good mentor, strength and students inspiration in every walk of life.
Hope in future if could be a very minor part of their successful life.
I thank God for nourishing, deep trusted and life long bond in students and me.
My school My Class My students are my world.

Pushpa Lahase
Manjari Vidyamandir, Badlapur (W)

My School, My Class, My Students are My World

My school the gate when I enter
reminds me, I am here for a purpose.
My class, the room when I enter
reminds me, I am here to teach.
My students, the look when I enter
tells me, we are waiting for you.

For a teacher, a school or class
does not matter
For a teacher, what matters the
most is her students
For what best, she is able to give them
With the amount of time, she has
to spend with them.

For a teacher, a child's smile is like,
the sun shining down on her.
A child's laugh is like the room.
Suddenly bursting into music,
A child's tear is like the river,
Flowing beneath her feet dry.

For every teacher a student,
is a world
They are not remembered the year,
they were in her class
They are remembered as her
Students for a life time

The love, the care, the affection,
that the children get by their teachers
Leaves a lasting impact on them
for a lifetime

Not always love and care,
Sometimes even shouts and scolding
for good reasons.
Makes the child remember that,
Yes, what I am today, is because
of my teacher, who scolded
me to make me a better person.

My students are my world,
I will love them always,
They will always hold a special
place in my heart.
Coz, what I am today is only
because of my students

Lubna A. Khan
KG & Balodyan, Hindu Colony, Dadar

My School, My Class, My Students are My World

My school is not just walls and ground,
It's a place where love is always found,
In every corner, soft and true,
Live little dream's that slowly grew.

My classroom is bright and clean,
The happiest place, I have ever seen
With desks and books all in a row,
It's where we learn and grow.

Oh! my children are sweet and wise,
With little hands and curious eyes.
They try their best in all they do,
Learning things both old and new.

My school is like a temple to me,
A place of love and purity,
Each day I come with hope and care,
To guide my children everywhere.

My children grow, laugh and play,
Making my world happy each day.
With every step, with all they do,
My love for them grows strong and true.

My children are my world so sweet,
Making my life full and complete.

Avanti Dikshit
KG Hindu Colony

My School, My Class, My Students are My World

My school, my class, my students are my world
"Good morning, teacher!"
The cheerful greetings dear.
I stop into the world of delight
Where future wait's with dreams bright
Lighter smiles, laugh, shy or bold,
Everyone has some story untold.
Trying to open the 'chest of gold'.
To witness the soft hearts and pure souls.
I could see a spark or a glowing star,
Somewhere a deep or a blunt scar.
Trying to stand beside them.
Trying to apply some ointment.
I see the dreams growing up.
I see the saplings flourishing.
The values taught, the stories told.
Turning the minds with gentle thoughts.
I hope this little world of mine,
Will change the real world to pure delight

Manisha Sameer Vichare
Eng. Med. Pri. School, Charkop, Kandivali (W.)

My School, My Class, My Students are My World

My world through my Eyes
To the world, I may be just a teacher - but to me, my world is my school, my classroom and the little souls within it.

My students may have tiny hands and feet,
but they carry the biggest hearts and endless love
They are beautiful yet strong.
mischievous yet full of unique talents.
They are curious, vibrant and endlessly amazing,
they are the future of our world.

That future lives right here, in my classroom,
Where little minds begin to explore,
where curiosity finds its wings,
and where dreams quietly take shape.
They are not just my students.
They are my purpose, my mission, my joy.

My classroom is my universe with in the school,
a space where we learn, grow and discover together
And my school is the heartbeat of my world,
Where we nurture young minds with values,
fill their hearts with humanity.
and give them the courage to rise,
to face challenges and to soar

This is not just my profession,
This is my world.

Anagha Anaokar
Kindergarten Hindu Colony

My School, My Class, My Students are My World

From morning alarms to rushing each day,
Packing my bag and I'm on my way.
Through crowded trains and busy roads,
My heart feels happy as I reach my school,
My 2nd home

As I step inside the school gate,
little voices call "Teacher wait!"
That one moment so pure and true
Reminds me how lucky I am to do what I do.

My school is lively happy and bright,
similing faces full of light.
In every corner joy I see,
This beautiful place means so much to me.

My Principal guides me calm and wise.
Colleagues support is always by my side.
Helping hands in work and play,
together we make school a happy place.

My colourful classroom full of cheer,
little laughter everywhere here.
Messy hands and similing faces,
fills my world with love and grace

"Good morning, teacher!" they say,
with tiny hugs that light my day.
In those moments I truly feel,
a love so pure so deep so real.

Their babble tacks their sparking eyes,
their simple joys their sweet replies.
Heal my worries in quiet ways,
Fill my heart through all my days.

They are my therapists loving and kind,
healing every worry of my mind.
No appointments needed no words to say,
Just one worm hug takes it all away.

My school, my class, my world so true
every smile begins with you.
This is not just a job I do,
you are the reason I love what I do.

Rajjvvee Kadam
KG Hindu Colony, Dadar, East

My School, My Class, My Students are My World

"Chalk and board, books and cheer,
Moments, I truly hold so dear
In every laugh and every word
A world of wonder can be heard.

My students are my shining stars,
Each one special, near or far
With every question that they ask
They make my teaching a joyful task

My classroom is my little face,
Filled with smiles on every face
Tiny dream and curious eyes
Reaching up to touch the skies

Not just a room with desk in line,
But a place where young heart shine,
My students and classroom bright and true
Are my whole world-my dream come true.

Shital M. Dubey
Ganesh Nagar Vidyalay, Titwala

My School, My Class, My Students are My World

A classroom is a string made of beads & Jewels
Where hundreds of eyes & innocent minds dwell.
Pencils scratching & tiny minds ready to bloom,
The walls of wisdom - the voices call in the room.

As I walked into my classroom,
    Fallowed me thousand of gazes,
Forcing me to push a side my thoughts,
    Sorrows and anger that blazes,
And setting my mind & heart on a happy mode.
This is how, for years together, my life rode,

Words fill in & the knowledge like a river flows,
with seeds of concepts & values each of the mind glows,

In the classroom, I find my way,
    learning day by day,
It is not only they who learn,
    but I earn love & respect along the way.

In empty rooms, we quietly wait,
For next year's minds to cultivate,
years roll by, students change,
yet, my purpose stays the same,
Each year, classes leave something new,
Forever we stay in the hearts of few.

Since new rules have been imposed,
    things have changed a hit,
Yet we breathe in lessons & patterns,
    with an overall new kit.

NEP's learning, teaching, playing all well articulated,
With happy class, joyful dopamine circulated

With folded hands, I humbly pray
To be in the class with students everyday
Bless me with your grace D Swami!
A 'Teacher' my every life's destiny.

Minal S. Attarde
Ganesh Nagar Vidyalay Titwala

My School, My Class, My Students are My World

School means a garden, blooming bright,
With lovely flowers and trees in sight.
All teachers are plants, so kind and tall,
Ready to give shade when heat may fall.

Small, tiny plants, one by one,
I tend them gently, under the sun.
I am the gardener, patient and true
Helping each flower grow bright and new

I am not only the mother of one,
In my class, I'm mother to everyone.
A mother of a thousand, I proudly say,
Guiding each flower, day by day.

My students are not just students to me,
They are my joy, my pride, my legacy.
So much they trust, so much they see,
They open their hearts and learn from me.

Earning gives me no joy, no peace of mind,
Unless my little flowers show love that's kind
Each morning I wake with thoughts anew,
of what to teach, of what to do.

Each afternoon they work with me,
And help fulfill what I for see.
Together we turn each thought to light,
And watch our garden bloom so bright

My students are my world of happiness
For them I offer each prayer I address.
I pray to God each and every day,
Please let my kids walk a noble way.

Because I care, and care for you,
In everything you say and do.
I love my students, this is why,
You're all my world beneath the sky.

So this I vow, as seasons move,
My garden grows with light and love.
For every flower, big or small,
My students are my world, my all.

Priti S Manna
Ganesh Nagar Vidyalay, Titwala

My School, My Class, My Students are My World

My school, my class, my students are my world
Every dream, I chase, every flag unfurled,
In my questions, in my smile.
I find my purpose miles by miles.

When the morning bell rings, clear & bright,
I walk through the gates of school,
Corridors echo, with my laughter,
Every day feels just the same,
Full of hope, full of light

Not just chalk & books and lessons plans,
It's the lives we build together,
hand in hand.
You are the reason that makes me
me feel happy & proud.

From shy first steps to speeches bold,
I've watched you break the mould,
Every step, I did it that I hear,
Is worth more than any award
of the year for me.

If I may leave these rooms,
benches and these walls.
But I'll carry my school
In my heart, which will always
stay in my soul.

So here s to you, my class
my kids, my stars,
My pride is always with you,
Where, I feel everyday is a wonderful ride.
With you my clear, I always feel pride

Chanchal Rajesh Obhan
Ashlane KG, Dadar (W),

My School, My Class, My Students are My World

My School, my class,
my students are my world,
With values they are pearled.

My School is an epitome of knowledge,
discipline and moral values
Always ready Always to the rescue.

My class is vibrant and a creative place,
Where each and everyone is accepted
With grace.

My students are hard-working and intelligent
Learning with fun and commitment

My school, my class, my students are my world
Everything and everyone is so well deserved

No one can match the vibrations of these
A Masterpiece with total ease

As rightly Said by the scholars and learned men

May God shower his choicest blessings
On these AMEN.

Vaishali N. Tawde
Manik Vidyamandir

My School, My Class, My Students are My World

My School is very cool,
Like a shaping tool,
Which forms several rules
Where children drive for knowledge in these glowing pools,
For attaining wisdom, flowing through
Our books as fuels.

My class is a vibrant place to be,
Here young minds grow and wander free.
It is evergreen as grass,
Which at times is noisy like an empty glass.
It consists of colourful charts,
By the masters of Art.
And posters bight,
Which fills my kids with wonder and learning light

My students are very curious,
They raise a hand, ask a question,
to learn of stories from distant lands.
Sometimes shakespeare comes alive,
When through characters they revive
I am their guide,
Who takes all of them in my stride
to make them, perform,
And make them conform,
to the school norms.

My school, my class, my students are my world,
Where your talent is unfurled.

Preeti Chadha
Manik Vidyamandir

My School, My Class, My Students are My World

What do you mean - by your world ?
I pondered for myself.
Decades into this profession
The innocent-eager little eyes and faces
Shimmered in my sight.

Not walls, not books, not a time-table tight
Tiny hands raised with questions so bright,

But laughter that rings from morning to noon
And hearts that trust me-quiet as the moon

My world lives in clay and colours - simple and true
In prints and on paper, filled with effort shining through

Natural and wholesome-just like each child
In every spirit tender yet wild.

It lessons beyond what words can say,
In guiding them gently day by day.

Through seasons they come and too soon they go,
My school, my classroom-where little souls grow

Yet leave little imprints that forever stay,
My students-MY WORLD, each single day.

Aditi Prabhu
Manjarli Vidyamandir

Roots of IES, Wings for Tomorrow

Since 1917, Strong roots of IES has grown,
A legacy of care, of hearts that always give,
A place where seeds of knowledge long are sown
Our values guide each child in how to live
Within these walls, our second home stands tall,
Where culture blooms and wisdom beams
the way,
A dwelling where every child is known to all
Their dreams take flight in colours bright
every day
At IES Manik, we foster every core,
Mind and spirit growing hand in hand,
Beyond mere bricks, this institute befits
much more
A guiding light that helps every student to stand
The corridors echos with laughter, bright & free,
Their giggles ring like music through all time,
In every corner lives pure harmony,
A joyful, ever-lingering school day rhyme.
A teacher, I watch young futures rise of shine.
On sturdy grounds where strong traditions story,
In IES culture, shaping mind and heart,
Their soaring dreams now intertwine with mine.

Arti Anil Velde
Manik Vidyamandir

'Where Learning is a Fun'

Step into my class - come take a seat
Where learning and laughter happily meet
Not just books and lessons to do.
But a world of fun is waiting for you !
We count with claps, we read with cheer
Every new word rings loud and clear.
We draw, we sing, we jump, we play,
And learn new things in a joyful way.
Mistakes are welcome, no need to fear,
Every try bring success near.
Questions bloom like flowers bright,
curious minds take joyful flight.
My student sparkle, full of delight,
Turning simple days into magic bright.
With giggles, stories, and games we run,
Because in our class - leaning is fun !
No heavy hearts, no boring rules,
just happy minds in joyful schools.
Together we grow, together we shine,
Making each moment truly divine.
So here we learn with smiles so bright
Turning each day into pure delight
With dreams that grow and spirits high,
Together we laugh, we learn, we fly -
In our class, its clear to see
learning lives and ignorance flee.

Chhaya R Rade
G.N.V. Primary, Titwala

My School, My Class, My Students are My World

Teachers, School, Class and students -
Four pillars, strong and bright,
Wearing learning, filling lives with hight.
A teacher's art : sparkling dreams,
In every little heart.
A teacher is beating heart,
School - where dreams take flight,
Classroom - a space where wrong turn right,
Students - the soul, with laughter bright.
Teaching is not duty for me,
It's love I deeply feel,
Thirty-five years spent, my heart still finds,
Joy words can't reveal.
My school, my class, my students dear,
Are my world, my reason, my melody.
In every smile, tear, small surprise,
I see life though their eyes.
Untied shoelaces, missing teeth,
Giggles, curiosity shining bright,
They teach me to pause, to wonder,
To see the world their way.
A teacher is a guide, friend, cheer,
Wiper of tears, builder of dreams.
Each child, a blooming flower,
Together - a garden more beautiful each day.
I remember Daksh, a litter boy, quiet, unsure,
Till one rainy day he read "C-a-t !" with pride,
Eyes shining - universe inside
Applause from tiny hearts : a lesson
in lifting humankind.
These light bulb moments turn,
"I can't to "I did,"
Building confidence step by step.
They leave, carrying my heart,
As I carry a piece of them.
A teacher's love is endless,
Touching lives for eternity.
They teach me to wonder, dream, and care.
This is my beautiful word -
Where minds are shaped with gentle hands
And love shapes every heart,
The future of the world begins
With what we do.

Nigar Ashfaqullah Khan
English Medium Primary School, Marol

My School, My Class, My Students are My World

Wolrd is not just a word,
But the pulses in my veins,
And the energy of my soul
W → Within my school revolves
a small world of mine
O → Our class stands like a family so fine
R → Refining students for future so bright
L → Learning to do what is right
D → Doing things from heart like an art.
My school, my class comes alive
where young students thrive
Their smiles light up the dullest day
Turning learning into joyful play
This is my world, complete and true,
Not vast oceans or skies of blue
My school, my class, my students -
You are world, year after year.

Sahika Ateeque Shaikh
New Eng. Pri. School, Bandra (E)

◆❖◆❖◆

My World ..... My School, My Students

My School, my students are what I owe,
A place where my dreams and ideas low,
Every child so pure and fair,
has his own share to care.

They help me learn and build,
Guiding me along the life's own way
Every question so mysteriously shared
shows us to be brave and dare.

My students are like a rainbow
a gentle arc of countless lines,
each shade a story, bright & true
painting my days with vibrant views.

In every colour, my dreams take a flight,
I see a spark as they smile without a flight.
With gentle words as I teach thee,
together we turn ordinary light
into a world of possibilities with glee.

Each student as I mould,
Year after year a piece of art so rare,
I explore the ways to dream and dare
Making teaching leaving fun with flair.

My School, my students,
My choice, my purpose, my aim
It's my life, my oxygen,
I breathe, I live .....

Gitanjali Patel
K G & Balodyan

◆❖◆❖◆

True Friends are always together in Spirit.

My School, My Class, My Students are My World

The moment I rise from the bed,
My mind begins to shed,
The thoughts to execute my plan,
For my students to grasp and learn.

As I move my hands fast
To finish my household chores,
My Mind seems to be lost,
In the activities that I chose
To conduct in my class.

My school caters to my financial needs,
While I educate and lead
My students to grow in good deeds,
And showcase their talents in them that hid

When I step into my class
My body and mind relax
For my classroom walls seem to smile
And the things and charts, dance and greet in style.

My students are my heart and soul
Who make my life circle whole
captivating my heart with love and respect
Leaving behind memories onto reflect.

My thoughts revolve around
My school, class and students
For nothing important does it sound
And my mission of teaching and learning takes it swirl.
So I proudly say, " My School, My Class and My Students are My World."

Annamuthu Michael
N.E.P. School

◆❖◆❖◆

**"Success starts with every challange,
not from the comfort zone."**

My School, My Class, My Students are My World

For 6 hours in the light so bright,
I spend my day pure delight.
With children dear around me stay,
At school each day, I almost forget
my home along the way.

My school, my class - my world so true,
For 33 years, the same I grew.
No change I feel in school or children's smile,
Their love and innocence stay all the while.

Their laughter rings, so free and clear,
A melody I hold so dear.
I am attracted to their innocence so pure,
In their little world, my heart feels secure.

Their sweet, continous small complaints,
Like tiny colors a child softly paints.
Their compliments that make me happy,
Their love and care so true and steady.

Their continuous efforts to impress their teacher,
Show their love in every small gesture.
Between lesons and values, day by day,
We learn and grow in a loving way.

We teach, we play, we grow together,
In every kind of changing weather.
This teaching profession, my comfort true,
Brings happiness in all I do.

The learning I gain from them is immense,
And for them too, it is just as intense.
It's all give and take, a beautiful art,
A bond of minds and bond of heart.

My students, my world - I say with pride,
Some are doctors, with healing as their guide,
Some are engineers, building dreams so wide,
Some are CAs, with success by their side.

Their shining futures, strong and bright
Fill my world with endless light.

Bharathi R Kamtam
Marol Pri. Eng. Med. School

My School, My Class, My Students are My World

Each morning as I walk through the gate,
My heart fills up, I cannot wait.
For this is not just work for me,
It is my world, my destiny.

My school is where my dreams reside,
With smiling faces by my side.
The walls may stand in brick and stone,
Yet here I feel I am at home.

My class is full of colours bright,
Tiny hands and eyes of light.
Every letter, every song,
Makes my little world grow strong

My students are my shining stars,
Closer to my heart than all things are.
Their laughter rings like morning chime,
And fills my soul each passing time.

Their first words written, neat and small,
Their first brave steps – I cherish all.
Each smile they give, each doubt they lose,
Feels like a victory I would choose.

I teach them numbers, words and art,
But they teach love straight from the heart.
Their innocence, their trust so true,
Makes everyday feel fresh and new.
So if I'm asked what means the most,
It's not fame, nor wealth to boast.
My school, my class, these children's swirl –
My students are my entire world.

Dipti D Shah
KG Bhandup

My School, My Class, My Students are My World

The beauty of being a teacher does not last for a class, a term or a year.
It's in every single moment, every single day, forever.
Just as I train them for life, not just via books but reality as well,
I express my love for my students, in my own simple way,
When their success speaks, through my poems,I couldn't ask for more.
Hence for a teacher, her school, her students and her children are her world ...

My first step into the lES fraternity.
Was when I was just into my twenties,
Now that I'm almost into my mid-fifties,
I consider myself blessed to be part of more than a century old legacy.
My school is not just a place, where I mark my entry.
It's my karmbhoomi, my entity and my identity.

Most relatives know me not much by my own name.
They struggle with my maiden name and later surname.
But rather they recall me better through my lES's fame.
Here I got the opportunity to evolve and grow.
The pace was steady but never one bit slow,
A learner for life yet going ahead with the flow.

At times I swayed but then came back strong.
Although, the come-back made me tough.
Maybe, I had to learn some lessons the hard way though.
Whatsoever, my school is my heaven on this Earth,
And my students are my lucky mascots although.
It is to them I owe, my focus and my growth..

I remember every batch of students.
When it was time for them to move ahead.
It was me, who would break down bit by bit.
And cry as if a part of me was being torn apart,
Yet I would smile and wish them good luck.
For that's how it feels, similar to a heart break.

My students are my living rewards because,
Though not much of a sportsperson myself,
I learnt the nuances of cricket, just for them.
They motivated me to widen my horizon.
Even on days that put me through the toughest test.
They made me manifest hopes, I would never regretl

My every award belongs to them as well.
For they have been my greatest well-wishers.
Theirs is a love that is just too innocent.
The happy shriek across the street.
When a familiar voice calls out.
It echoes a sound that deeply resonates.

Cont.....

Their smiles light up my entire world,
But such instances, don't happen on their own,
Unless a chord clicks from deep within,
And they think of you with as much warmth,
You need to have nourished and nurtured all the same,
And would have made them feel equally at ease, when they opine.

Amit, now a top executive (ex-student)
Brings up his life changing moment,
I hadn't really realized till that minute.
Riya's mom recalls, the extra mile you had been.
To make her smile through her tears.
When there had been a family turmoil.

But now it's all crystal clear.
You have not done something unusual.
Knowingly or unknowingly, you have given your best.
When students place you on a pedestal.
These are the blessings that come from their heart.
And pull you through times, when you need it the most.

They light up every corner of my being.
When I see their eyes sparkle.
As they hear or say my name.
They make my cup overflow its brim.
When they tell me how much they miss me,
They affirm, my classes were fun, although I was a bit stern.

With love that is nothing less than divine.
They make me fall in love I believe.
Again and again with them, for they are so genuine.
Every new batch, as they enter my life.
They bring certain challenges and peace, all the same.
Is in the way they add value to my existence.

Most of my friends wonder, why I glow?
While I relive my student's success flow.
Why do I beam as if it is my own glory?
But little do they know. I'm an integral part of their story.
As each little one is as good as my very own.
Just as I love the ones back home.

As a teacher, pushes them to perform.
And as a mother, wants them to outshine.
I'm a blend of both the above.
For I want the best of both the worlds for each one,
Because, in every Ram (my student) I behold my Lord Vithai,
And in every Siya (my student)! see my Rakumai!

Karuna Gajjalla
Ash Lane English Primary School

My School, My Class, My Students are My World

My day starts in a bright room.
Where little lively buds bloom.
Thirsty for wisdom and pure knowledge
With fun, frolic that acknowledge.

Seeds that seek and longs for water,
To learn and grow everyday better.
Waits for the wise mentor eagerly.
To learn new lessons happily.

Sparkling eyes and souls of peace.
Spreads joy that whispers ease,
Loud laughter fills the corridor light, -
Gazing the walls of pictures bright.

As each day passes swiftly.
Watching them grow briskly.
Finds the happiness in their world,
Where many tiny milestones unfold.

Jansi Rani Jacob
Ash Lane English Primary School

◆❖◆❖◆

My School, My Class, My Students are My World

Ever since I was a kid, I was a kid.
With dreams in my pocket and hope
that never hid.
I played school with shadows, I
taught the air.
Little did I know life would take me there.

Now my ASHLANE school stands tall
like a guiding light.
Value addition through education,
for future bright.
Each classroom echoes with laughter and cheer,
A world full of learning and experiencing
that I hold dear.

My class IV Rose is my canvas,
plain and white.
Filled with curious minds, to be coloured right.
Questions like stars sparkle all around.
In every small answer, big dreams are found.

My students are my world, my joy,
To mould every girl and every boy.
In their smiles, I see tomorrow's grace.
In their courage, the future takes its place.

Through ABL, stories and dramas,-lessons
we share.
Building a lovely bond beyond compare.
Not just books, but values we grow.
In hearts that blossom, in minds that glow.

So here I stand, grateful to Lord each day.
For this beautiful journey that came my way.
My school, my class, my students, my pride.
In this little world, my heart resides.

Shobha Bhosale
Ashlane English Primary School, Dadar West

कै. हेमा सुधीर जोशी कविता (मराठी)

''माझी शाळा माझा वर्ग, माझे विद्यार्थी हीच माझी दुनिया''

माझी शाळा, माझा वर्ग,
माझे विद्यार्थी, माझा गर्व,
चिमुकल्यांच्या हास्यांची मधुर छटा,
मनात बहरवितात आनंदाच्या लाटा.
बोल विद्यार्थ्यांचे गोड गोड,
मनाला लावतात त्यांचीच ओढ.
चिमुकल्यांच्या हास्यांच्या गोड लहरी,
आयुष्यात कोसळती आनंदाच्या सरी
खोडकर डोळ्यांत स्वप्नांच्या ज्योती,
फळ्यावरील अक्षरेही जीवंत होती.
कधी शिक्षक, कधी आईसारखी माया,
या अनमोल नात्यांची वेगळीच किमया.
प्रत्येक दिवस देतो नवा धडा,
जीवनी पडतो रोज ज्ञानपुष्पी सडा.
माझी दुनिया, माझा मान
माझे विद्यार्थी माझा अभिमान.

अनुजा अजित राणे
भांडूप प्रायमरी स्कूल, इं. माध्यम

◆❖◆❖◆

''माझी शाळा माझा वर्ग, माझे विद्यार्थी हीच माझी दुनिया''

माझी शाळा सुंदर जागा,
ज्ञानाचा इथे वाहतो झरा.
लहान मुलं येती हसत, हसत
नवीन स्वप्नं घेऊन मनात,
माझा वर्ग माझं कुटुंब.
प्रत्येक मुलात दडलेलं अमूल्य रत्न,
खडू - फळ्यावर लिहितो धडे,
उजळतात त्यांच्या डोळ्यांत स्वप्न मोठे
कोणी रडतं, कोणी हसतं,
प्रेमाने मी सगळं सांभाळते.
चुका झाल्या तरी राग न करता,
त्यांना योग्य मार्ग दाखवते.
खेळ, गाणी आणि अभ्यास,
यातूनच घडतो त्यांचा विकास,
प्रत्येक मुलगा - मुलगी खास,
त्यांच्यातच आहे देशाचा श्वास,
माझी शाळा माझा अभिमान,
इथेच घडते उज्ज्वल भविष्य महान,
शिक्षक म्हणून मला आनंद,
विद्यार्थ्यांसोबत प्रत्येक क्षण सुंदर
माझी शाळा माझे कर्तव्य,
विद्यार्थांसाठीच माझं सर्वस्व,
ज्ञान देण हेच माझं धन,
यातूनच मिळतं मला समाधान
माझी शाळा ज्ञानदीप, उजळते प्रत्येक जीवन,
माझा वर्ग माझं विश्व, इथेच माझा खरा हर्ष
छोट्या छोट्या पावलांनी, येती लेकरं शिकायला,
स्वप्नांच्या त्या पंखांनी, उंच भरारी घ्यायला.

सुचिता बेलणेकर
पद्माकर ढमढेरे इंग्लिश मिडीयम प्रायमरी स्कूल

''माझी शाळा माझा वर्ग,
माझे विद्यार्थी हीच माझी दुनिया''

माझी शाळा माझा वर्ग, माझे विद्यार्थी
हीच माझी दुनिया
इथे घडते ज्ञान आणि स्नेहाचे दर्शन,
हेच माझे संस्काराचे सदन.
ज्ञान, संस्कार, आनंद, प्रेम काळजी
जिव्हाळा जपणारी सुरक्षित पेटी,
आवडते छंद, नवनवीन गोष्टी आणि
आपुलकीचे घट्ट विणतो नाते,
नव्याने जगण्याची देतात दिशा,

माझी शाळा, माझा वर्ग माझे विद्यार्थी
हीच माझी दुनिया.
भावी आयुष्यातील एक हुशार आणि
आयुष्यभर माणसांना जोडून ठेवणारा
एक कर्तबगार नागरिक घडवण्याचे पाहते स्वप्न,

माझी शाळा, माझा वर्ग, माझे विद्यार्थी
हीच माझी दुनिया
कौशल्यांचा आणि क्षमतांचा विकास
करण्याची देते प्रेरणा,
माझा वर्ग असे माझे घरकुल,
हसतो, खेळतो, रागवतो रुसतो
पण त्यात असतो एक गोडवा.
विविध स्पर्धा, वार्षिक स्नेहसंमेलन, सहली
गुरु – शिष्याचे नाते करते दृढ.

माझी शाळा, माझा वर्ग, माझे विद्यार्थी
हीच माझी दुनिया.
माझे विद्यार्थी एक गोड कुटुंब,
अभ्यासासोबत नवनवीन
काहीतरी शिकण्याची जिद्द,
गप्पागोष्टी, गमती जमती करत आयुष्यात
सुंदर अशा गोड आठवणी
ठेवतो आमच्या हृदयात,

माझी शाळा, माझा वर्ग, माझे विद्यार्थी
हीच माझी दुनिया
समाजाचे भविष्य, त्यांची प्रगती,
कामाचे कौतुक, आनंद आणि त्यांचा निर्मळ स्वभाव,
खऱ्या अर्थाने आयुष्य जगते आनंदाने,
हेच माझ्या जीवनाचे खरे चारधाम.

माझी शाळा, माझा वर्ग, माझे विद्यार्थी,
हीच माझी खरी दुनिया.

वैशाली वसंत शेट्ये
दिगंबर पाटकर विद्यालय, दादर पूर्व.

◆❖◆❖◆

''माझी शाळा माझा वर्ग,
माझे विद्यार्थी हीच माझी दुनिया''

मुलांचा पहिला दिवस ..,
आणि शिक्षकाचाही नवाच प्रवास,
मनात धडधड, प्रश्नांची गर्दी
कसं घडेल हे सगळं, कसा वसेल हा श्वास ?
अनेक चेहरे, अनेक नजरा,
पालकांच्या अपेक्षांचं ओंझ खांद्यावर,
''हीच का ती? ''असा शांत प्रश्न,
आणि मनात उसळलेलं अनोळखी वादळ....
माझी शाळा .... माझा वर्ग ....
हळूहळू फुलांच्या बागेत बदलत गेला,
एकेक कळी उमलताना पाहताना
माझं जग नकळत फुलत गेलं....
कधी हसणं, कधी रुसणं
कधी राग, कधी प्रेम,
या छोट्या छोट्या विश्वात
माझं मन अलगद गुंतत गेलं...
दररोज नवा खेळ, नवी परीक्षा,
नवं आव्हान समोर उभं,
पण रात्री मात्र एकच प्रश्न
''आज तो असं का वागला असेल ?''
''मी तिला खरंच थोडी आवडते का?
हे विचार मनात फिरत राहिले
एक होता .... शांत, दूर गेलेला,
शाळेपासून दूर पळणारा,
रागाच्या आड दडलेली वेदना
माझ्या मनाला आतून हलवणारी ...
शब्द नव्हते ....पण भावना होत्या,
मी शोधात होते एक छोटा पूल,
त्याच्या बंद झालेल्या मनापर्यंत
पोहोचण्यासाठी एक नाजूक वाट ....
आणि एक दिवस ....
त्याने दिला एक छोटासा कागद
चित्र काढलेलं, आणि खाली
माझं नाव.... प्रेमाने लिहिलेलं
तो लाजत होता .... मी थांबले,
डोळ्यांत पाणी अलग दाटले,
त्याच क्षणी उमगलं
मी त्याच्या मनात घर केलं होतं...
तेव्हा एक नाही ... अनेक मनात,
मी शांतपणे घरं बांधली, आणि जाणवलं,
माझं खरं जग इथेच सापडलं.....
आता मी उभी आहे एका जुन्या झाडासारखी,
वा-यांत आठवणी झुलवत , नव्या कळ्यांच्या
स्वागतासाठी
अजूनही शांतपणे सज्ज ... वर्ष संपलं .....
सुट्टीची घोषणा होताच , एक चिमुकली रडू लागली
मी तिला समजावत होते ... पण नकळत माझ्याही
हळूच सगळी मुलं जमली, संपूर्ण वर्ग शांत झाला,
शब्द हरवले ..... पण भावना खूप काही सांगून गेल्या
डोळ्यांत पाणी, पाणी मनात ओलावा
आणि शेवटी एकच भावना उमटली
''हे माझं जग किती सुंदर''
ही शाळा, हा वर्ग, ही मुलं
यांच्यामुळेच .....मला मिळालं
माझं खरं, जिवंत, सुंदर जग....
माझी शाळा .... माझा वर्ग .... माझी मुलं...
हेच माझं संपूर्ण जग ...

सरिता वस्त
पद्माकर ढमढेरे इं.मी.प्रायमरी स्कूल

माझा वर्ग

माझा वर्ग म्हणजे जणू काही माझे दुसरे घर
विद्यार्थ्यांनी भरलेले सुंदर मंदिर
माझा वर्ग छोटासा पण खास,
इथेच घडतो माझ्या स्वप्नाचा श्वास

लहान लहान पावलांनी येतात रोज वर्गात
नवीन स्वप्नांची घेवून ओंजळ मौज करतात.
ज्ञानाचा दीप लावते प्रत्येक क्षणी
प्रगतीची वाट दिसते त्याच क्षणी

फळ्यावर उमटतात अक्षरांचे रंग
जीवनाच्या वाटेवर उमलतात नवे रंग
मित्राच्या सहवासात उमलते नवी गाठी
खेळता, खेळता सुटते जीवनाची कोडी

माझा वर्ग म्हणजे आनंदाची जागा
इथेच घडतो उद्याचा नवा धागा.

स्वराक्षी घेवडे
पी.डी.इएम.पी. स्कूल.

◆❖◆❖◆

''माझी शाळा माझा वर्ग, माझे विद्यार्थी हीच माझी दुनिया''

''माझी शाळा माझा वर्ग,
माझे विद्यार्थी हीच माझी दुनिया''
ज्ञानदीप तेवत ठेवणे, हीच माझी साधना
तनमन अर्पून रोज शिकविते, प्रेमाचा वर्षाव करते,
प्रत्येक अक्षरात माया माझी, हळूच फुलत राहते
सहवासाच्या या साखळीत, नाते जुळले गोड गहिरे,
विद्यार्थी वाटती माझे लेकरू, कुटूंबच जणू हे सगळे सारे
सत्तावीस वर्षाच्या वाटेवर, ऋणानुबंध जुळत गेले.
हास्य, अश्रू, यश – अपयशात जीवन माझे इथेच फुलले
हीच माझी पूजा, हीच आराधना, हाच माझा संसार,
विद्यार्थ्यांच्या डोळ्यात पाहते मी माझ्या प्रेमाचा आधार
माझ्या प्रेमाचा आधार!

तनु नारायण येसणे
के.जी. चारकोप, कांदिवली.

◆❖◆❖◆

शाळा म्हणजे

शाळा म्हणजे जीवनाची पहिली पायरी
जी भविष्यासाठी विद्यार्थ्यांची करून घेते तयारी
शाळा म्हणजे, वर्गच वर्ग
जी विद्यार्थ्यांना ठेवते अभ्यासात गर्क
शाळा म्हणजे अभ्यास, खेळ, कलायुक्त
जी विद्यार्थ्यांचे घडविते सर्वांगीण व्यक्तिमत्त्व
शाळा म्हणजे उत्तम संस्कार
जी विद्यार्थ्यांच्या जीवनाला देते आकार
शाळा म्हणजे विद्येचे मंदिर
जी विद्यार्थ्यांच्या प्रगतीसाठी अधीर
शाळा म्हणजे समाजाची छोटी प्रतिकृती
जी आदर्श नागरिकाची करते निर्मिती

अमिता शैलेश पडवळ
माणिक विद्यामंदीर

''माझी शाळा माझा वर्ग, माझे विद्यार्थी हीच माझी दुनिया''

शाळा माझी, वर्ग माझा, मुलं माझी
आनंदाची दुनिया सारी, विद्यार्थांनी भरलेली
शाळा म्हणजे मंदिर ज्ञानाचे
विद्यार्थी म्हणजे स्वरूप देवांचे
त्यांच्या यशात माझं समाधान
त्यांच्या प्रगतीत माझा अभिमान
त्यांच्या प्रत्येक प्रश्नात असते जिज्ञासा
त्यांच्या प्रत्येक उत्तरात दिसतो आत्मविश्वास
फळ्यावरच्या अक्षरात स्वप्न मी रेखाटते
प्रत्येक नजरेत उज्वल भविष्य मी पाहते
त्यांच्या स्वप्नांना पंख देते
त्यांच्या आनंदात रंगून जाते
प्रत्येक दिवस नवा धडा देतो
प्रत्येक क्षण समाधान देतो
मी त्यांचा मार्गदर्शक, सहाय्यक
त्यांच्यासाठी सदैव आधार सदैव तत्पर
माझं सुख विद्यार्थ्यात, माझा आनंद वर्गात,
माझी शाळा, माझा वर्ग, हेच माझं स्वर्गस्थान.

संगीता सचिन म्हात्रे
एस. के.जी. चारकोप

◆❖◆❖◆

''प्रिय माझी शाळा''

प्रिय अशी ही माझी शाळा
तिचे वर्णन मी काय लिहावे
महती तिची गाता गाता
शब्द हि कमी पडावे

अडखळलो, धडपडलो, लहानाचे मोठे झालो
इथे खेळलो, आणि बागडलो
इथेच हरुनी पुन्हा जिंकलो
सर्वार्थाने इथेच घडलो

तोच वर्ग, तीच जागा
तोच बेंच, तीच खिडकी,
सगळेच जण घ्यायचे तिथे
सरून गेलेल्या दिवसांची बेरीज, वजाबाकी

शाळेच्या या आठवणी
मनाच्या गाभाऱ्यात
खोलवर जपून ठेवूया
माझी शाळा, माझा वर्ग, हीच माझी दुनिया.

रंजना नी. मुके
के.जी ॲशलेन

◆❖◆❖◆

बुद्धिमान मुले ही राष्ट्राची
अत्यंत महत्वाची ठेव आहे.

''माझी शाळा माझा वर्ग, माझे विद्यार्थी हीच माझी दुनिया''

माझी शाळा, माझा वर्ग,
जणू माझ्या स्वप्नांचा स्वर्ग
माझे विद्यार्थी हीच माझी दुनिया,
आजच्या दुनियेत त्यांचीच किमया

माझी ''शाळा'' म्हणजे जणू अनुभवांची एक रास,
माझ्या वर्गातील विद्याथी माझ्यासाठी खूप खासं,
वर्गात बाकावरती करता मस्तीची धमाल,
ही शाळा नव्हे तर त्यांच्या स्वप्नांची कमाल.

शाळेत विद्यार्थ्यांना आवडते काढायला चित्र,
पण वर्गातील विद्यार्थ्याचे खूपच मित्र,
मित्र – मैत्रिणींचा सहवास हवा असतो खास,
म्हणून तर आजचे विद्यार्थी खूपच झकास.

माझ्या शाळेत ''केजी.'' ते ''दहावी'' पर्यंतचे वर्ग,
विद्यार्थ्यांच्या भविष्याचे शाळा हेच पवित्र स्वर्ग,
माझा वर्ग जणू माझे छोटेसे घर,
वर्गात पसरे आनंदाचे अखंड कहर.

वर्गात गैरहजर होता एक विद्यार्थी,
म्हणून तर जाणवली त्याचीच उणीव थोडी,
मन माझे बैचेन होत होते तेव्हा,
का बर हा विद्यार्थी गैरहजर राहीला

''माझ्या विद्यार्थ्यांपासून बनतो वर्ग,
वर्गापासून बनते तुकडी,
तुकडीची बनते शाळा,
शाळा, वर्ग आणि विद्यार्थी
या तिघांचा मेळ
हाच तर माझ्या खरी दुनियेचा खेळ.''

माधुरी मुकेश नंदनवन
गणेश नगर विद्यालय टिटवाळा (प्राथमरी)

◆❖◆❖◆

माझी शाळा, मुले ही माझी

माझी शाळा, मुले ही माझी
जगण्याची ही उमेद माझी
माझी शाळा, मुले ही माझी
जगात भारी दुनिया ही माझी
आनंदाने दिवस सरले
क्षण प्रेमाने भरले
विविध रंगी फुलांनी भरले
फुलपाखरासम मुलांसवे जगले
जगण्याची ही उमेद माझी
जगात भारी दुनिया ही माझी
क्षणो क्षणी कृती करणे
वेळो वेळी खेळ खळणे
प्रत्येक वेळी उमेद माझी जगणे
मुलांच्या गोतावळ्यात स्वत:त ही हरणे
जगण्याची ही उमेद माझी
जगात भारी दुनिया ही माझी
दु:खाची ही झळ न लागे
क्षण उत्साहाचे झाले जागे
फुलांसारख्या मुलांमागे
मन हे माझे झाले जागे
जगण्याची ही उमेद माझी
जगात भारी दुनिया ही माझी
हसरी दुनिया, न्यारी दुनिया
वेगवेगळी शिकविते किमया
देवाच्या या बागेतील चिमण्या
उडून जातील विश्वासाने नव्या
माझी शाळा, मुले ही माझी
जगण्याची ही उमेद माझी
जगात भारी दुनिया ही माझी

मेधा निलेश पाटील
इंग्लिश मिडीयम प्रायमरी स्कूल मरोळ

◆❖◆❖◆

''माझी शाळा माझा वर्ग, माझे विद्यार्थी हीच माझी दुनिया''

शाळा ही फक्त इमारत नाही
ती एक दुनिया आहे,
माझ्या चिमुकल्यांच्या पावलांनी
ती रोज नव्याने उजळत आहे ।।धृ।।

हा वर्ग माझा
त्यांच्या हास्याने फुलतो,
प्रत्येक चेह-यामध्ये मला
जणू स्वर्गच भासतो ।।१।।

रागावते कधी त्यांच्यावर
पण, मनातून प्रेमच असतं,
त्यांच्या प्रत्येक यशात
माझ हसू दडलेल असतं ।।२।।

त्यांच्या डोळ्यांतली स्वप्ने
मी जपून ठेवते,
चुकले जरी ते, तरी
हात धरून पुन्हा उभी करते ।।३।।

मी आहे एक शिक्षिका
त्यांच्या स्वप्नांना आकार देणारी,
त्यांच्या आयुष्यातला छोटा
पण खरा भाग असणारी ।।४।।

रजनी विशाल धनके
गणेशनगर विद्यालय टिटवाळा

◆❖◆❖◆

''माझी शाळा माझा वर्ग, माझे विद्यार्थी हीच माझी दुनिया''

माझी शाळा..... नाही केवळ इमारत,
नाहीत नुसत्या भिंती,
ती स्वप्नांची उभी केलेले ज्ञान मंदिराची सुंदर प्रतिकृती.
चिमुकल्या पावलांनी जेव्हा दार ओलांडलं,
तेव्हा प्रत्येक डोळ्यात मी भविष्य उजळलेलं पाहिलं ..
फळ्यावरच्या रेषा फक्त अक्षरं नसतात.
त्या प्रत्येक मुलाच्या आयुष्याची दिशा घडवत असतात.

कधी रडत, कधी हसतं, कधी खोडकर मन,
त्या सगळ्यातच दडलंय माझ्या शिक्षकपणाचं धन
शाळेची घंटा वाजते तेव्हा उमटतो नवा सूर,
ज्ञानाच्या त्या गाण्याने उजळतो प्रत्येक कोपरा भरपूर.

इथेच रुजतात संस्कार, इथेच फुलते माणुसकी,
माझी शाळा म्हणजेच माझ्या जीवनाची खरी संपत्ती.
विद्यार्थ्यांच्या यशात माझं सुख दडलंय,
त्यांच्या प्रत्येक उंच भरारीत माझं स्वप्न फुललंय

माझी शाळा.... माझं मंदिर, माझं कर्तव्य,
माझा अभिमान,
याच पवित्र ठिकाणी घडतोय उद्याचा महान
भारत देश महान!

तन्वी सुहास साळवी
चंद्रकांत पाटकर विद्यालय के.जी. आणि बालोद्यान.

◆❖◆❖◆

''माझी शाळा माझा वर्ग,
माझे विद्यार्थी हीच माझी दुनिया''

माझी शाळा, माझा वर्ग, माझे विद्यार्थी
हीच माझी दुनिया
माझी शाळा ज्ञानाचे पवित्र अंगण
जिथे उत्साहाने साजरे होतात सर्व सण
विविधतेत एकता इथेच आम्ही जपतो
परंपरेचा वारसा अभिमानाने मिरवतो.

खडू आणि फळ्यासोबत
नित्य नवा प्रवास असतो
माझ्या विद्यार्थ्यांच्या डोळ्यात
उद्याचा अतुल्य भारत दिसतो.

अल्लख निरंजनची परंपरा
मी नित्य जपत असते
वर्गाच्या त्या चार भिंतीत
झोळी पसरून शिकवत असते.

कधी कोणाचे खोडकर हास्य लाभते
कधी कूटप्रश्नांचे काहूर असते
झोळीतल्या त्या प्रत्येक अनुभवाला
उत्सवाचे रूप देत असते.

वर्गातल्या त्या एकाच बाकावर बसतात
वेगवेगळ्या जगातून आलेले
जातीपाती विसरून
माणूसकीत न्हालेले

कोणी चित्रकार कोणी गायक
तर कोणी खेळाडू भारी
कोणी अभ्यासू शास्त्रज्ञ
तर कोणी धुरंधर बंडखोर स्वारी

कोणी स्वमग्न कोणी स्वप्नाळू
अशी ही सप्तरंगी गुणांची भेळ
माझे विद्यार्थी म्हणजे जणू
''व्यक्ती आणि वल्लीचा'' खेळ

अशी ही माझी दुनिया न्यारी
जगातील साऱ्या सुखांपेक्षा भारी
माझ्या या छोट्याश्या विश्वात
आनंदाची आहे अखंड वारी

स्वाती हर्षल कीर
व्ही.एन.सुळे गुरुजी इं.मि.सेकंडरी स्कूल, दादर.

◆❖◆❖◆

**शिक्षण हे समाज परिवर्तनाचे साधन आहे,
आणि शिस्त हा राष्ट्राचा आत्मा आहे ...!**

''माझी शाळा माझा वर्ग, माझे विद्यार्थी हीच माझी दुनिया''

माझी शाळा, माझा वर्ग, माझे विद्यार्थी
हीच माझी दुनिया खरी
इथे उमलते स्वप्नांची बाग नि नव पिढी घडते संस्कारी
फळ्यावर लिहिलेली अक्षरे विचारांचे बीज होतात

टीचरऽऽऽऽ हाकेमागे कित्येक विश्वास जपले जातात
फक्त पुस्तकी ज्ञान नाही, इथे जीवनही शिकवले जाते,
चुकांमधून उभे राहण्याचे धैर्य, मनामनात पेरले जाते
कधी राग, कधी माया, कधी शिस्तीचा हलकासा स्पर्श,
यातूनच घडते आयुष्य, साकारतो प्रत्येकाचा उत्कर्ष
माझा वर्ग म्हणजे चार भिंती नाहीत, तो चतुरांचा दरबार

जिथे हर विद्यार्थी एक कथा, होतो प्रत्येकाचा विचार
त्यांच्या प्रश्नांत जिज्ञासेची उज्ज्वल ज्योत असते
त्यांच्या यशातच माझ्या कष्टांची खरी ओळख होते
इथे गुणांची शर्यंत नाही, माणुसकीचा धडा मोठा, फक्त
अभ्यासात नाही, मनाने श्रीमंत करणे हाच माझा वाटा

माझी शाळा, माझे विद्यार्थी –
माझ्या अस्तित्वाचा आधार,
त्यांच्या यशात माझं समाधान, त्यांचे हसूच माझे सणवार
शिक्षण म्हणजे फक्त मुलांचे करिअर घडवणे नाही, तर
माणूस घडवणे हीच आम्हा शिक्षकांची खरी कमाई

सुगंधा विनय धुळप
पाटकर गुरुजी विद्यालय, दादर.

◆❖◆❖◆

माझी शाळा

आनंदाची माझी शाळा
जिथे मुले स्वच्छंदी
रंग त्यांचे वेगवेगळे
दुनिया त्यांची न्यारी ।।१।।

पहिली घंटा लगबग सारी
बाकालाही झाली घाई
सरस्वतीचे नमनही झाले
वंदन झाले गुरुजनांना ।।२।।

पहिली भाषा आपुलकीची
उल्हासाची, आनंदाची
काना, मात्रा, वेलांटीची
रंगत यांची न्यारी झाली ।।३।।

मधली सुट्टी टोल जाहला
पोळी – भाजी डबा वाजला
आंबट – गोड गप्पा गोष्टींचा
सुख दु:खाचा मेळ साधला ।।४।।

बुद्धी आणि प्रश्नांच्यासोबत
खेळ खेळते क्रीडांगणही
दमले थकले जीव बोबडे
बाई त्यांना जवळी घेती ।।५।।

जवळ घेउनी धीर देऊनी
शिक्षणाची कास धरुनी
सोबत करूया प्रेमाची
माझी दुनिया माझी शाळा ।।६।।

माझे तनमन जिथे वसे
ते माझे प्रिय विद्यार्थी
जिथे स्वप्नांना पंख नवे
ती माझी शाळा, माझी शाळा ।।७।।

पल्लवी तिरोडकर
व्ही.एन.सुळे गुरुजी विद्यालय, दादर.

◆❖◆❖◆

मेरा विद्यालय, मेरी कक्षा...

मेरा विद्यालय, मेरी कक्षा, मेरे छात्र महान
हमने मिलकर किए देश कें, बडे – बडे से काम

भाँति – भाँति के छात्र अनोखे, करते लोल कल्लोल
साथ ही ज्ञान व विद्वत्ता का पीते पल पल घोल

गद्य पद्य भाषा एकांकी. पढकर बने सुजान
इतिहास, भूगोल, विज्ञान, विषय का रखते खासा ज्ञान

शिक्षा व चिकित्सा क्षेत्र मे, राजनीती व फिल्म जगत मे
मेरे माणिक के छात्रो ने बनी अपनी पहचान

देश को अपने समृद्ध बनाना, उनका जीवन ध्येय
विनम्रता, परोपकार, एकता, सबका अपना श्रेय

हर क्षेत्र में छात्र हमारे करते खूब कमाल
इनकी प्रगती की दुनिया से, है मेरा जीवन खुशहाल

संगीता पांडे
माणिक विद्यामंदिर

◆❖◆❖◆

माझी शाळा, माझा वर्ग, माझे विद्यार्थी, हीच माझी दुनिया

शाळा हेची पंढरी
शाळा माझी माय मुले ईश्वराची
भक्ती ज्ञानोबाची येथे धडे ।।१।।
फळा हाची देव खडू ही समिधा
अर्पिते प्रबोधा नित्य नवा ।।२।।
विद्यार्थीच सखे माझी ही दुनिया
सांडुनी माया गुंतले मी ।।३।।
अक्षरांच्या ओळी अभंग हे गाणे
घडविणे जिणे ध्येय माझे ।।४।।

मनीषा साळुंके – फेपडे
माणिक विद्यामंदिर

माझी शाळा, माझा वर्ग, माझे विद्यार्थी, हीच माझी दुनिया

शाळेतील मुलांच्या, त्या गजबजाटात,
माझे मन रोज हरवून जाते.
घंटेच्या प्रत्येक नादामध्ये,
नवीन आशा उमलत जाते.

माझा वर्ग म्हणजे विद्यार्थ्यांच्या स्वप्नांचे घर,
जिथे वाहतो प्रेम, माया, आणि शिस्तीचा सागर.
खडूच्या रेषांतून व डिजिटल युगाच्या शिक्षणातून उमलते
एक, नवीन वाट,
उद्याच्या यशाची इथेच होते सुरुवात

माझे विद्यार्थी फुलांसारखे,
प्रत्येक वेगळे, सुगंधी सारे.
कधी खोडकरपणा, कधी अभ्यासू,
हसत – खेळत शिकणे चालू.

शिक्षिका व मुलांचे नात
जिव्हाळ्याचं असतं.
विश्वास व प्रेम यातूनच
हळूहळू फुलतं.
ज्ञानाच्या प्रकाशात भविष्य उजळतं
संस्काराच्या बळावर एक नवीन जीवन घडतं.

शिक्षिका म्हणून माझी ओळख घडते,
विद्यार्थ्यांच्या या यशात माझे सुख दडते.
प्रेम, संस्कार आणि ज्ञान देणे माझे काम
यामुळेच होतो, माझा प्रयेक दिवस खास.

संपदा पेडणेकर
ओरायन, दादर.

◆❖◆❖◆

माझी शाळा, माझा वर्ग,
माझे विद्यार्थी, हीच माझी दुनिया

पावले थांबती शाळेपाशी, मन आनंदाने भरते
ही केवळ वस्तू नाही, तर येथेच माझे मन रमते

नाबर, सुळे, वैद्य, पत्की अन् हर्णे गुरुजींनी
घेतला शिक्षणाचा ध्यास, १९१७ ला लाविले
रोपटे जिद्दीने खास
छोट्या रोपट्याचा वटवृक्ष झाला,
स्वदेशी शिक्षणाने बहरून गेला

राजा शिवाजी विद्या संकुल, झाले ज्ञानाचे घरकुल
नित्य उभे मैदानावर आमचे लोटलीकर सर
धाक असे असा नजरेत शिस्तीची जबर अजूनही स्मरणात
ढमढेरे सरांचे योगदान आणि समितीचा मोठा दरारा

या संस्कारांच्या पाऊलवाटेने लाभला जीवनाला किनारा
कलेचा वारसा मिळे मज, बाकरे बाईंच्या कडून
सर्जनशीलतेचे धडे घेतले त्यांच्या हाताला धरून
ज्या बाकाबर बसूनी बालपणी मी शिकले

त्याचं बाकासमोर आज उभे राहण्याचे भाग्य लाभले
आय.इ.एस. च्या मातीत माझे बालपण गेले
त्याच आईच्या कुशीत मी पुन्हा ते अनुभवले
जेव्हा मी जाते वर्गात, दिसते एक वेगळीच दुनिया

साहित्य नसतानाही चेहऱ्यावर फुलते हास्याची किमया
ना ब्रश, ना रंग, ना वही ..... तरी पसरला असतो आनंद
निरागस लोचनात त्यांच्या गवसतो मला कलेचा नवा गंध
मुले जेव्हा आवर्जून येतात भेटायला

माजी विद्यार्थी म्हणून कलेचा वारसा पुढे नेतात
स्वाभिमानाने मी उभी आहे कलेच्या या प्रांगणात
'NID' मध्ये चमकली आहे माझीच विद्यार्थिनी
हाच अंगणात

प्रगतीची ही शिखरे जेव्हा विद्यार्थी करतात सर
तेव्हाच मिळते माझ्या कष्टांना खरे उत्तर
भरून येते ऊर एका विलक्षण अभिमानाने
आल्हाद मिळतो जग जिंकल्याचा त्यांच्या या यशाने

आहेत माझे विद्यार्थी, माझी दौलत आणि शान
प्रांजळपणात त्यांच्या दडले आहे सारे सुख समाधान
येईल उद्या निवृत्तीचे वळण काळाची ही रीत न्यारी
पण साऱ्यांची माया सदैव राहील माझ्या अंतरी

माझी शाळा, माझे विद्यार्थी हाच माझा श्वास आहे
या सुंदर दुनियेत जगण्याचा मला सार्थ अभिमान आहे.

उज्वला उदय घोणे
माणिक विद्यामंदिर, वांद्रे (प).

प्रत्येकासाठीच

जीवनात खूप करण्याजोगं असतं
जीवनात करण्यासारखं खूप काही असतं
संकटाला कधी कंटाळायचं नसतं
त्याला सामोरं जायचं असतं
कुणी नाव ठेवली तरी थांबायचं नसतं
आपलं चांगलं काम रेटायचं असतं
अपयशाने कधी खचायचं नसतं
जिद्दीच बळ वाढवायचं असतं !
नाराज मुळी व्हायचं नसतं
चैतन्य सदा फुलवायचं असतं
पाय ओढले म्हणून परतायचं नसतं
पुढे अन् पुढेच जायचं असतं!
आपलं सामर्थ्य दाखवायचं असतं
जीवनात खूप करण्याजोगं असतं
आपलं फक्त तिकडे लक्षं नसतं

ऋजुता विश्वासराव
संचालिका, कला विकास मंडळ

◆❖◆❖◆

व्यक्तिमत्व विकास

स्वत:च स्वत:ला घडवणं हे एक सर्जनशील आव्हान आहे. एक तपस्या आहे.

स्वत: स्वत:ला घडवताना खूप सावध असावं लागत. स्वत:तले सद्गुण, दुर्गुण ओळखावे लागतात. सद्गुण वाढवावे लागतात. दुर्गुण खुडून टाकावे लागतात. वाईट सवयी लावून घ्यायला काही कष्ट पडत नाहीत. त्या आपोआप लागतात. चांगल्या सवयी फॉर्म करायला मात्र सतत कष्ट करावे लागतात'.

आपल्याला काम उत्तम येतं. आपली बुध्दी कोणत्या क्षेत्रात चालते हे ओळखणं, हा स्वत:ला ओळखण्याचा एक प्राथमिक भाग आहे. अशी ओळख पटल्यानंतर आपल्यातलं न्यून आपलं अशक्तस्थान कमी करता येणं म्हणजे व्यक्तिमत्व विकसन, अशी स्वत:ची पटलेली ओळख आणि स्वत: घडवलेले तेजस्वी व्यक्तिमत्त्व या पायावर आपल्या आयुष्याची म्हणजेच शैक्षणिक आणि नंतर व्यावसायिक आयुष्याची उभारणी करणं, हा एक उत्तम यशस्वी आयुष्य आखायचा मार्ग आहे.

ऋजुता विश्वासराव
संचालिका, कला विकास मंडळ

स्वयंसूचना

एक अपयश आलं की आपण नेहमी अपयशीच होणार आपलं नशीबच फुटक आहे, अशा पद्धतीने नैराश्याने काळवंडून जाणारं मन माणसाचा घात करत असतं.

मनाची शक्ति प्रचंड असते हे तर खरंच. पण म्हणून आत्मदहन करण्यात त्या शक्तीचा दुरूपयोग व्हावा की आत्मोन्नतीसाठी ती वापरली जावी ? आपण ठरवू तसं मनाचं सामर्थ्य काम करतं.

म्हणून त्या मनात आशावाद आत्मविश्वास आणि आत्म्याचं पाठबळ उभं करणारी उपासना प्रत्येक विकसनशील व्यक्तीने करावी हे अती आवश्यक आहे.

ऋजुता विश्वासराव
संचालिका, कला विकास मंडळ

◆❖◆❖◆

जीवनात या गोष्टी आत्मसात केल्या
तर बरेच काही साध्य होईल

मेहनत
केली तर धन मिळते

संयम
ठेवला तर काम होते

गोड
बोलले तर ओळख होते

आदर
केला तर नाव होते

IES Sports Activity

Bhoomi Poojan Ceremony Of
MANIK LOTLIKAR EDUCATION TOWER

NINE SQUARE PRINTS (INDIA) PVT. LTD., MUMBAI-Andheri-69. Tel : 62285600 (A-99-26)